

Chemická vazba

Důvody pro vazbu = **menší energie** atomů ve vázaném stavu než energie jednotlivých oddělených atomů

Mechanismus tvorby vazby = sdílení, předávání nebo redistribuce **valenčních elektronů**

Model **lokalizovaných** elektronových párů
(Lewis, VB, VSEPR, hybridizace)

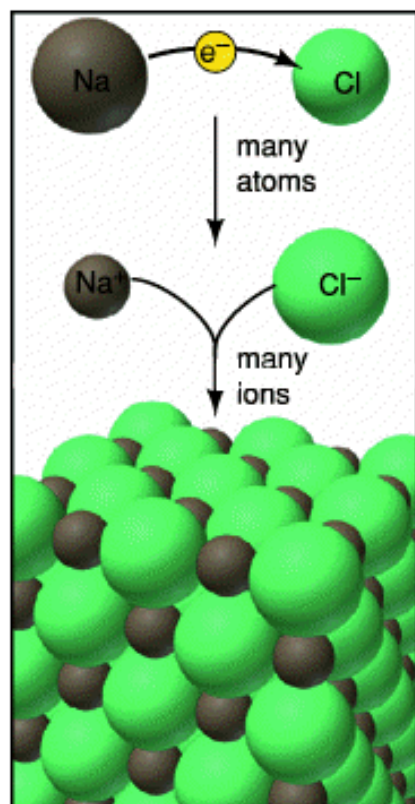
Model **delokalizovaných** elektronů (MO)

Chemická vazba

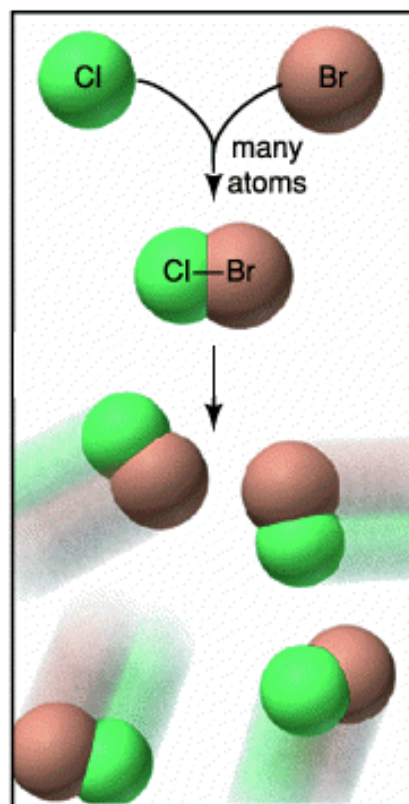
Iontová

Kovalentní

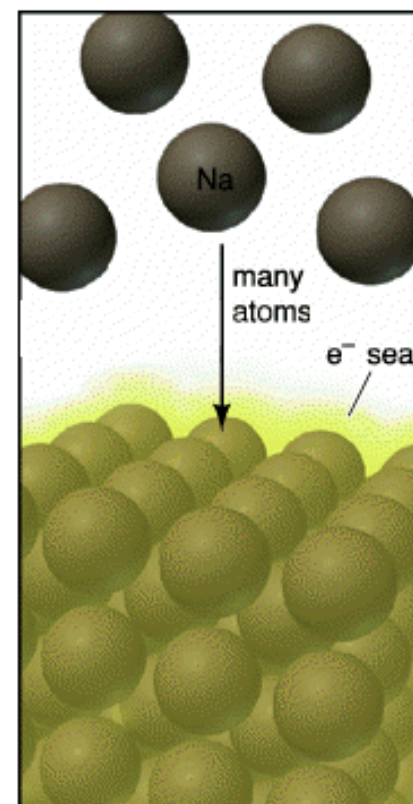
Kovová

A Ionic bonding

B Covalent bonding

C Metallic bonding

Typy chemických vazeb

Kovalentní = sdílení elektronů (e páru, 1e H₂⁺) několika atomy (2, 3, 4....), třicenterní-dvouelektronová vazba

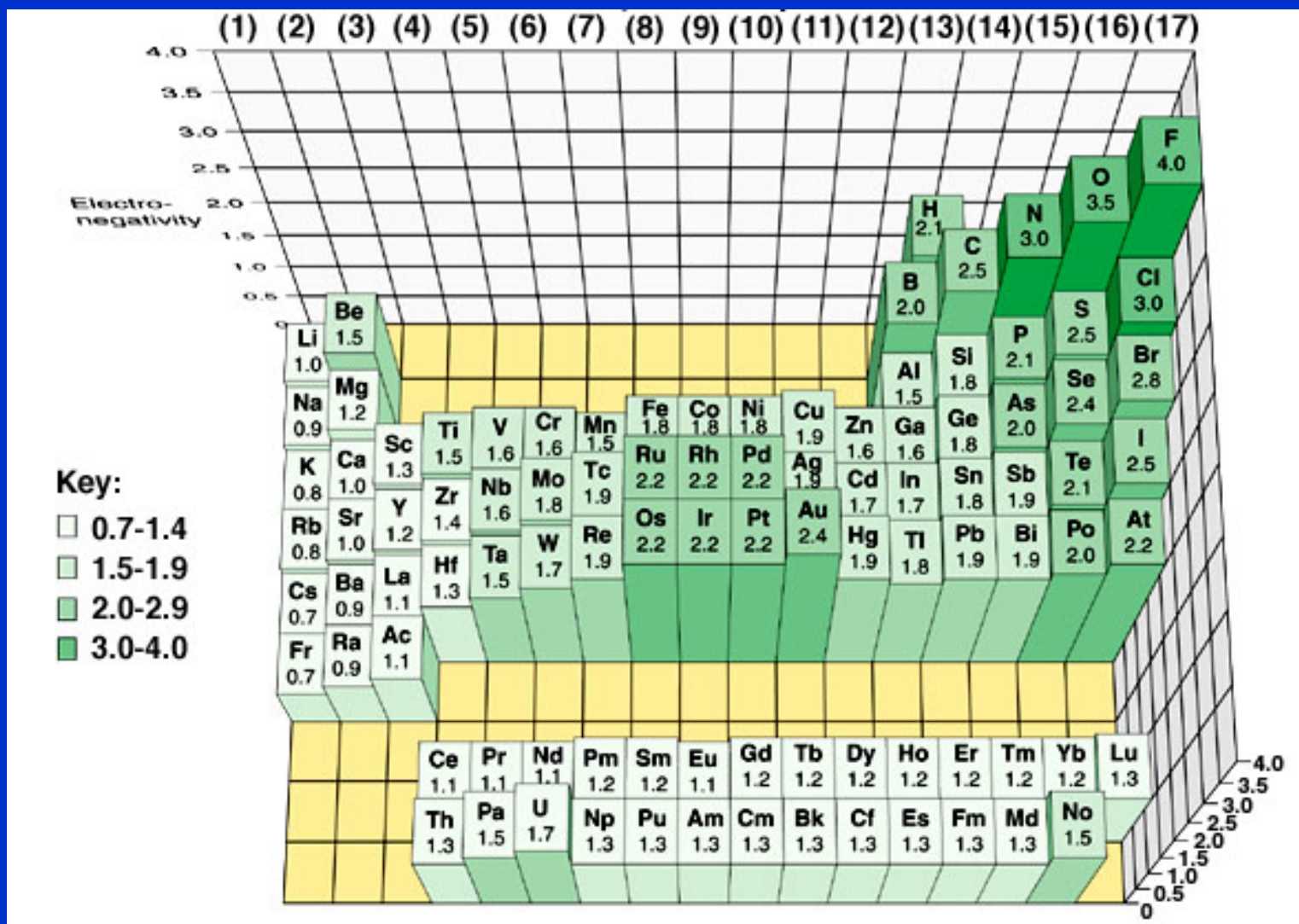
Kovová = sdílení elektronů mezi mnoha atomy, pásová teorie

Iontová = předání elektronů, tvorba iontů, Coulombovské přitažlivé síly mezi opačně nabitými ionty

Van der Waalsova = Coulombovské přitažlivé síly mezi dočasnými náboji (dipóly)

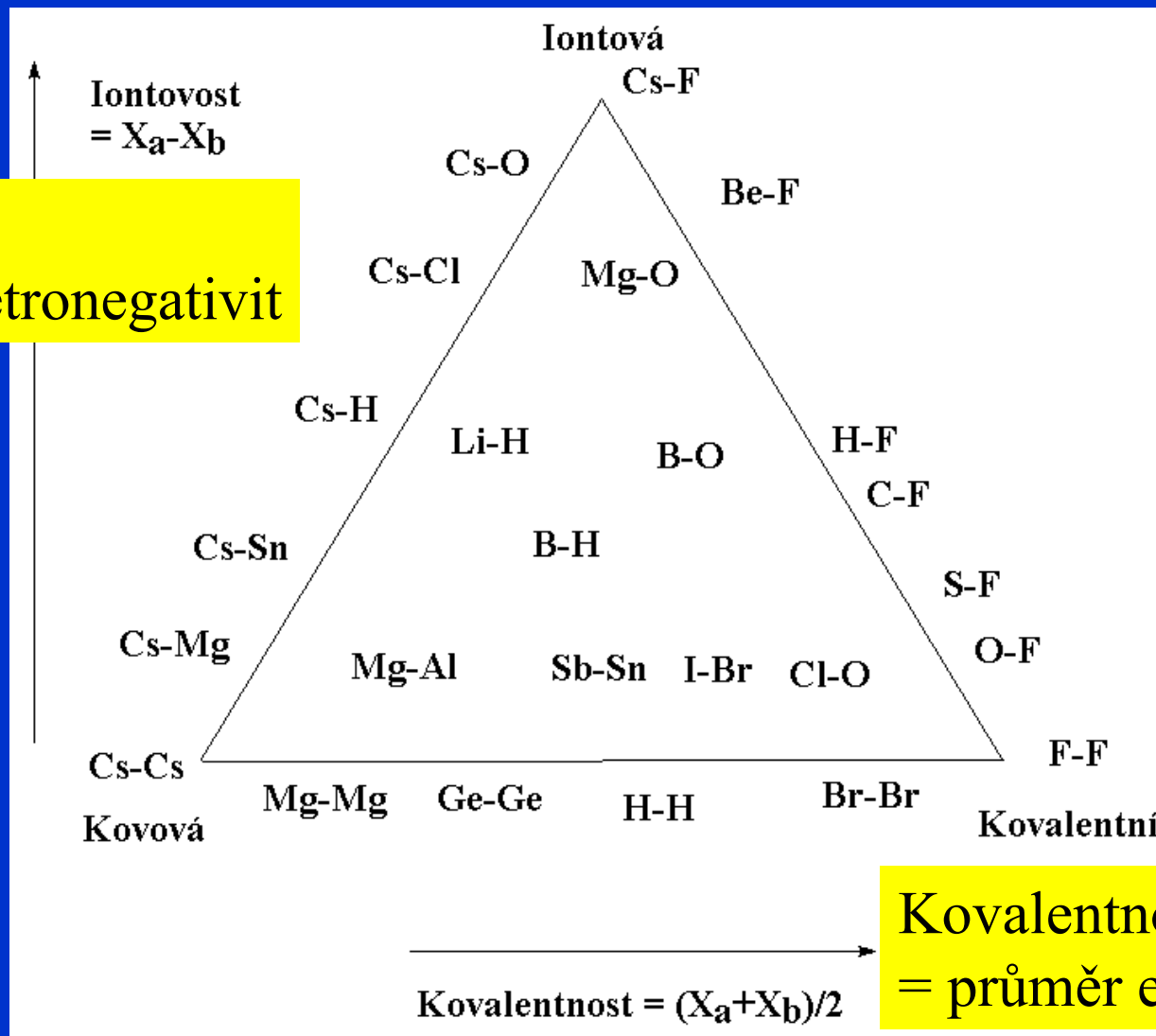
Topologická = mechanické spojení molekul (rotaxeny, katenany, karcerandy)

Elektronegativita podle Paulinga

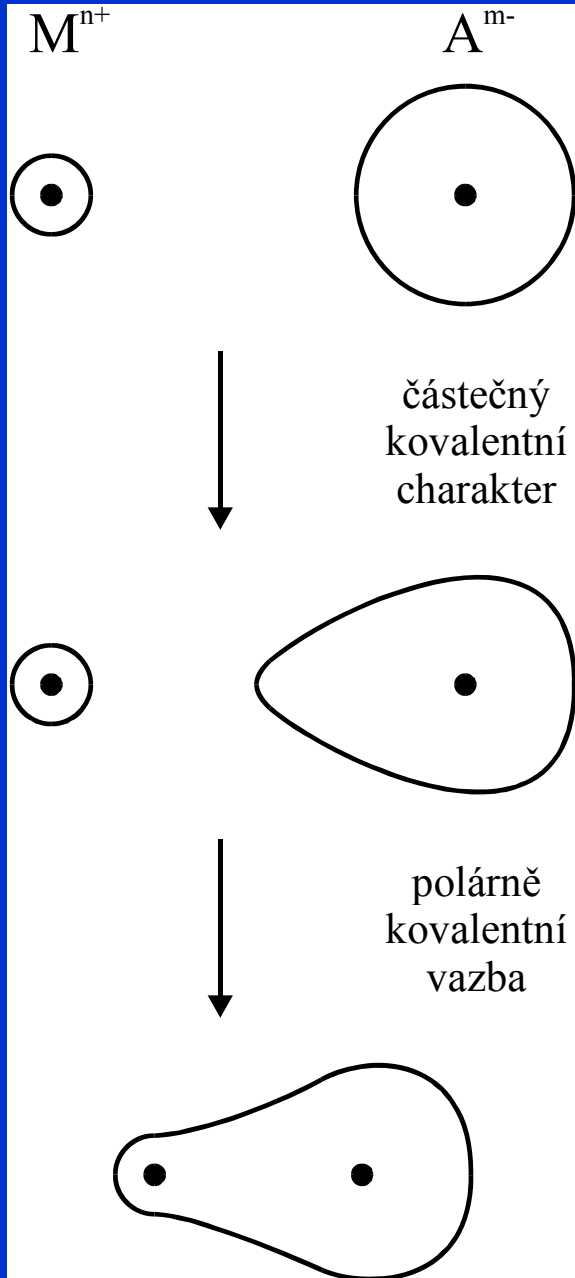

Van Arkelův trojúhelník

Iontovost
= rozdíl elektronegativit

Kovalentnost
= průměr elektronegativit

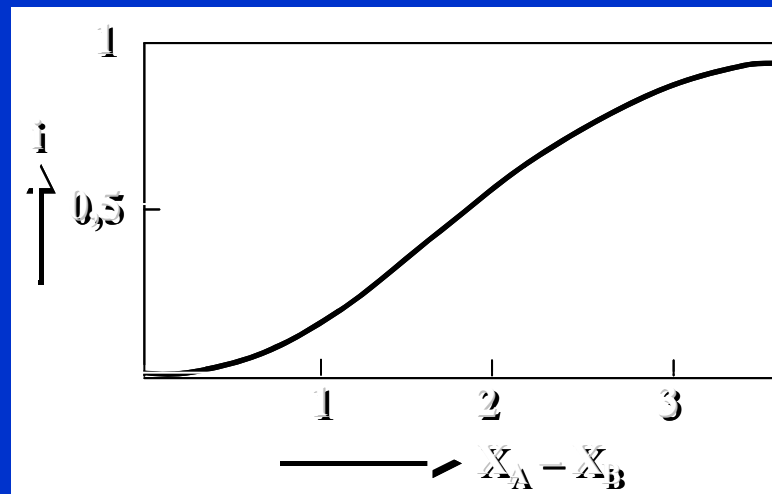

Žádná vazba není zcela iontová.
 Přechod od kovalentní k iontové vazbě je spojitý a většina sloučenin leží mezi oběma extrémy

$$\Delta\chi = (\chi_A - \chi_B)$$

Iontovost vazby

$$i = 1 - \exp[-0.21(\chi_A - \chi_B)^2]$$

Iontová a kovalentní vazba

Stoupá kovalence

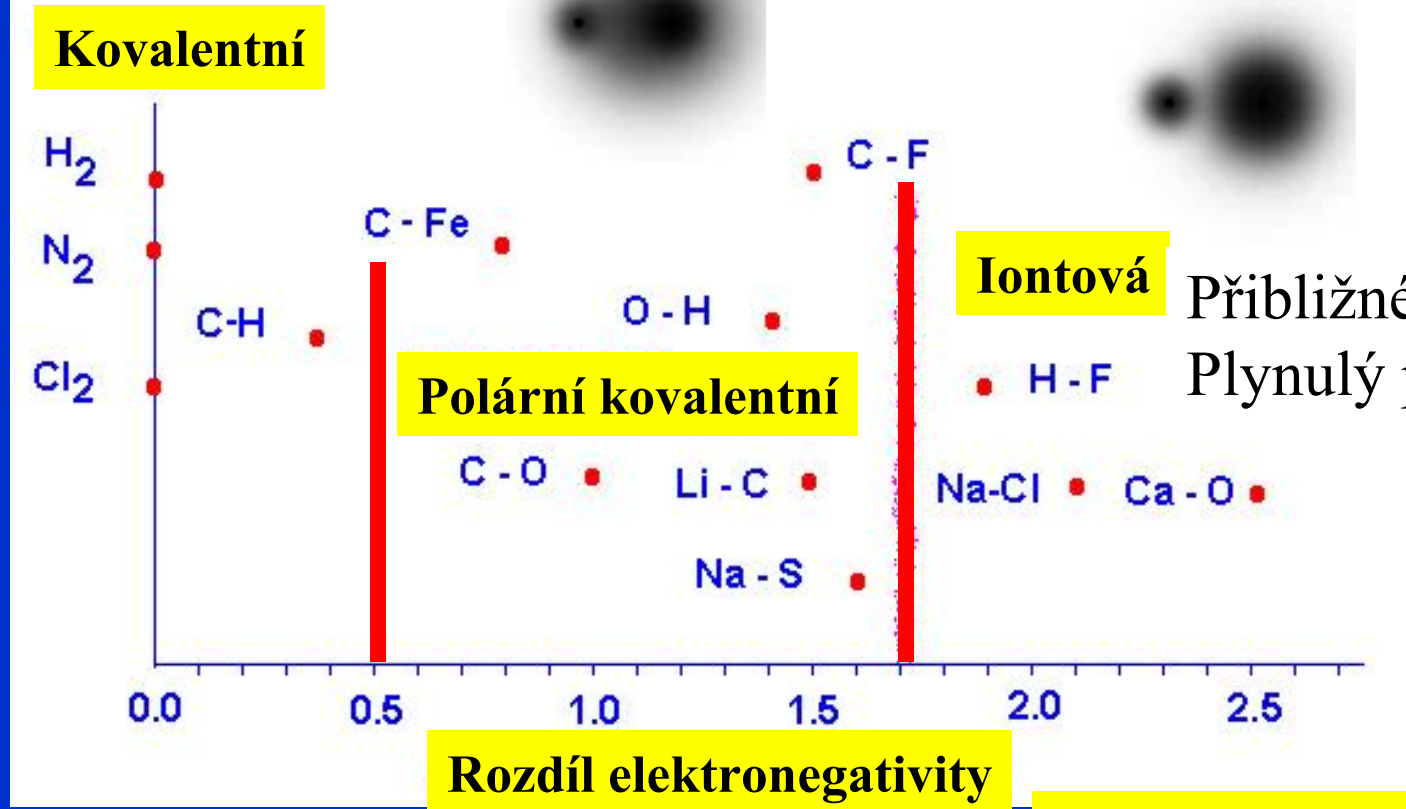

Stoupá kovalence

Stoupá iontovost

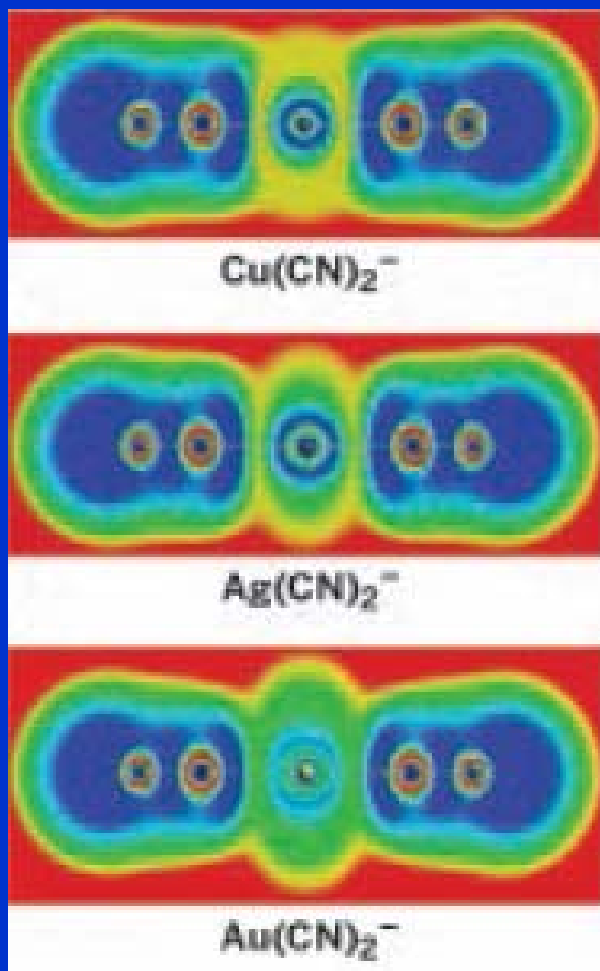
Iontová a kovalentní vazba

$$\Delta\chi = (\chi_A - \chi_B)$$

Iontová a kovalentní vazba

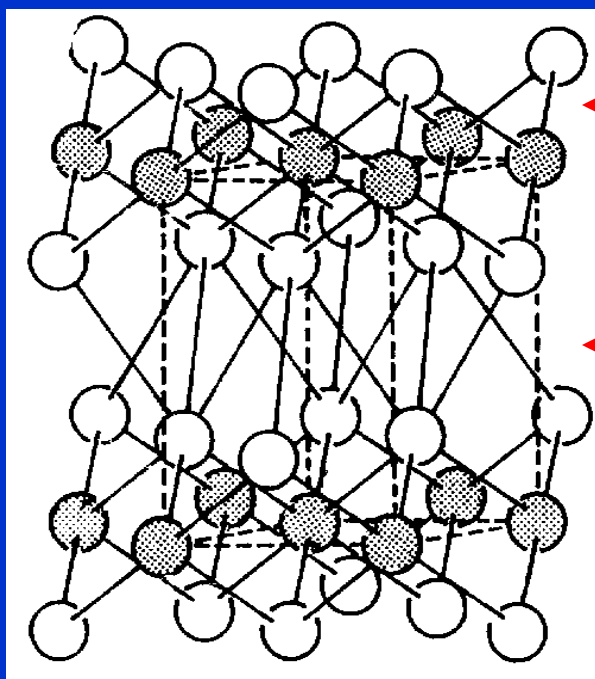

Stoupá kovalence

Kyanidová těžba zlata

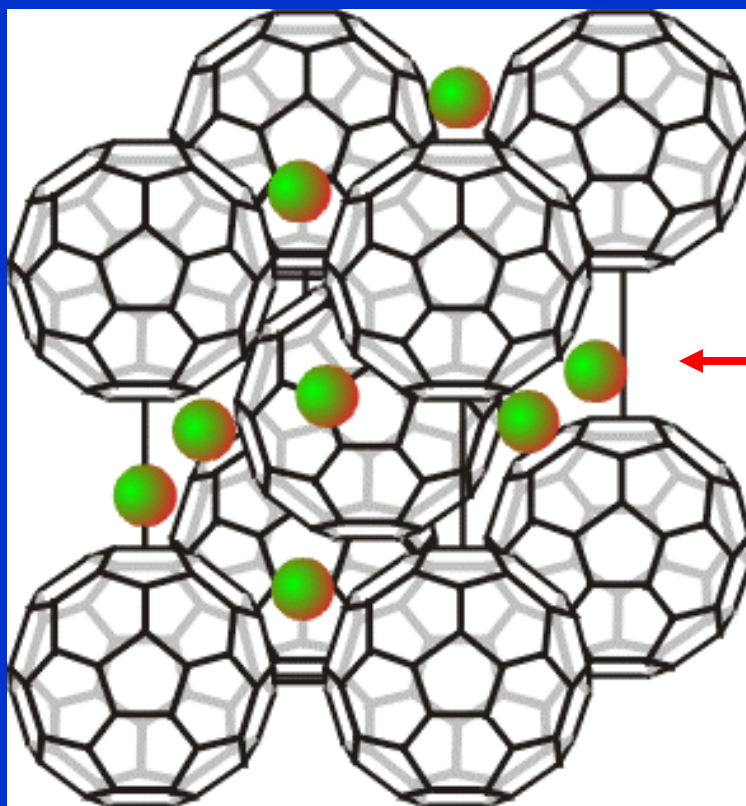
Různé typy chemické vazby v jedné sloučenině

kovalentní

Van der Waalsova

Různé typy chemické vazby v jedné sloučenině

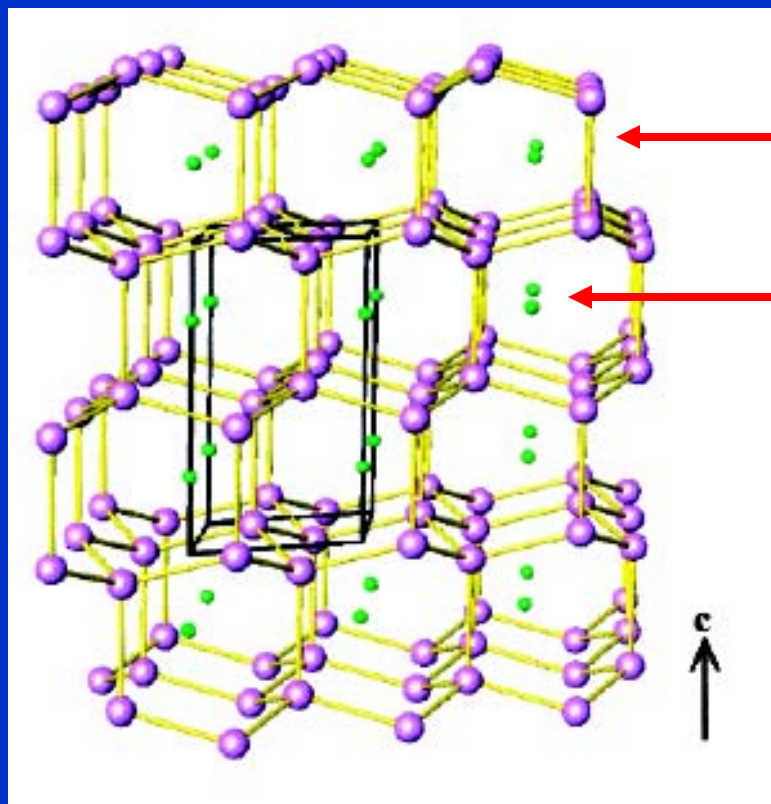

Kovalentní

Iontová

K^+ a $(C_{60})^{3-}$

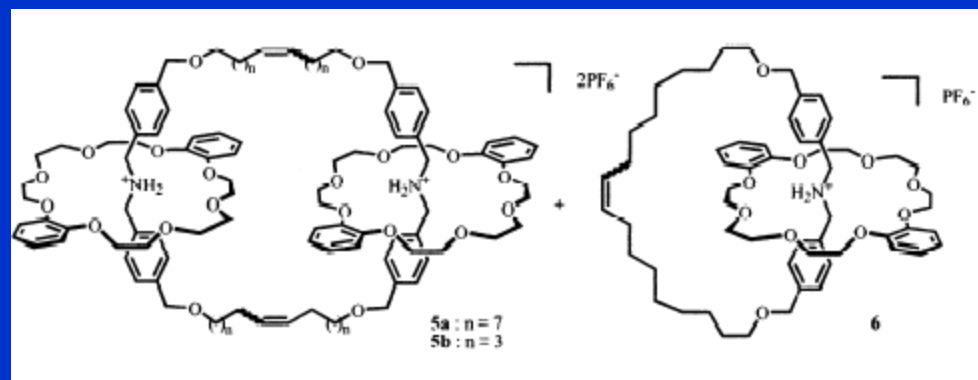
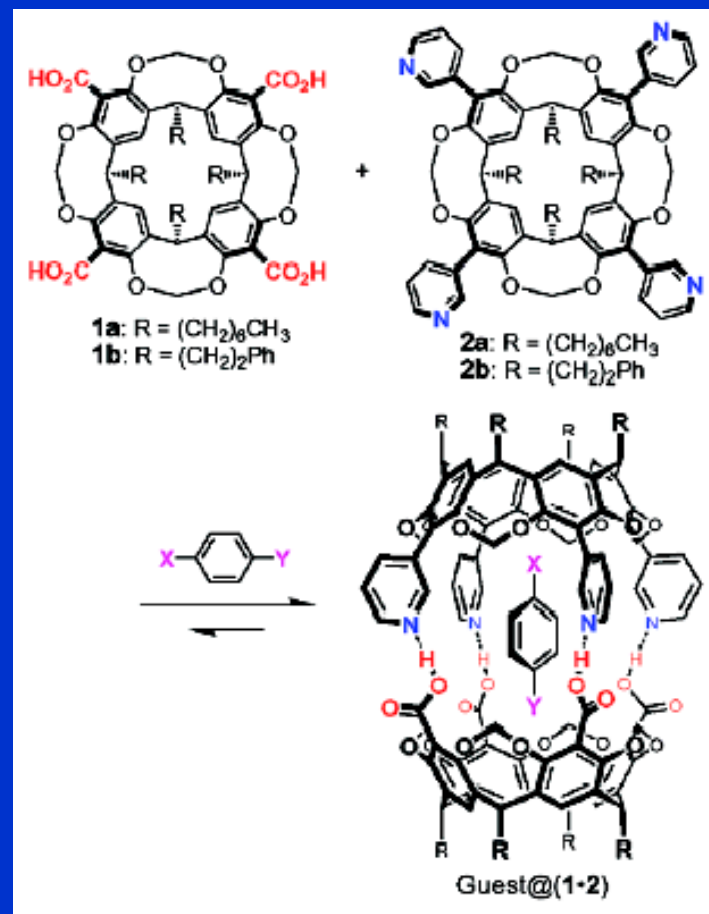
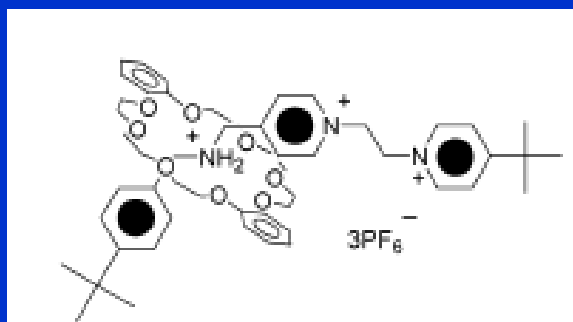
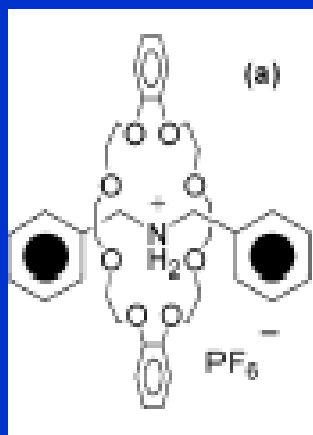
Různé typy chemické vazby v jedné sloučenině

Kovalentní mezi Tl-Tl

Iontová mezi Sr^{2+} a $(\text{Tl}_2)^{2-}$

Topologická vazba: rotaxeny, katenany, karcerandy

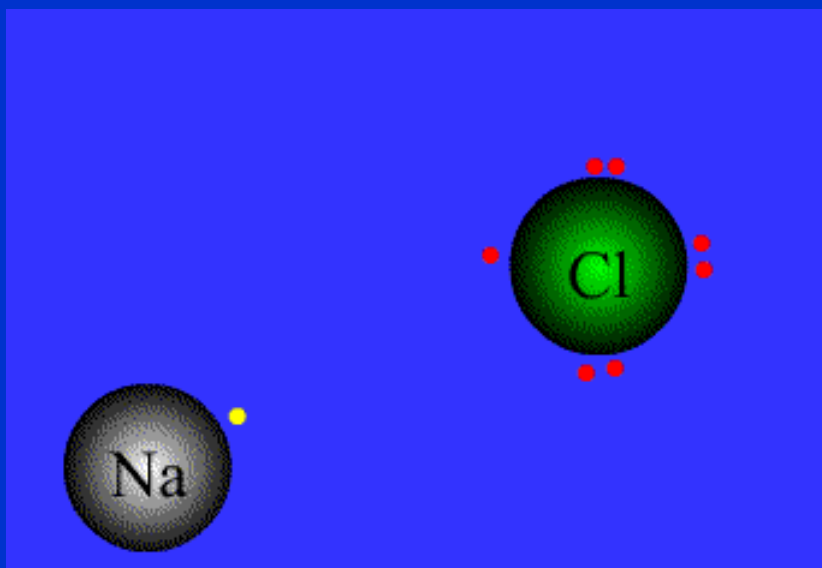

Iontová vazba

$$\Delta H_f^0 = -410.9 \text{ kJ mol}^{-1}$$

Uvolněné reakční teplo

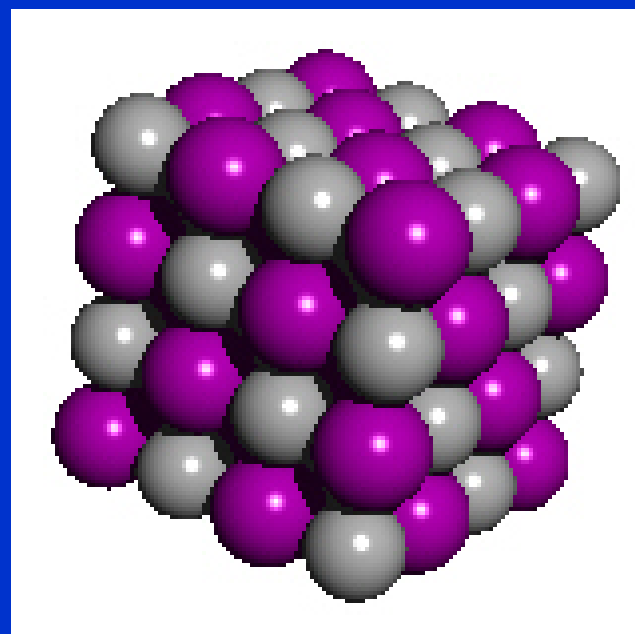
Vytvoření oktetu pro Na^+ i Cl^-

NaCl - iontová sloučenina

Neexistuje molekula NaCl

Vzorcová jednotka

Nekonečná mřížka uspořádaných
kationtů a aniontů

Mřížková energie, L

Mřížková energie je energie, která se **uvolní** při vytvoření jednoho molu pevné iontové sloučeniny z iontů v plynném stavu

Coulombovská přitažlivá síla mezi dvěma ionty

$$F = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{Z_+ Z_- e^2}{r^2}$$

Mřížková energie L [kJ mol⁻¹]

Coulombovské přitažlivé a dopudivé síly mezi 1 molem iontů

Z = náboje iontů
r = vzdálenost iontů

$$L = N_A M \frac{Z_+ Z_- e^2}{4\pi\epsilon_0 r}$$

M = Madelungova konstanta udává geometrii krystalové mřížky (NaCl, CsCl, CaF₂, ZnS,....)

Mřížkové energie halogenidů alkalických kovů

L [kJ mol ⁻¹]	F	Cl	Br	I
Li	1037	862	785	729
Na	918	788	719	670
K	817	718	656	615
Rb	784	694	634	596
Cs	729	672	603	568

$$L = N_A M \frac{Z_+ Z_- e^2}{4\pi\epsilon_0 r} \approx k \frac{Z_+ Z_-}{r}$$

Mřížkové energie a fyzikální vlastnosti

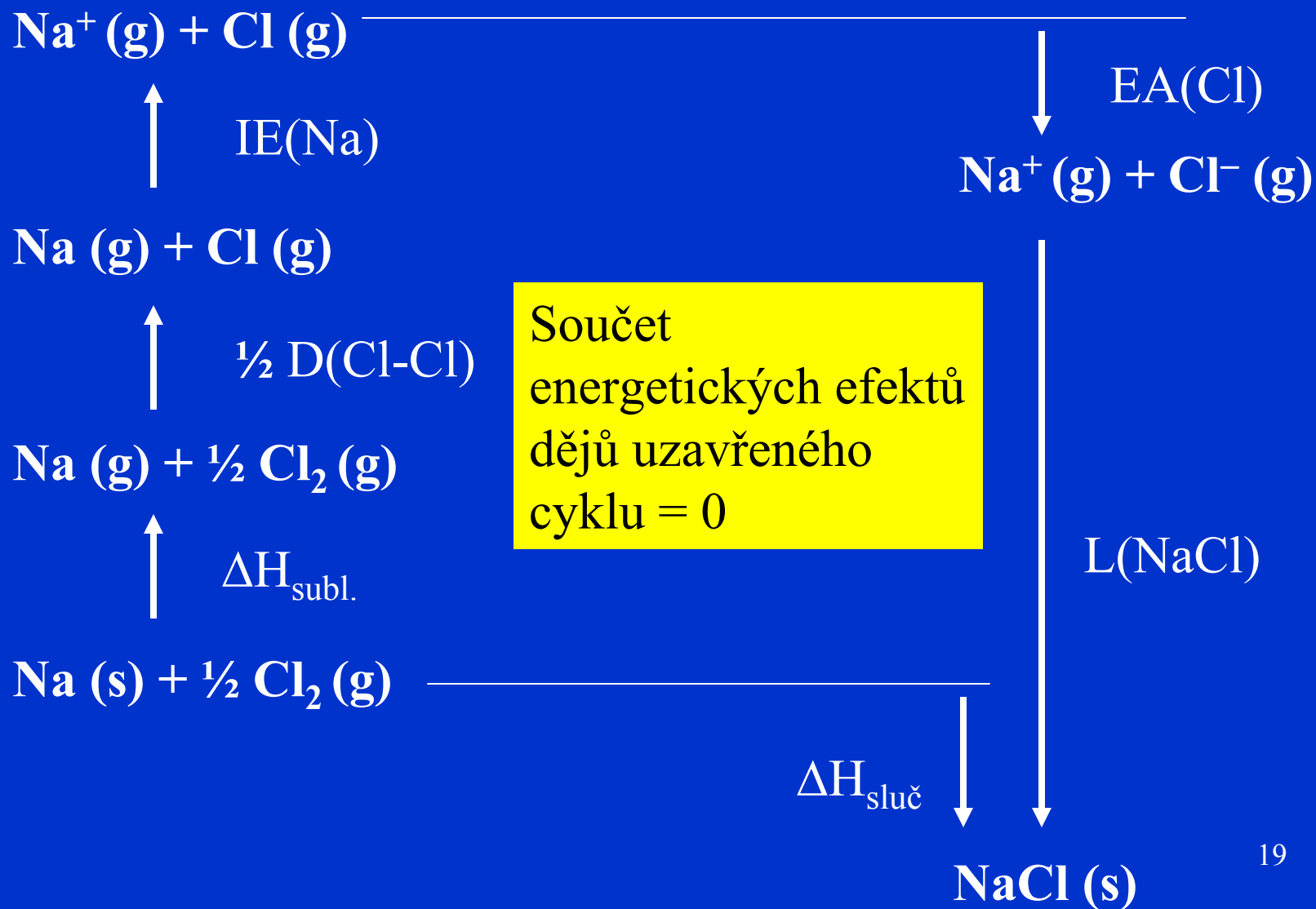
	L [kJ mol ⁻¹]	T _t [°C]		L [kJ mol ⁻¹]	T _t [°C]
NaF	913	996	KF	808	857
NaCl	778	801	KCl	703	770
NaBr	737	747	KBr	674	742
NaI	695	660	KI	636	682

$$L \approx k \frac{Z_+ Z_-}{r}$$

	L [kJ mol ⁻¹]	T _t [°C]	Mohs
MgCl ₂	2326	714	-
MgO	3920	2642	6.0
CaO	3513	2570	4.5
SrO	3283	2430	3.5
BaO	3114	1925	3.3
ScN	7547	-	-

Born – Haberův cyklus

Born – Haberův cyklus

$$\Delta H_{\text{subl.}} = 107.3 \text{ kJ mol}^{-1}$$

$$\frac{1}{2} D(\text{Cl-Cl}) = 122 \text{ kJ mol}^{-1}$$

$$\text{IE}(\text{Na}) = 496 \text{ kJ mol}^{-1}$$

$$\text{EA}(\text{Cl}) = -349 \text{ kJ mol}^{-1}$$

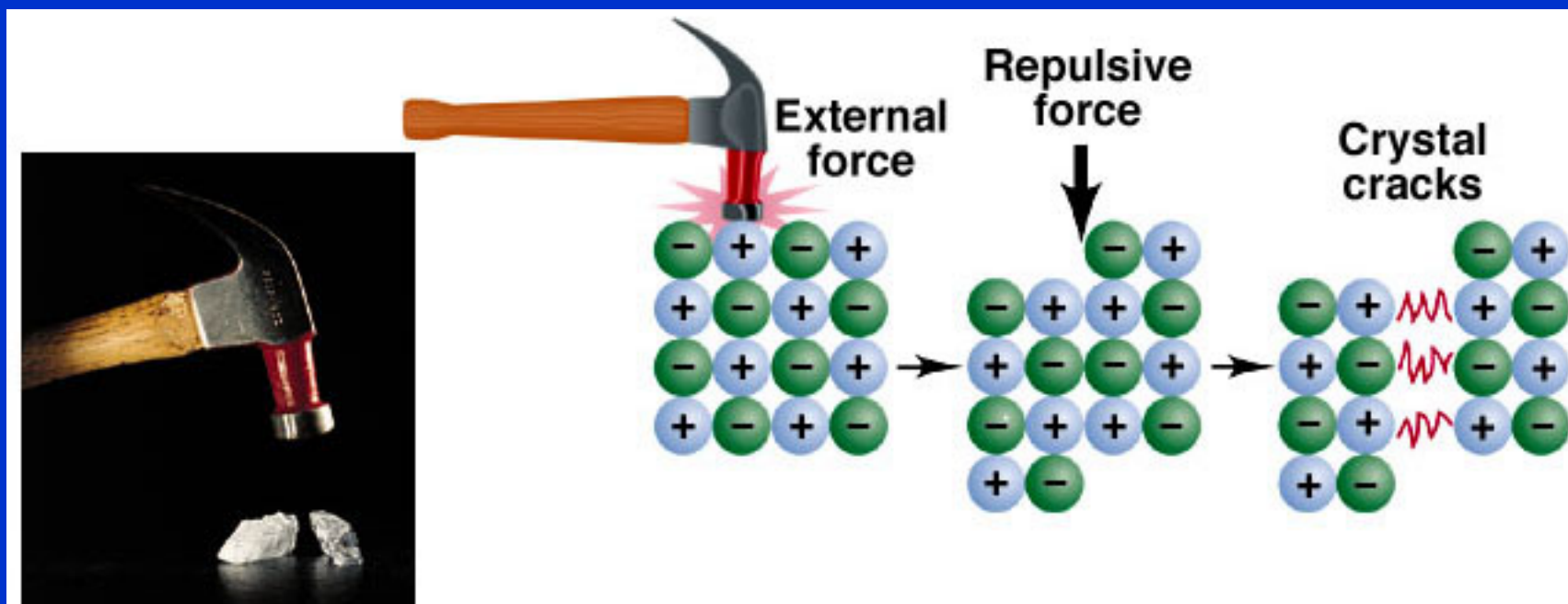

$$L(\text{NaCl}) = -778 \text{ kJ mol}^{-1}$$

$$\Delta H_{\text{sluč}} = -401.7 \text{ kJ mol}^{-1}$$

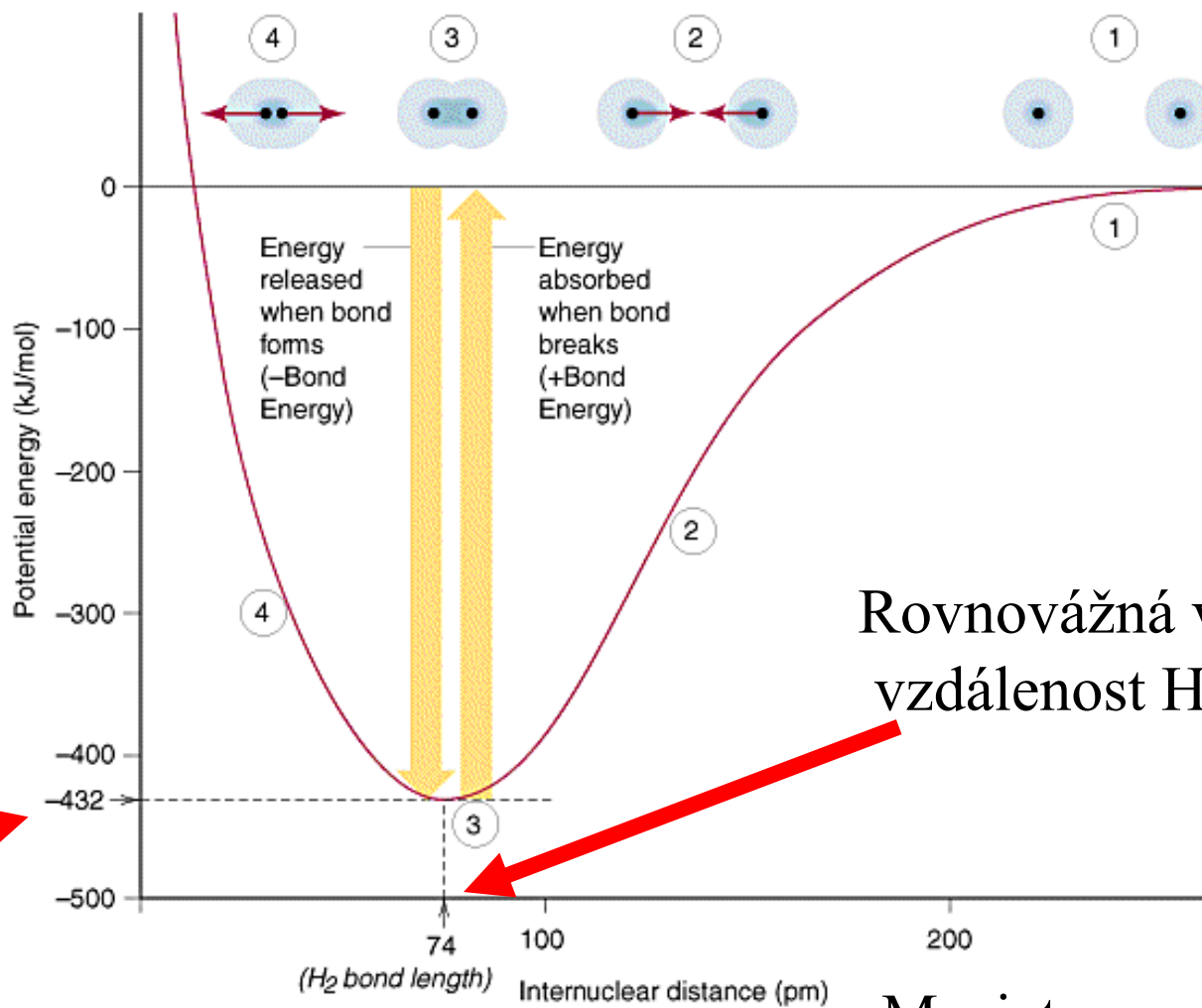
Mechanické vlastnosti iontových sloučenin

Kovalentní vazba

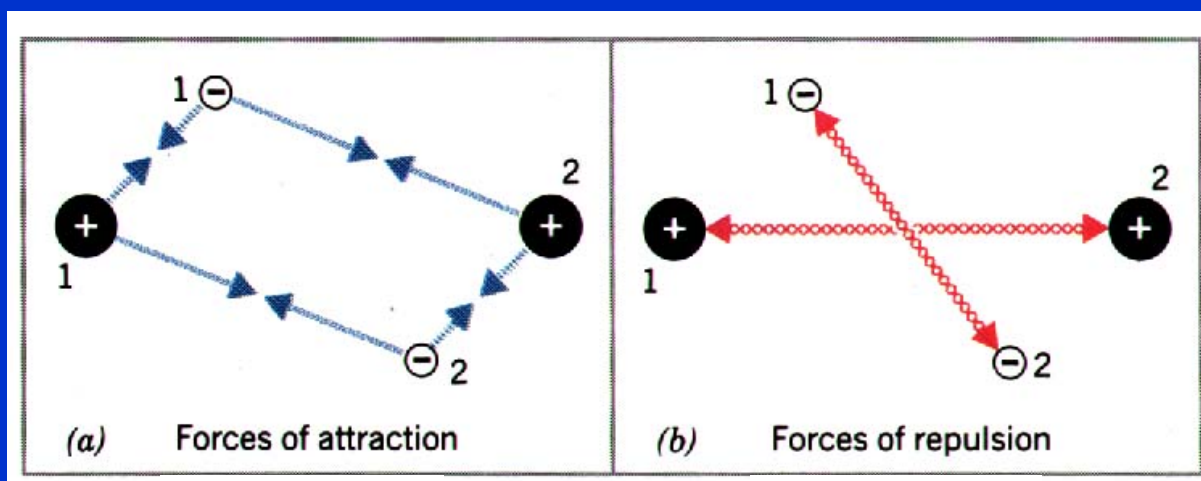
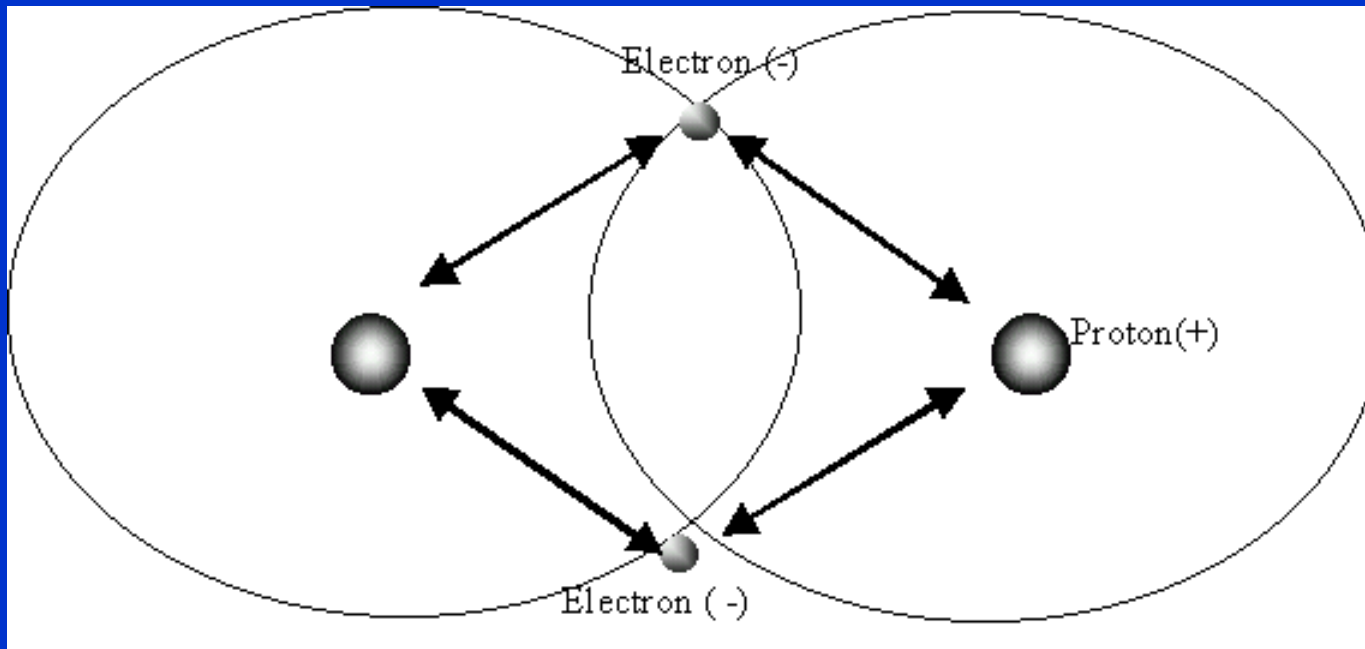
Kovalentní vazba v molekule vodíku H₂

Vazebná energie H-H

Rovnovážná vazebná vzdálenost H-H

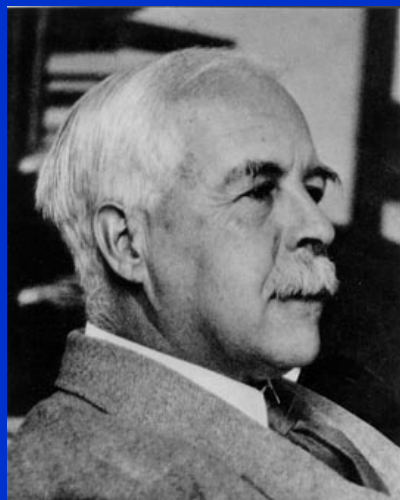
Meziatomová vzdálenost

Přitažlivé

Odpudivé

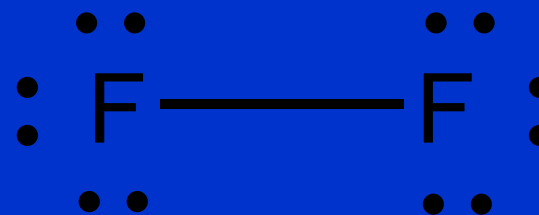
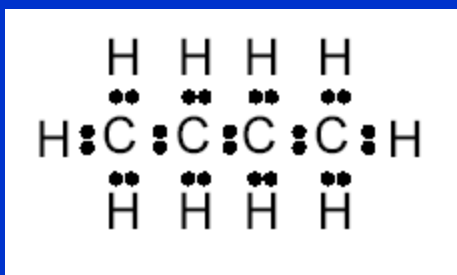
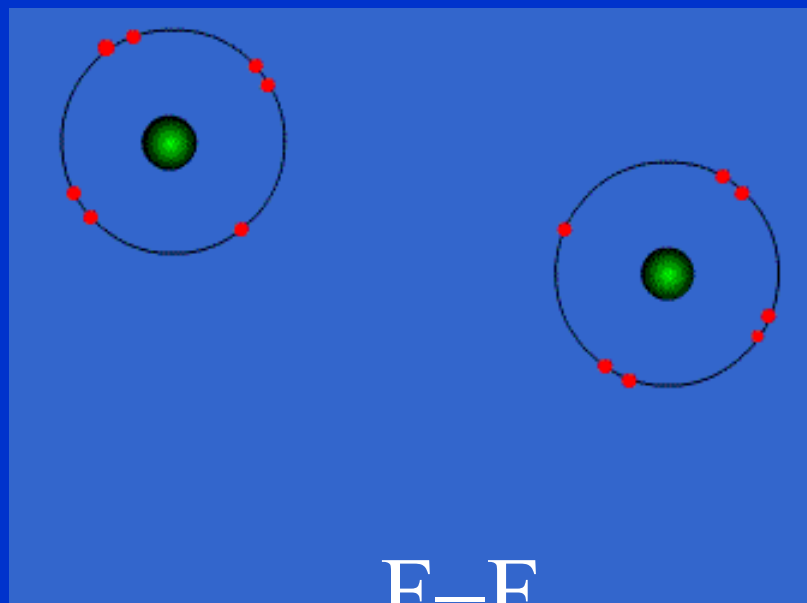

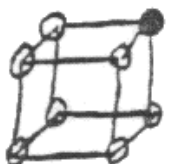
Gilbert N. Lewis
(1875-1946)

Kovalentní vazba

Atomy se sdílením elektronových párů snaží doplnit svou valenční sféru na elektronový oktet

Oktetové pravidlo

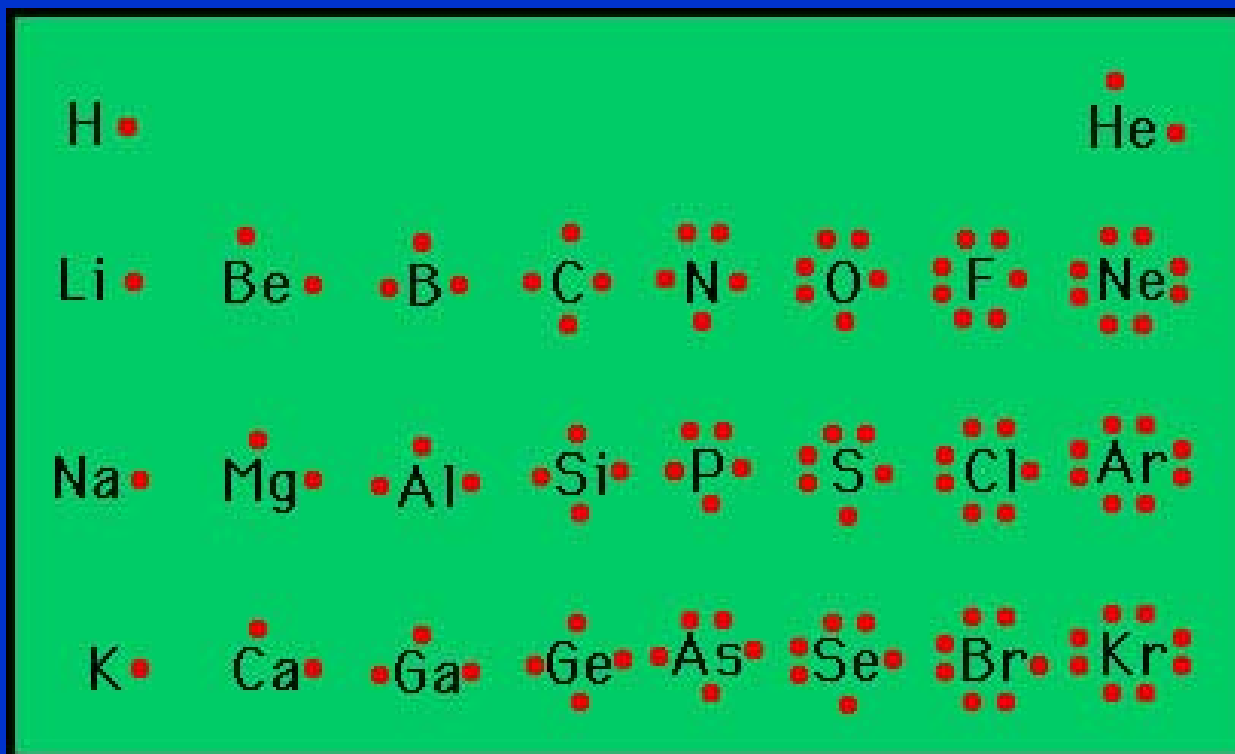
Li *Helium*
Be Mg *and the*
B Al *may be*
C Si *parts of Na row*
N P *Probably some kernel inside the atom thus*
O S
F Cl
Na Cl

(a) $\overset{+}{\text{Na}}$ $\overset{++}{\text{Mg}}$ -- $\overset{++++}{\text{Cl}}$
 (b) $\overset{---}{\text{Na}}$ $\overset{===}{\text{Mg}}$ $\overset{\bar{c}}{\text{Cl}}$

Gilbert N. Lewis
 1902

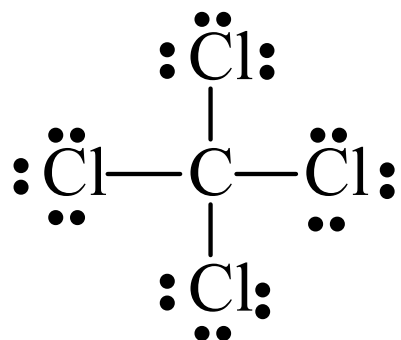
Lewisovy struktury

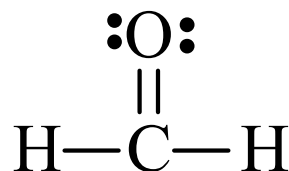
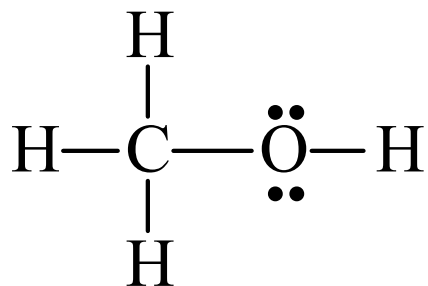
Lewisovy struktury

- Tvorba stabilní sloučeniny (n atomů) = atomy dosáhnou konfigurace vzácného plynu.
- Sečti valenční elektrony všech atomů, $\pm$ náboj = E .
- Pro oktety potřebujeme $8n$ elektronů. $8n - E$ musí být sdíleno.
- Použij dvojice elektronů k vytvoření jednoduchých vazeb mezi atomy (= S).
- Zbývající sdílené elektrony ($P = 8n - E - S$) umísti tak, aby byl vytvořen duet pro H atomy a oktet pro C, N, O, F.
- Nesdílené elektrony rozmísti jako volné elektronové páry.
- Sloučeniny prvků skupiny Be a B mohou být elektronově deficitní.
- Prvky 3. a vyšších period mohou překročit oktet.
- Elektrony převyšující oktet umísti na centrální atom.

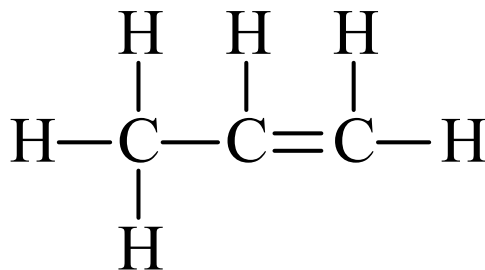
Lewisovy struktury

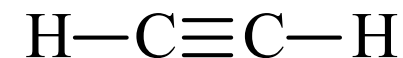
$n = 5$, $E = 32$ (počet elektronů)
 $8n - E = 40 - 32 = 8$ sdíleno
 $S = 8$ (4 jednoduché vazby)
 $P = 8n - E - S = 0$ (násobné vazby)
 $E - S - P = 24$ (volné el. páry = 12)

$n = 4$, $E = 12$ (počet elektronů)
 $2 \cdot 2 + 2 \cdot 8 - E = 20 - 12 = 8$ sdíleno
 $S = 6$ (3 jednoduché vazby)
 $P = 8n - E - S = 2$ (1 násobná vazba)
 $E - S - P = 4$ (volné el. páry = 2)

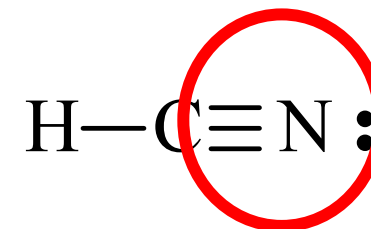
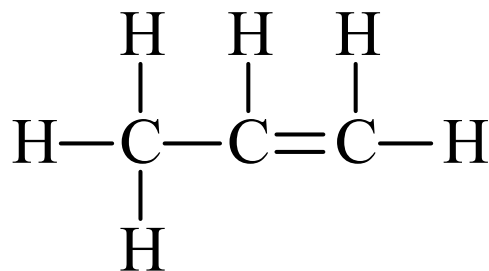
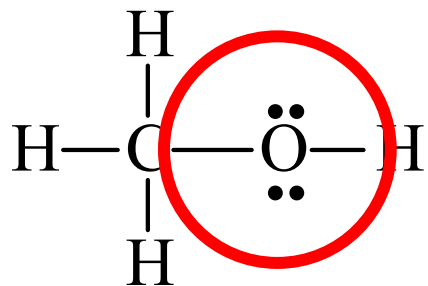
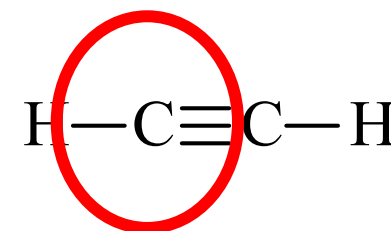
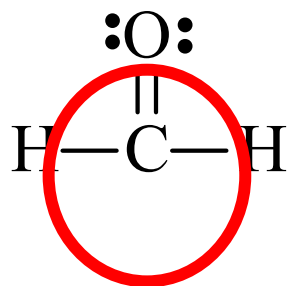
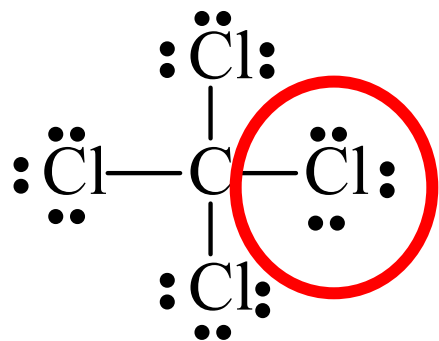
$n = 4$, $E = 10$ (počet elektronů)
 $2 \cdot 2 + 8 \cdot 2 - E = 20 - 10 = 10$ sdíleno
 $S = 6$ (3 jednoduché vazby)
 $P = 8n - E - S = 4$ (2 násobné vazby)
 $E - S - P = 0$ (volné el. páry = 0)

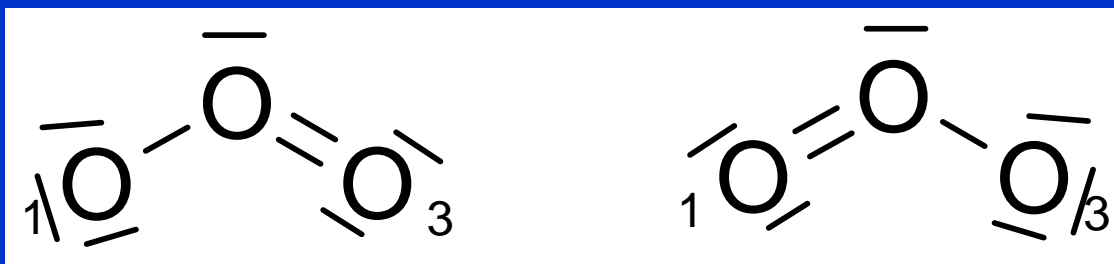
$n = 3$, $E = 10$ (počet elektronů)
 $2 \cdot 1 + 8 \cdot 2 - E = 18 - 10 = 8$ sdíleno
 $S = 4$ (2 jednoduché vazby)
 $P = 8n - E - S = 4$ (2 násobné vazby)
 $E - S - P = 2$ (volné el. páry = 1)

Lewisovy struktury - oktety

Lewisovy struktury

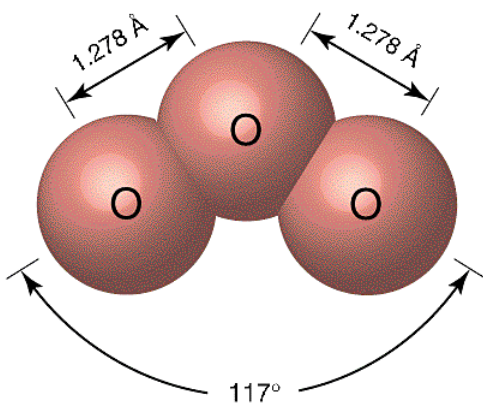
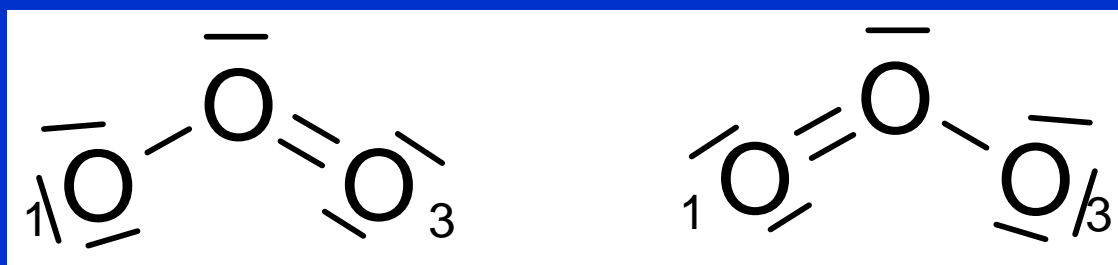

$n = 3$, $E = 18$ (počet elektronů)
 $8n - E = 24 - 18 = 6$ sdíleno
 $S = 4$ (2 jednoduché vazby)
 $P = 8n - E - S = 2$ (1 násobná vazba)
 $E - S - P = 12$ (volné el. páry = 6)

Rezonanční struktury

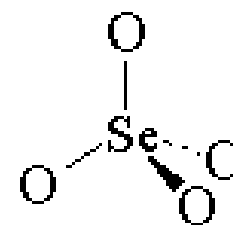
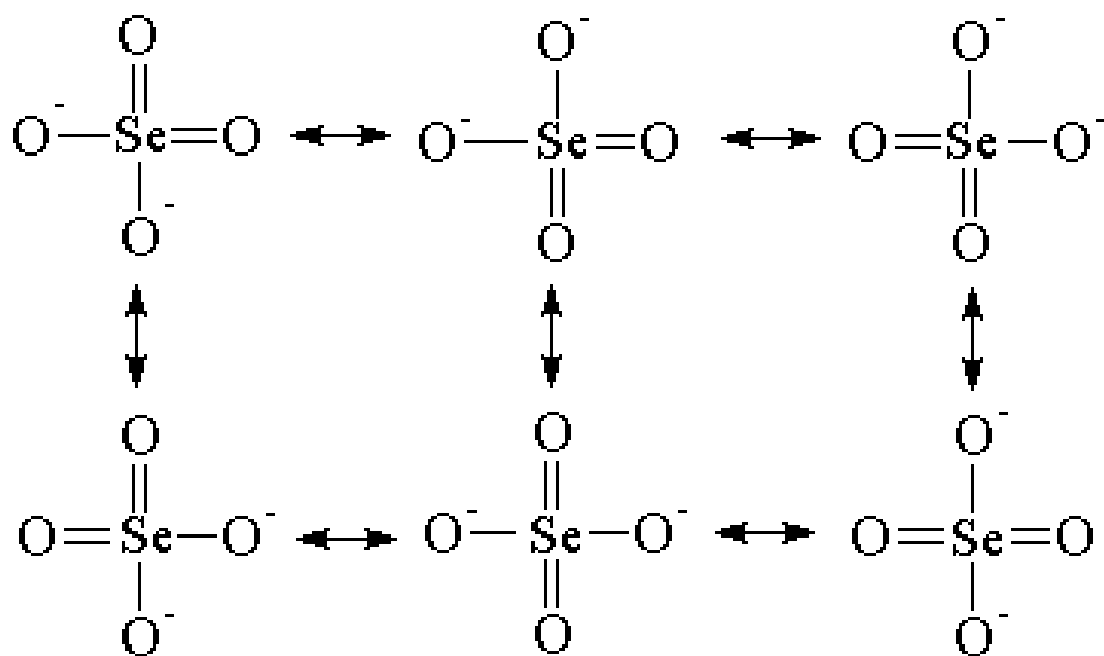
Poloha jader se nemění, umístění elektronů je odlišné.

Popis skutečné situace není ani jedna z možných struktur, není to ani rychlý přechod mezi jednotlivými strukturami, ale superpozice všech.

Rezonanční struktury

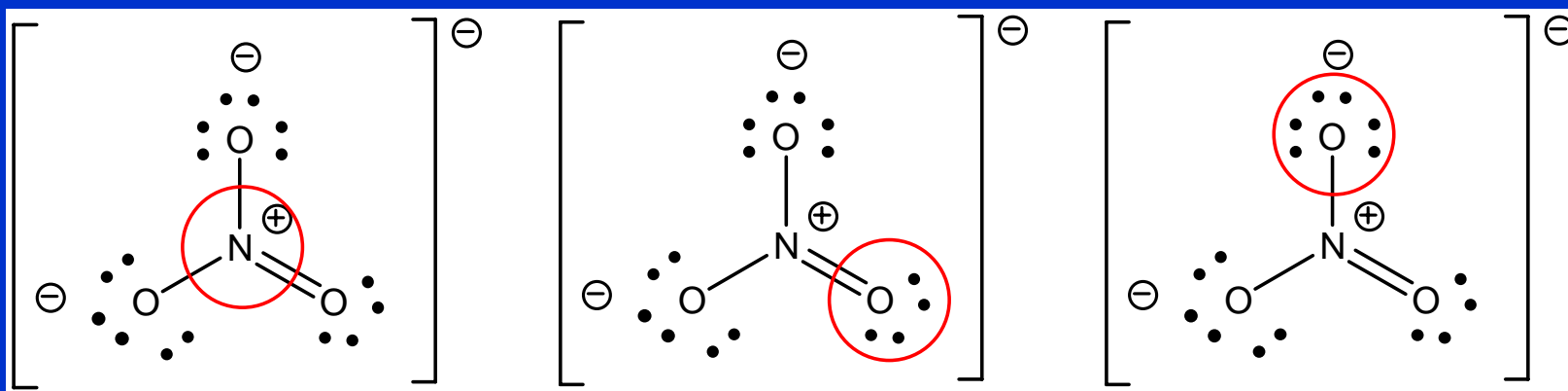

řád vazby = 1,5
náboj na O = -0,5

Formální náboj

Oxidační číslo = všechny e k elektronegativnějšimu prvku
Formální oxidační stav pro výpočet výměny e v redoxních reakcích.
Není to skutečný náboj na daném atomu.

Formální náboj = rozdíl mezi počtem valenčních elektronů na volném atomu a valenčními elektrony přiřazenými atomu v molekule: volné páry patří celé danému atomu, vazebné páry jsou rozděleny mezi partnery.

Formální náboj

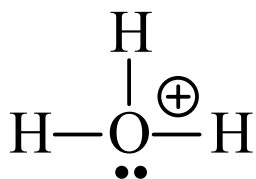
Formální náboj = rozdíl mezi počtem valenčních elektronů na volném atomu a valenčními elektrony přiřazenými atomu v molekule: volné páry patří celé danému atomu, vazebné páry jsou rozděleny mezi partnery.

Atomy se snaží dosáhnout minimálního formálního náboje, nejlépe nula.

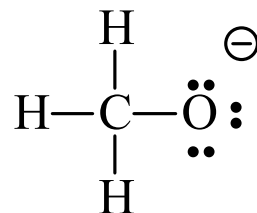
Negativní formální náboj je umístěn na **nejelektronegativnějším** atomu.

Součet formálních nábojů v molekule (iontu) musí být roven **celkovému náboji** na dané částici.

Formální náboj v H_3O^+ , CH_3O^- , CH_3^+ , CO , N_3^-

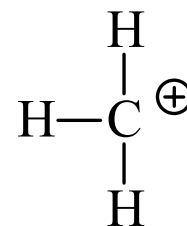

$$\text{O}: 6 - 5 = +1$$

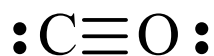

$$\text{C}: 4 - 4 = 0$$

$$\text{O}: 6 - 7 = -1$$

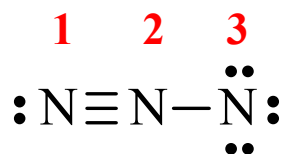

$$\text{C}: 4 - 3 = +1$$

$$\text{C}: 4 - 5 = -1$$

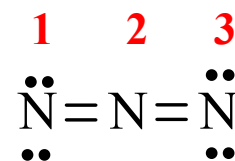
$$\text{O}: 6 - 5 = +1$$

$$\text{N}_1: 5 - 5 = 0$$

$$\text{N}_2: 5 - 4 = +1$$

$$\text{N}_3: 5 - 7 = -2$$

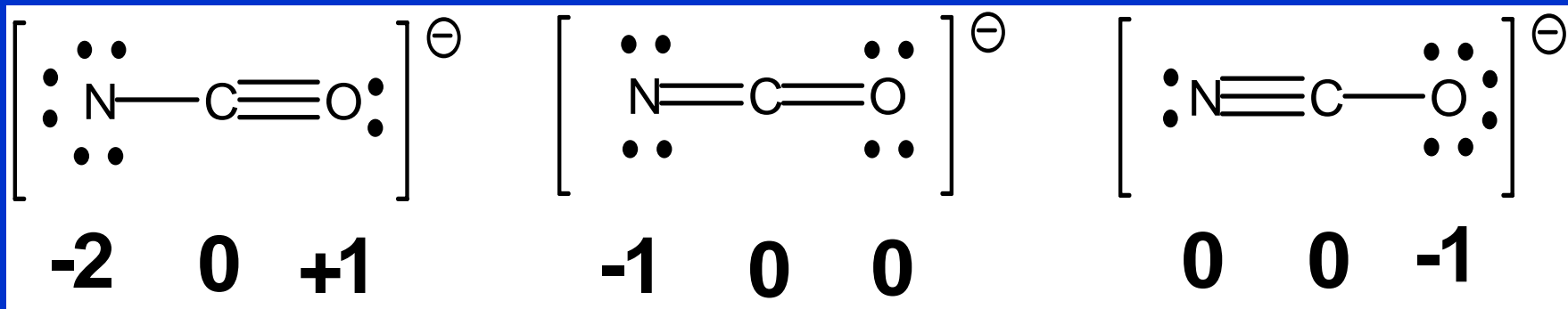

$$\text{N}_1: 5 - 6 = -1$$

$$\text{N}_2: 5 - 4 = +1$$

$$\text{N}_3: 5 - 6 = -1$$

Formální náboj

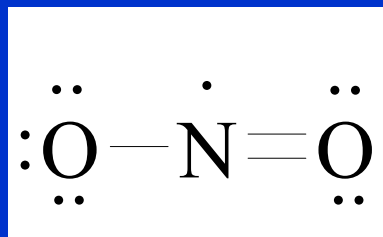
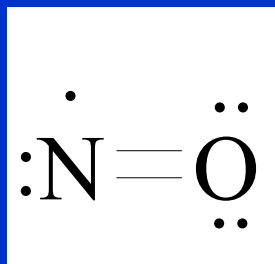

velké hodnoty
formálního náboje

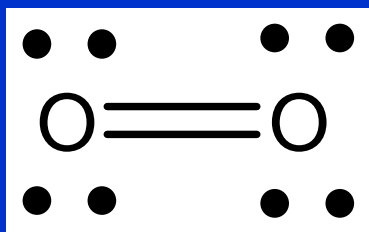
záporný náboj na méně
elektronegativním prvku

nejlepší vzorec

Molekuly s nepárovými elektrony

Dimerizace NO₂·

O₂

paramagnetická molekula = má nepárové elektrony

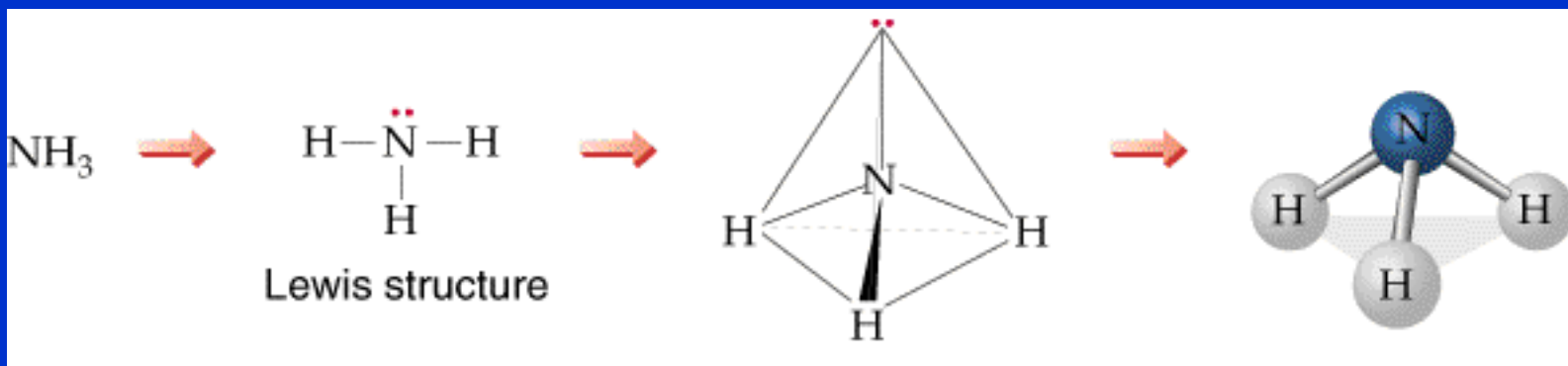
= Lewisovy struktury nevystihují
realitu zcela dokonale

VSEPR

VSEPR = valence shell electron repulsion

Odpuzování elektronových párů ve valenční vrstvě

Empirický soubor pravidel, podle kterého lze snadno určit tvar koordinační sféry atomů a tedy tvar molekul, iontů a molekulových fragmentů prvků hlavních skupin nebo přechodných kovů s elektronovou konfigurací d^0 nebo d^{10} .

VSEPR

Molekula = centrální atom + ligandy + volné elektronové páry

ligandy = jiné atomy nebo skupiny

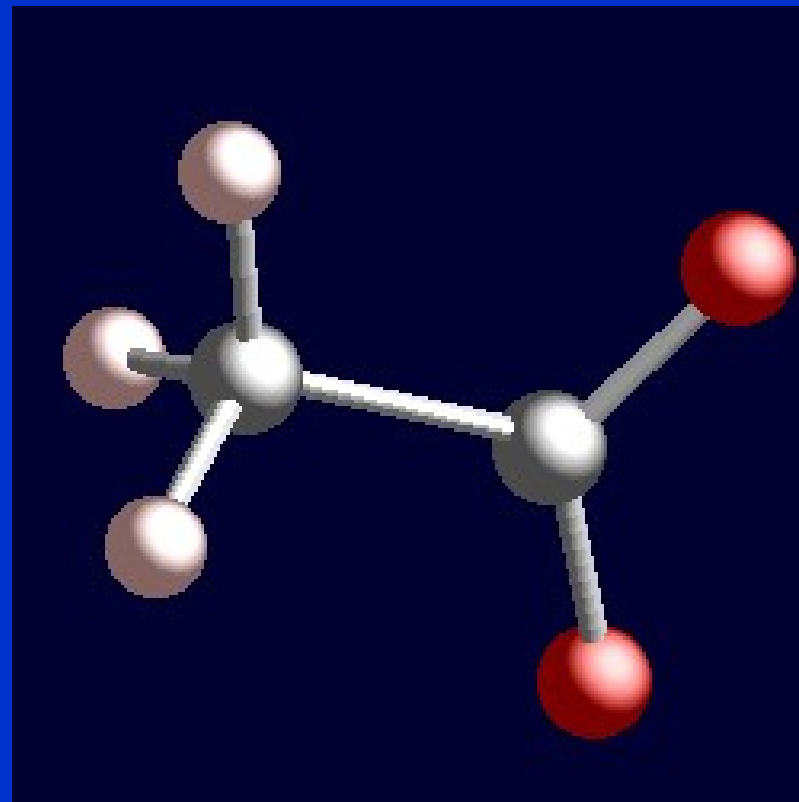
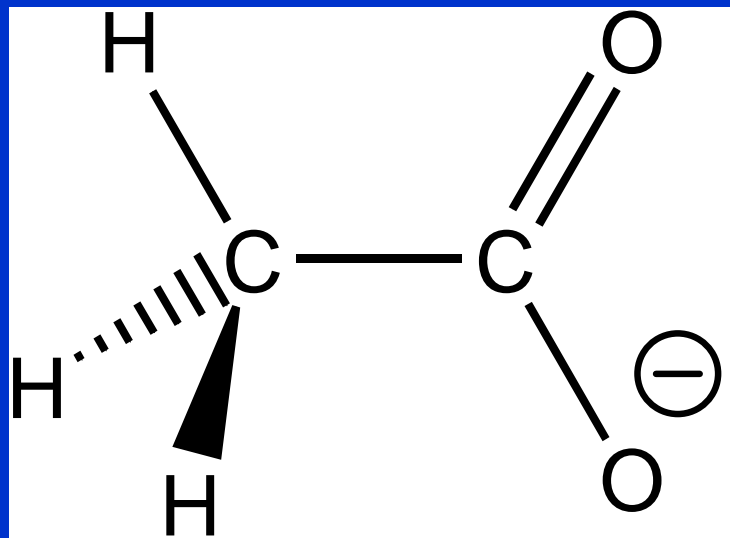
Ligandy mají obvykle vyšší elektronegativitu než centrální atom
(ne H nebo kovy)

Valenční elektrony uspořádány do dvojic:

- Vazebné elektronové páry
- Vlné (nevazebné) elektronové páry

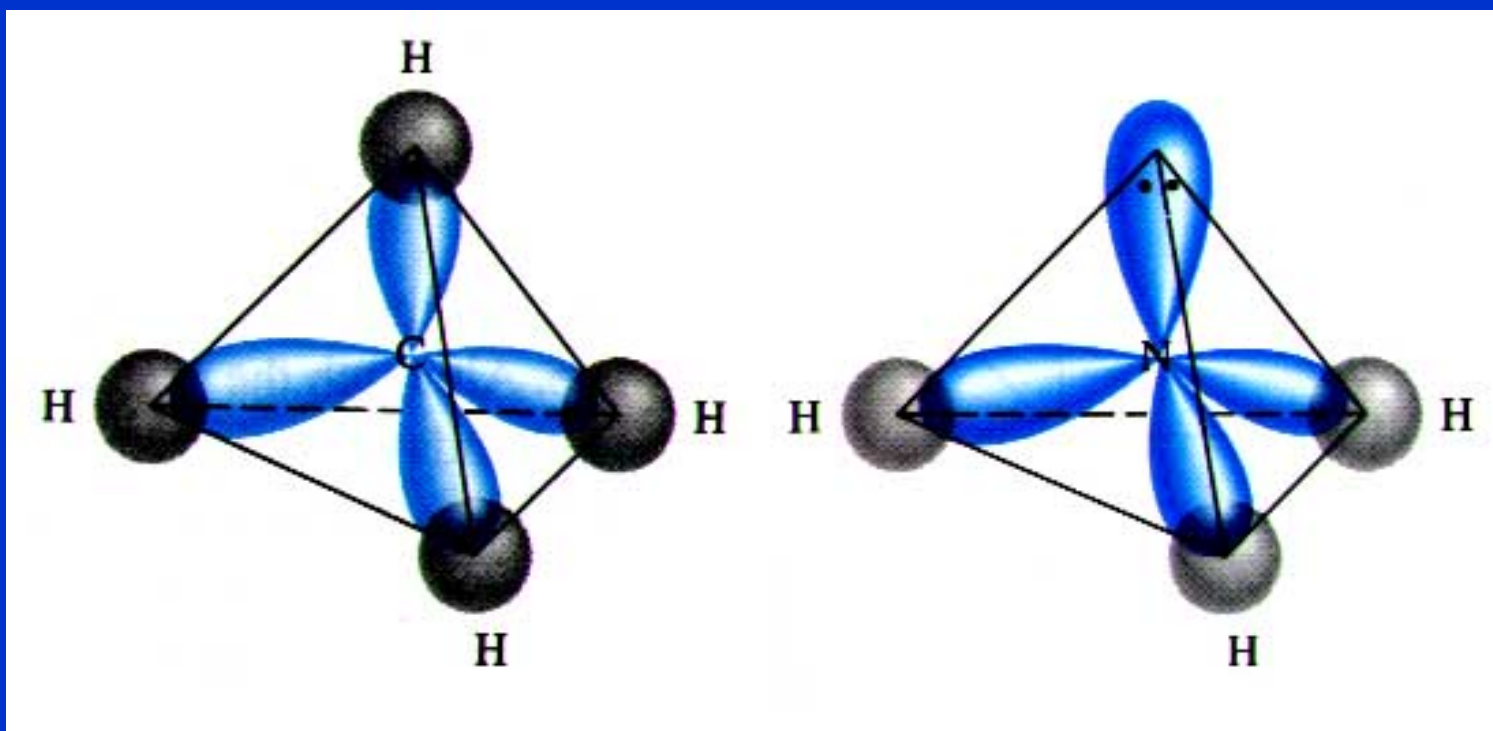

Centrální atom - ligand

VSEPR

Pro určení základního tvaru koordinační sféry atomu je důležitý počet obsazených **směrů** = počet volných elektronových párů a počet vazeb (bez ohledu na násobnost !!)

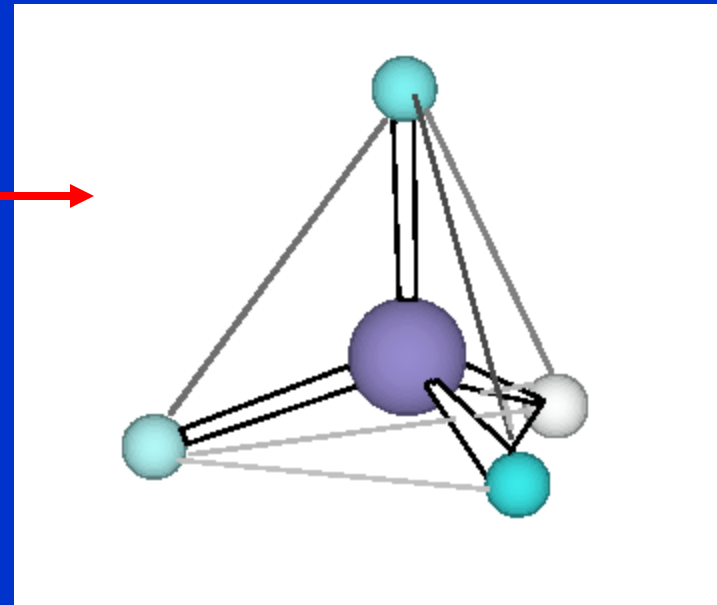
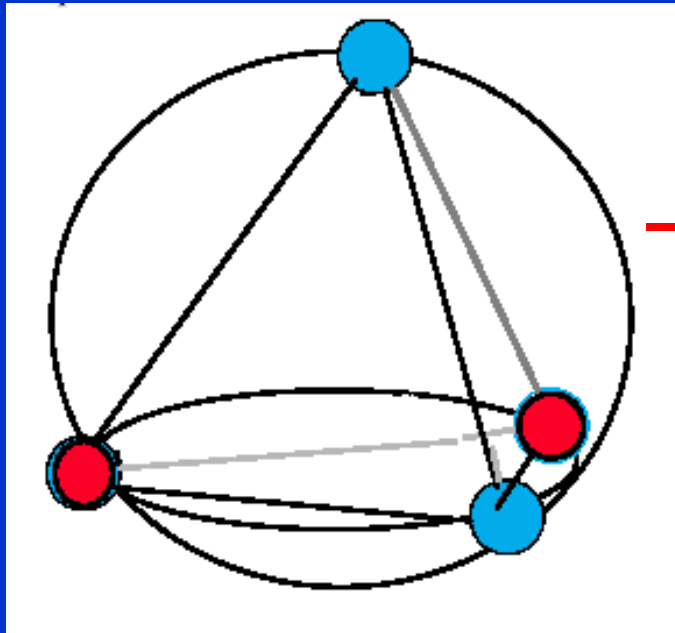
VSEPR

Každý elektronový pár zaujímá určitý prostor kolem centrálního atomu a „zabraňuje“ přístupu ostatním elektronům (odpuzuje je) = Pauliho princip výlučnosti.

Elektronové páry se uspořádají v prostoru kolem centrálního atomu **co nejdále od sebe**, aby se co nejméně odpuzovaly.

Volné elektronové páry „zaujímají“ **větší** část prostoru kolem centrálního atomu a jsou mu blíže než **vazebné** elektronové páry.

Tetraedrická molekula methanu CH_4

Umístit 4 body na povrchu koule tak, aby měly mezi sebou maximální vzdálenost → tetraedr

VSEPR

Volné elektronové páry a jednotlivé vazby zaujmou v prostoru kolem centrálního atomu uspořádání s nejnižší energií, tj. s nejmenším odpuzováním mezi elektronovými páry:

centrální atom + 2 ligandy

centrální atom + 3 ligandy

centrální atom + 4 ligandy

centrální atom + 5 ligandů

centrální atom + 6 ligandů

centrální atom + 7 ligandů

lineární

rovnostranný trojúhelník

tetraedr

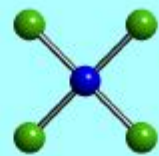
trigonální bipyramida nebo

čtvercová pyramida

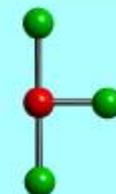
oktaedr

pentagonální bipyramida

VSEPR

6

5

4

3

2

VSEPR

Pro pojmenování výsledného tvaru molekuly uvažujeme jen polohy jader, NE volné elektronové páry

Objem obsazený vazebnými el.páry klesá v řadě :

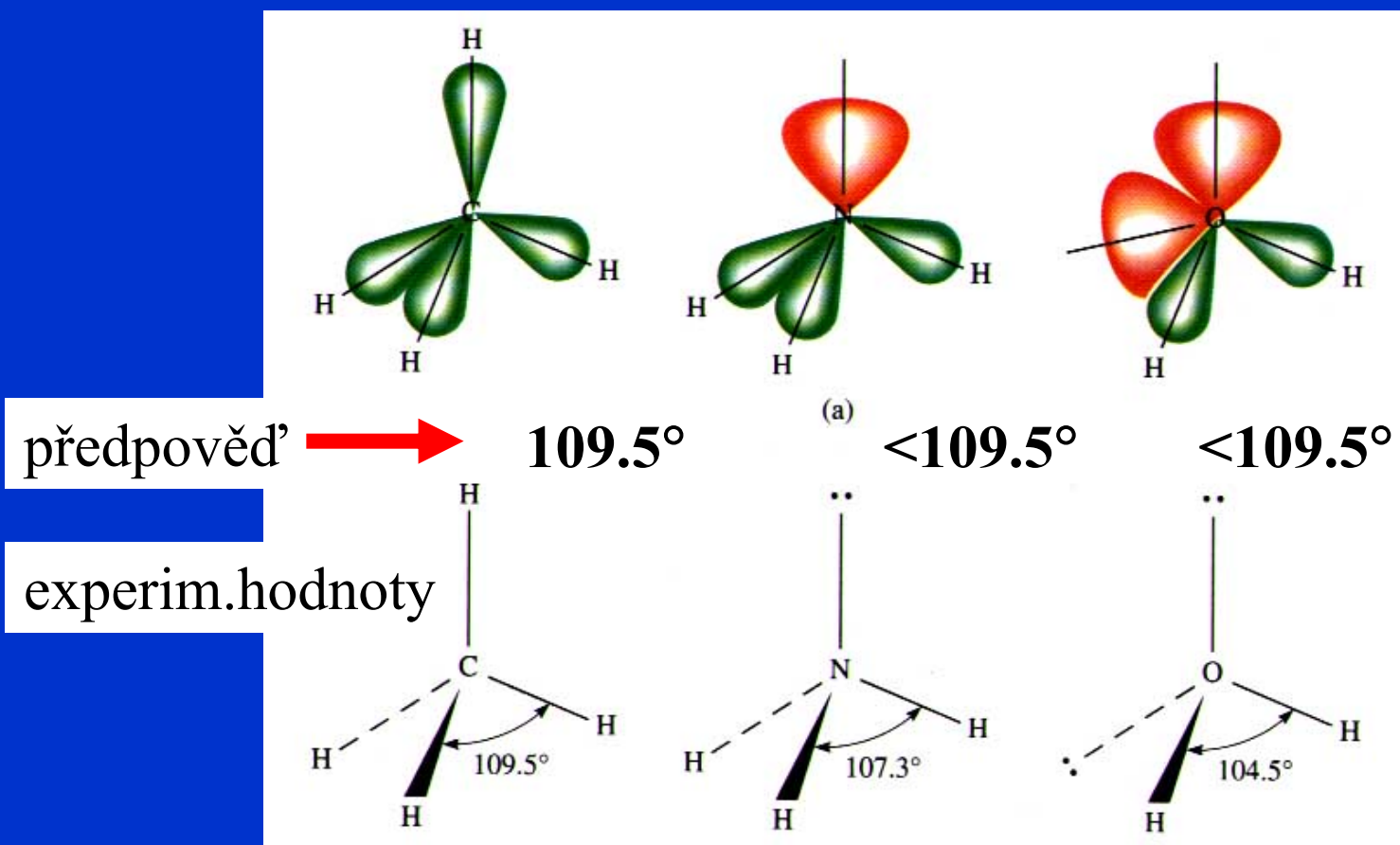
trojná vazba > dvojná vazba > jednoduchá vazba.

Odpuzování mezi el.páry klesá v řadě:

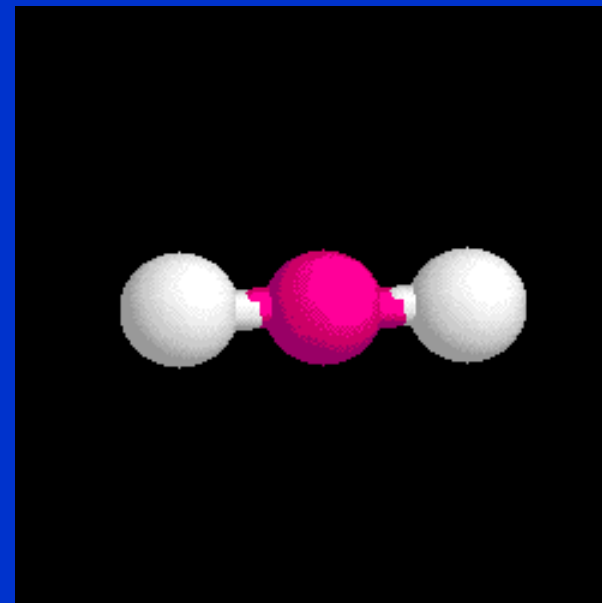
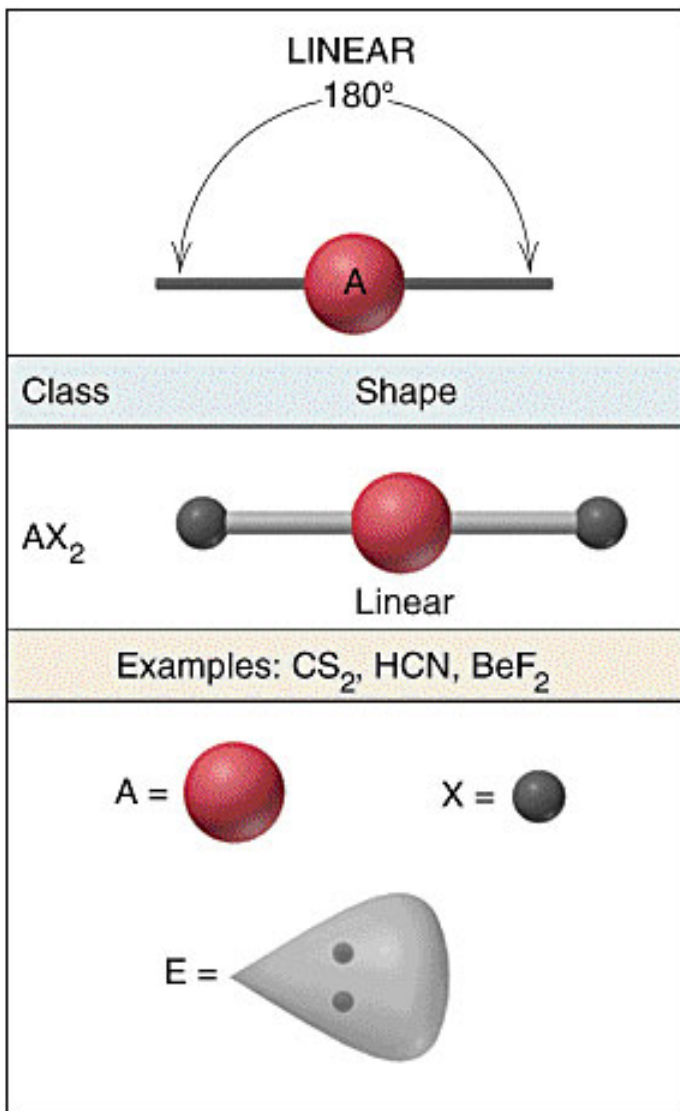
volný-volný > volný-vazebný > vazebný-vazebný

Změny vazebných úhlů

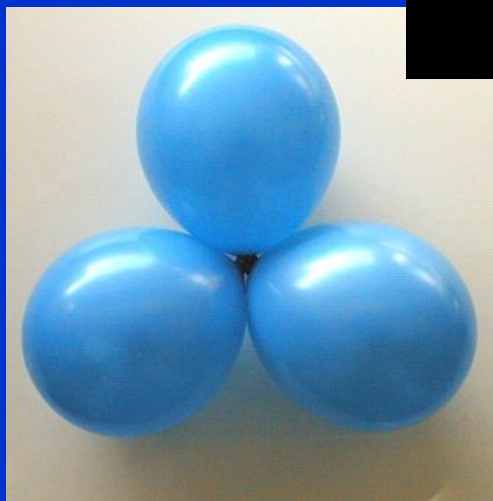
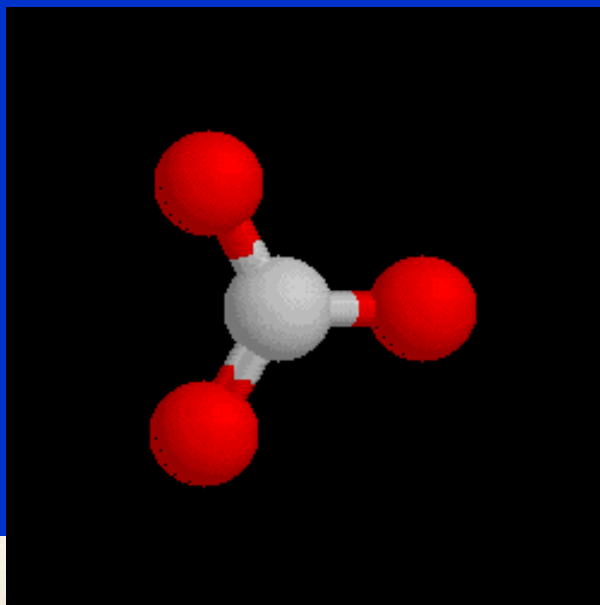
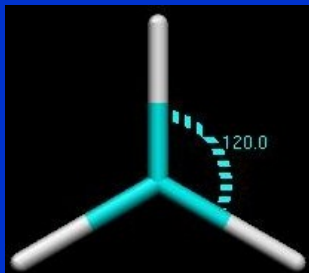
VSEPR předpovídá změnu vazebného úhlu od ideální hodnoty
Ne však numerickou hodnotu vazebného úhlu

AX₂
Vazebný úhel = 180°

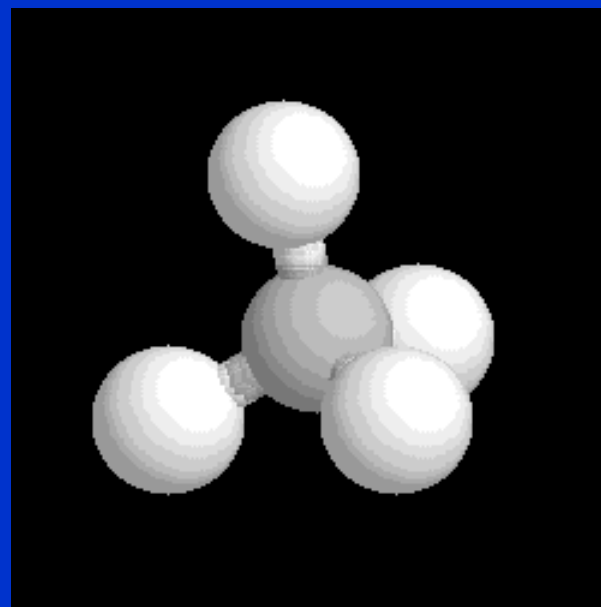
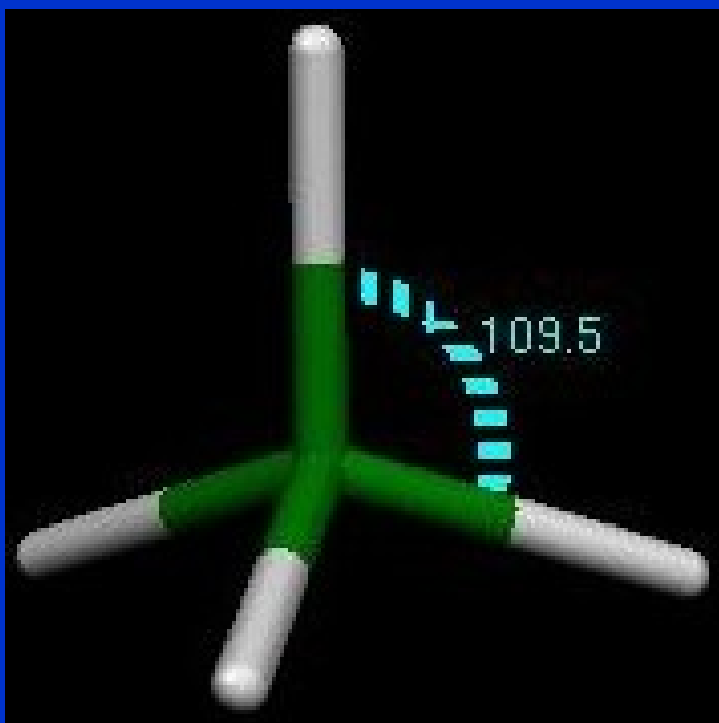

AX_3 : Vazebný úhel = 120°

AEX_2 : Vazebný úhel $< 120^\circ$

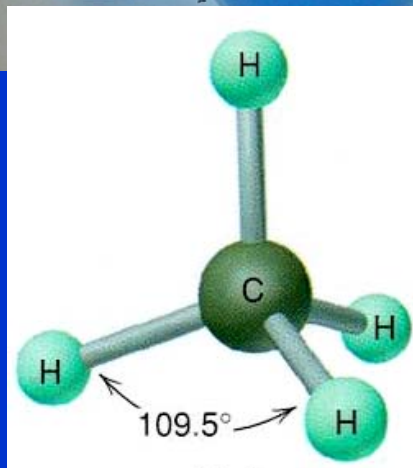
TRIGONAL PLANAR	
Class	Shape
AX_3	<p>Trigonal planar</p>
Examples: SO_3 , BF_3 , NO_3^- , CO_3^{2-}	
AX_2E	<p>Bent (V shaped)</p>
Examples: SO_2 , O_3 , $PbCl_2$, $SnBr_2$	

Tetraedrický vazebný úhel

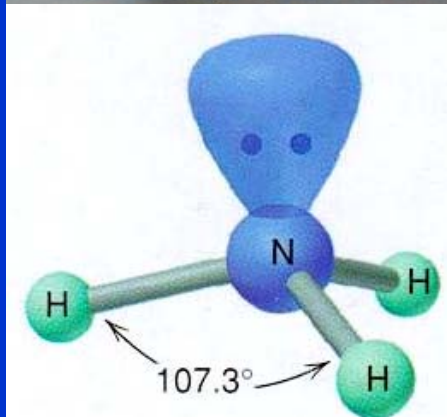

Tetraedrický vazebný úhel = 109.5°

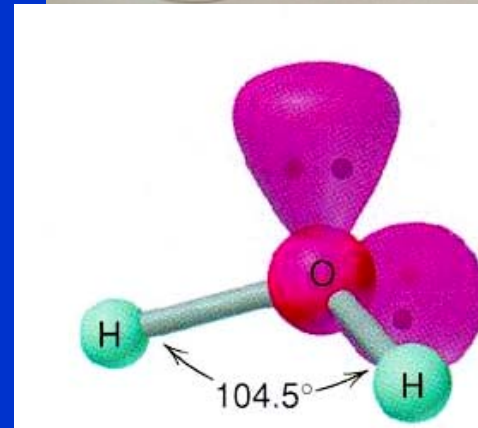
Deformace vazebných úhlů

Tetraedr

Trojboká pyramida

Lomená

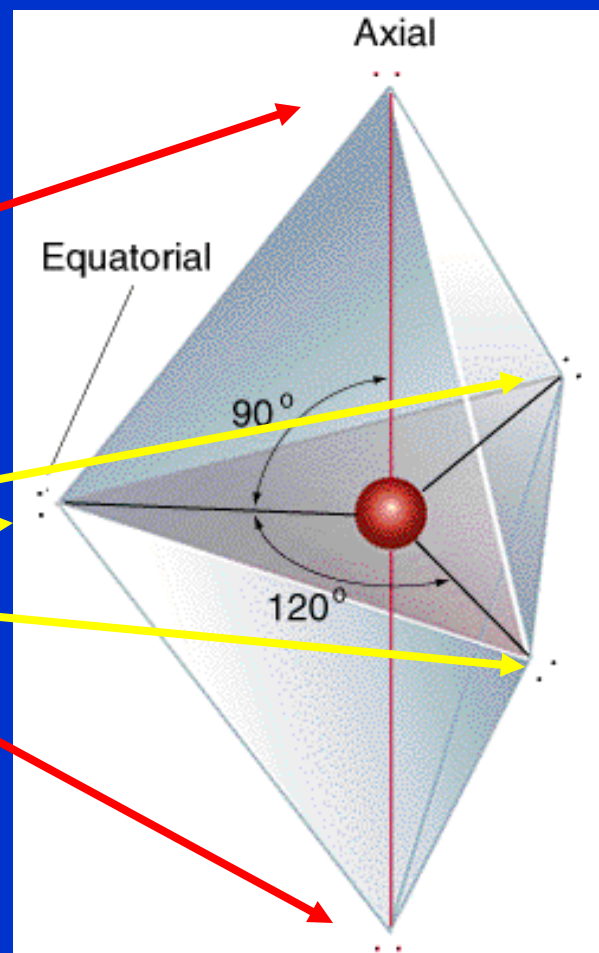
Trigonální bipyramida

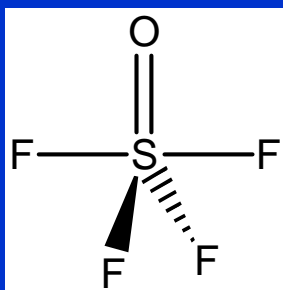
TBP má dva různé typy vrcholů =
dva chemicky odlišné typy
substituentů, pozic

Dvě axiální

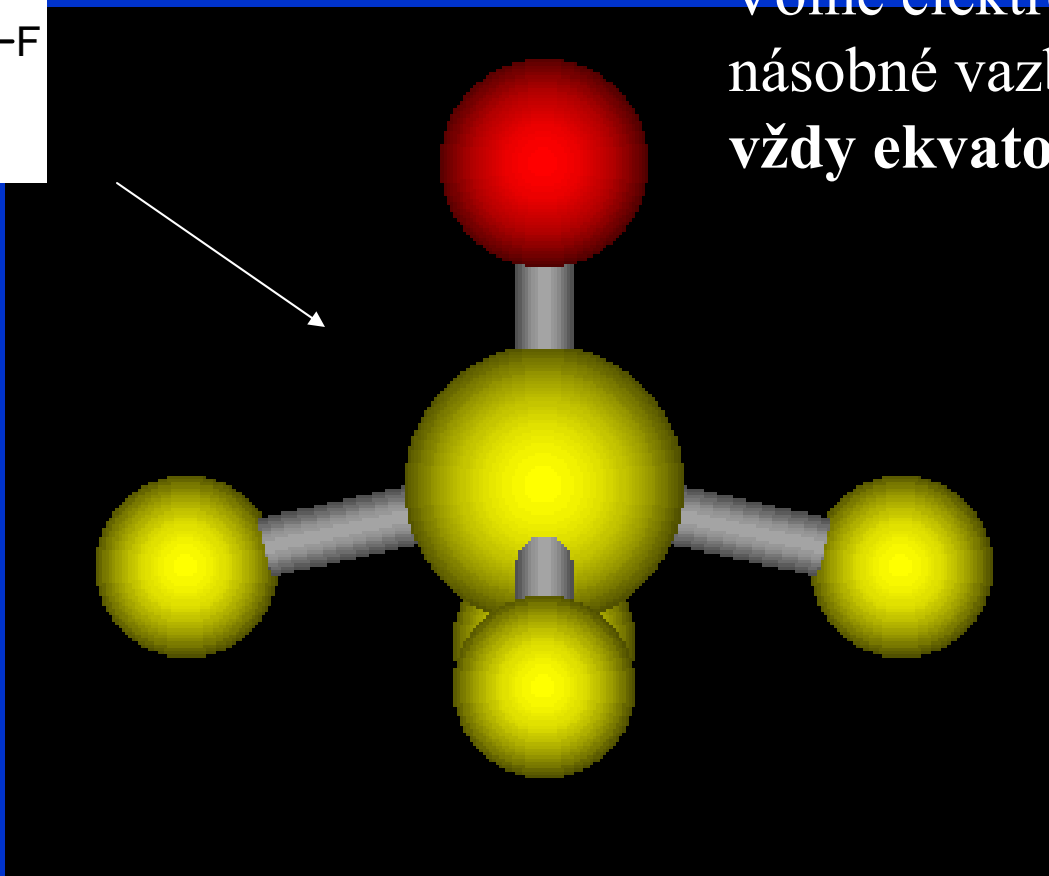
Tři ekvatoriální

Volné elektronové páry a
násobné vazby obsazují vždy
ekvatoriální polohy

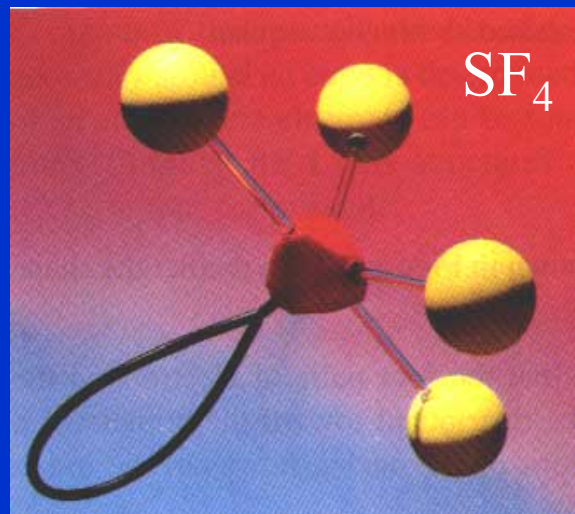
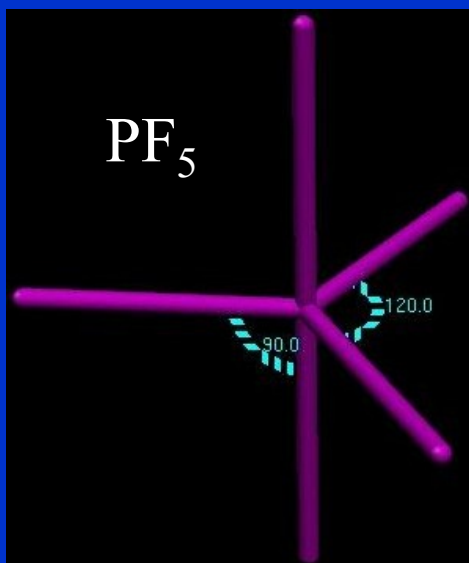

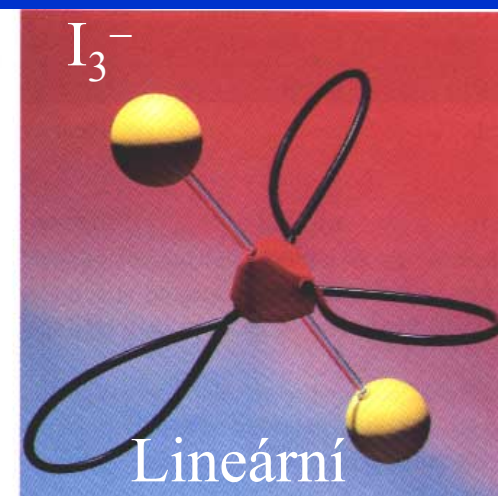
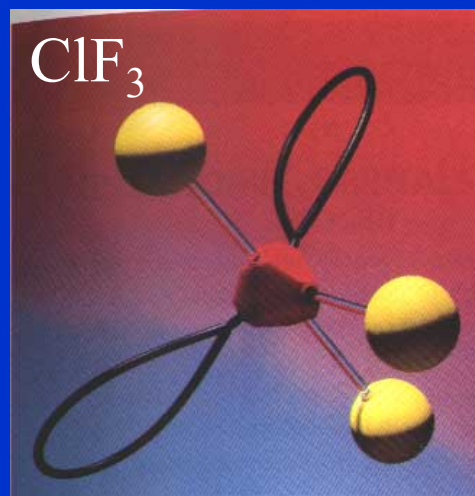
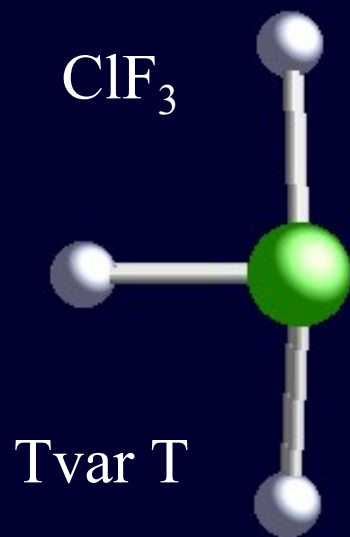
Volné elektronové páry a násobné vazby obsazují vždy ekvatoriální polohy

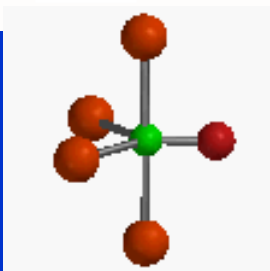
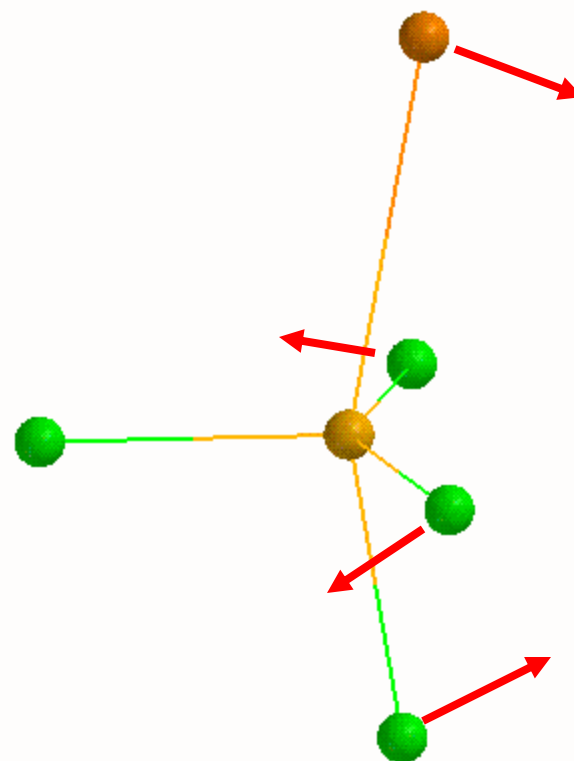
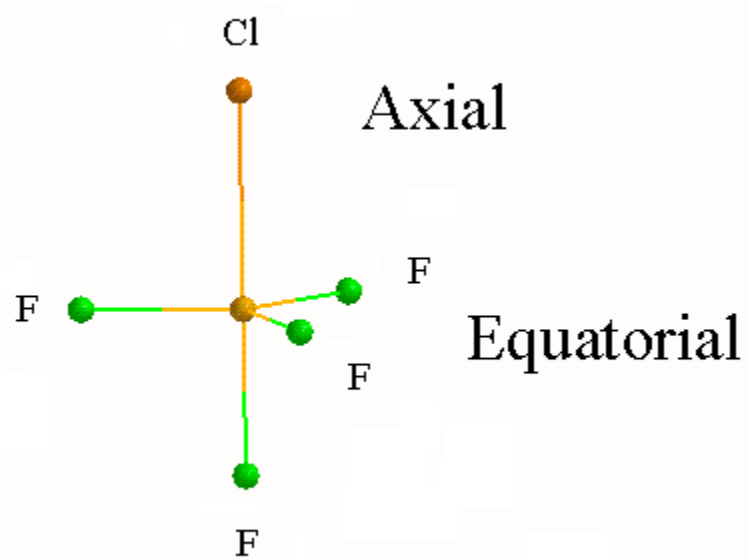
Trigonální bipyramida

Výsledný název tvaru molekuly určuje poloha jader, neuvažujeme volné elektronové páry

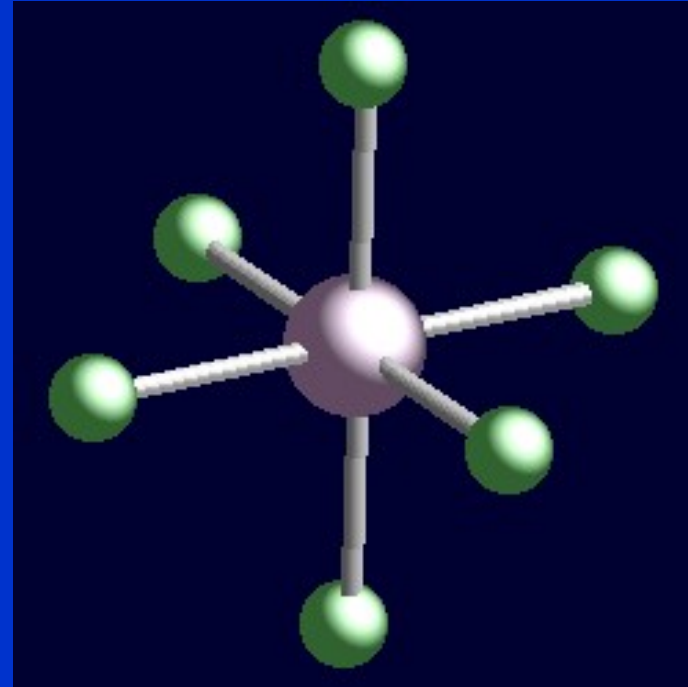
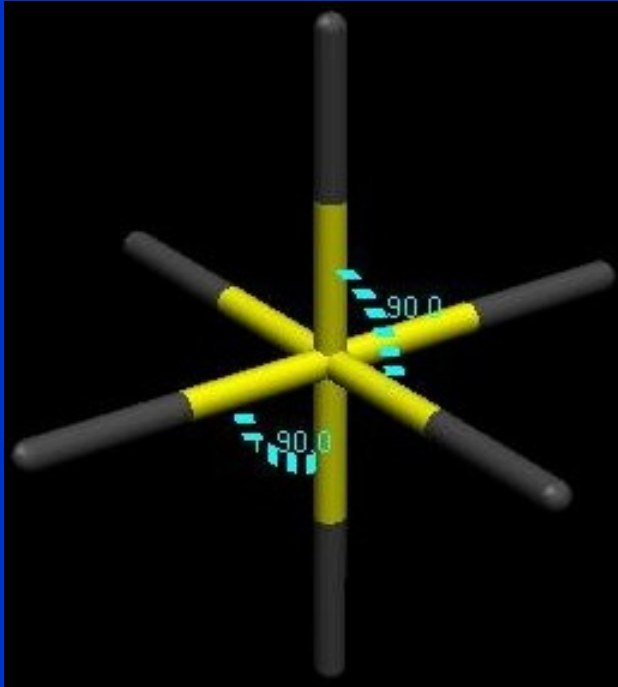

Trigonální bipyramida (TBP) a čtvercová pyramida (SP)

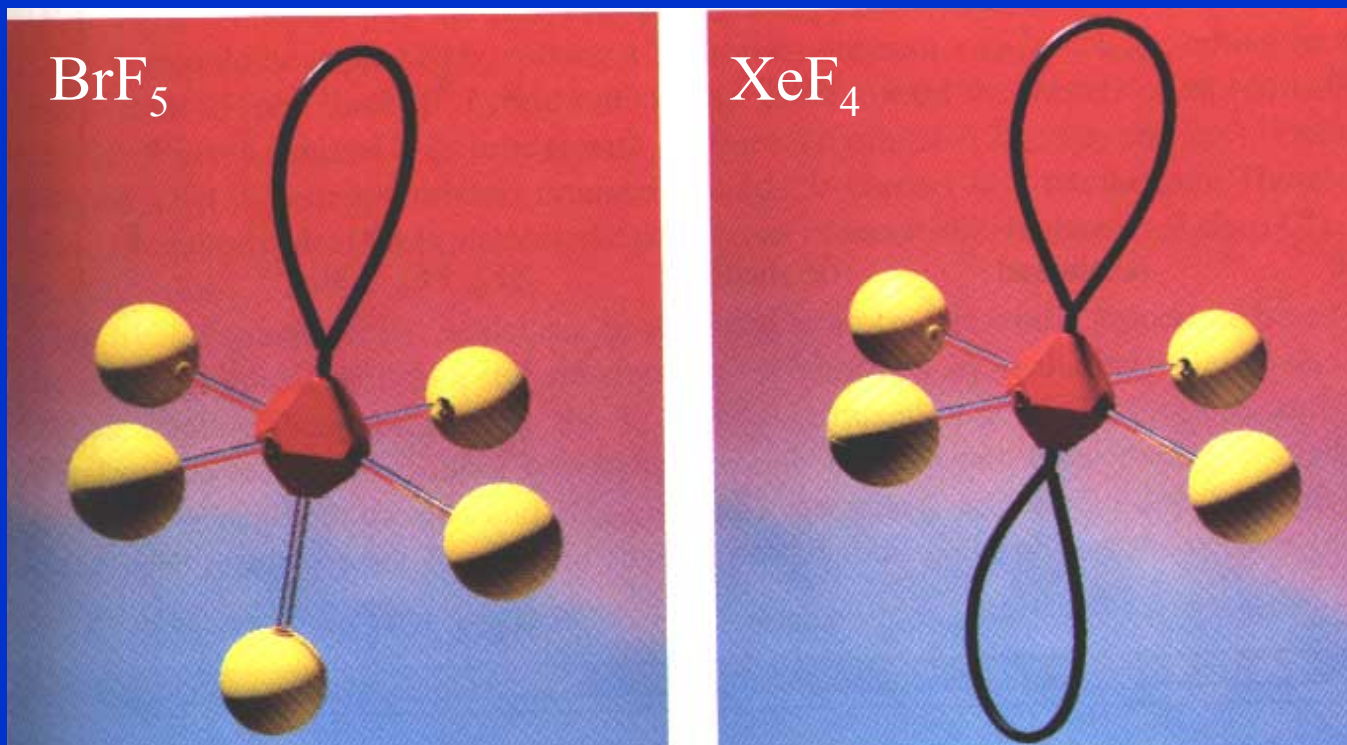

Oktaedr

Oktaedrický vazebný úhel = 90°

Oktaedr

Čtvercová pyramida

Čtverec

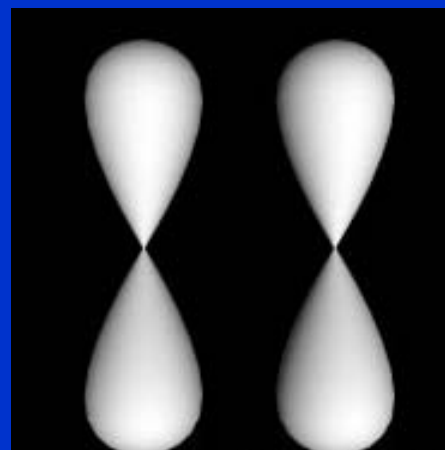
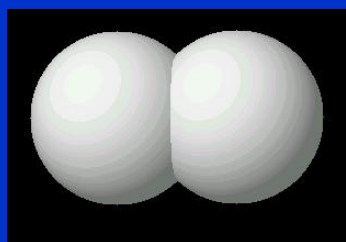
Překryv orbitalů

Vznik vazby překryvem orbitalů na dvou různých atomech A, B
Obsazeno dvojicí elektronů

$$\Psi = \Psi_A \times \Psi_B$$

Podmínky překryvu:

- Vhodná symetrie, znaménko vlnové funkce
- Vhodná energie, srovnatelná, ne velmi rozdílná

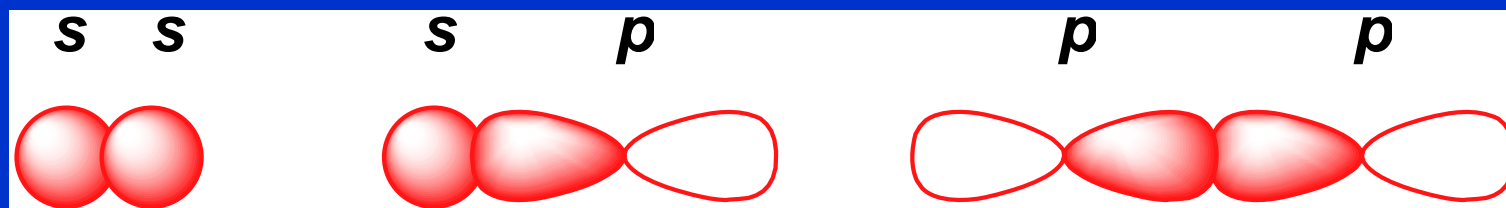

Typy překryvu orbitalů

Sigma vazba, σ

Elektronová hustota lokalizována na spojnici jader

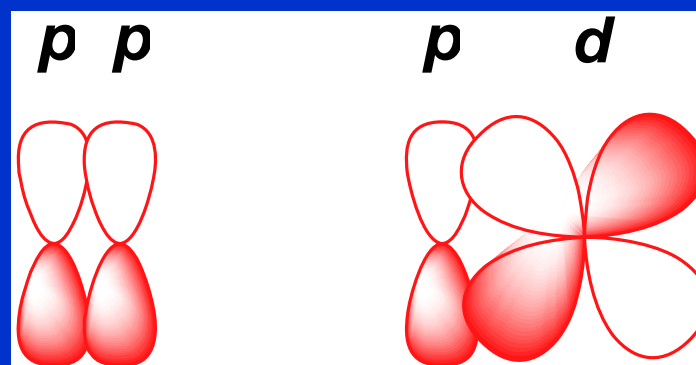
Spojnicí jader obvykle značíme jako osu z

Pi vazba, π

Elektronová hustota lokalizována mimo spojnici jader

Jedna uzlová rovina

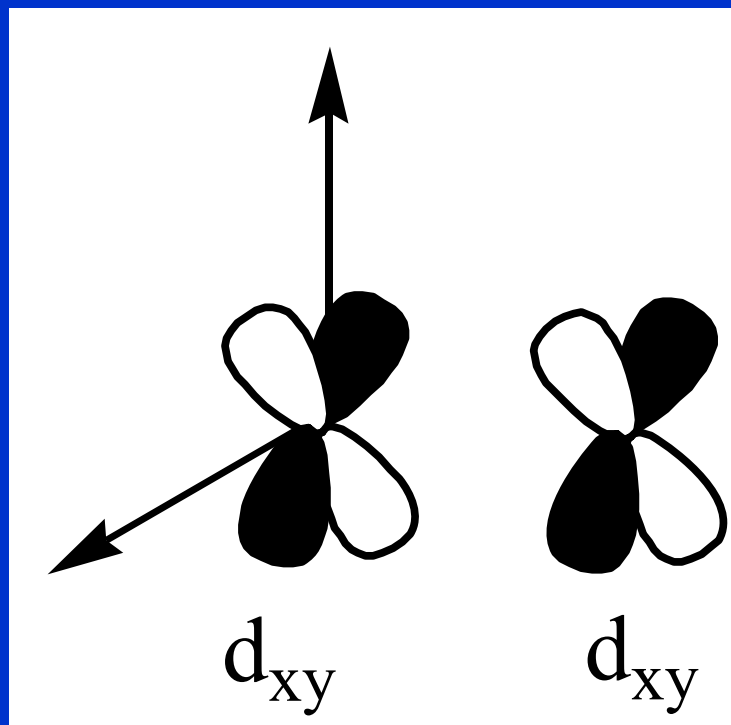

Typy překryvu orbitalů

Delta vazba, δ

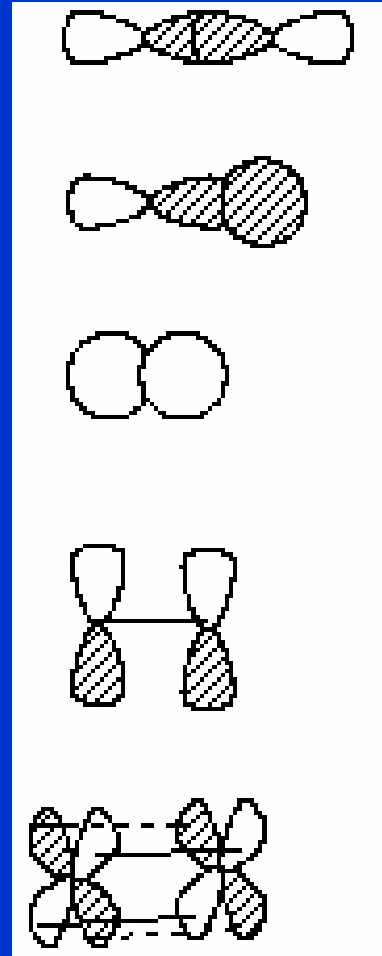
Elektronová hustota lokalizována mimo spojnici jader

Dvě uzlové roviny

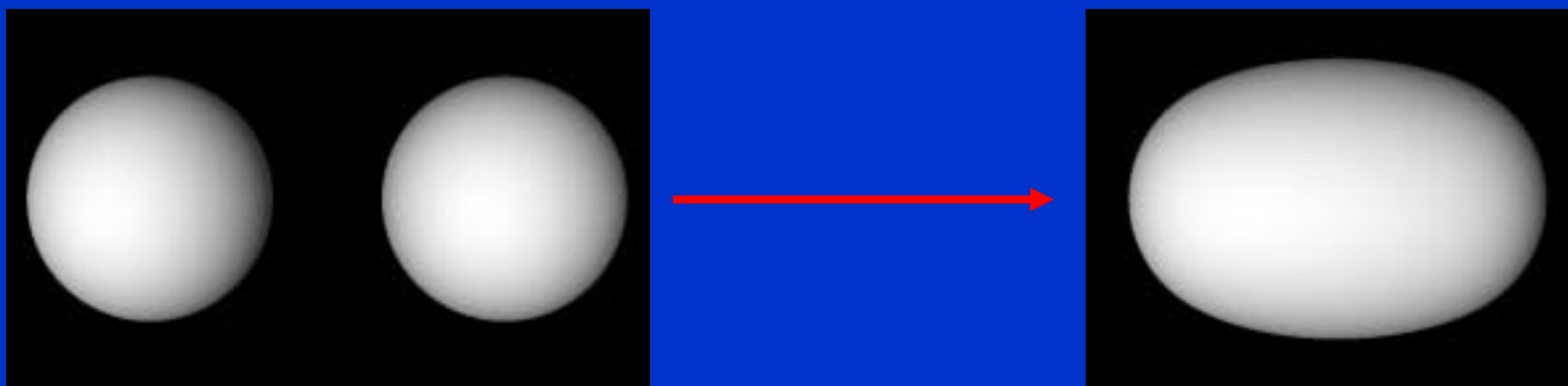

Typy překryvu orbitalů

Překryv klesá
slabší vazba

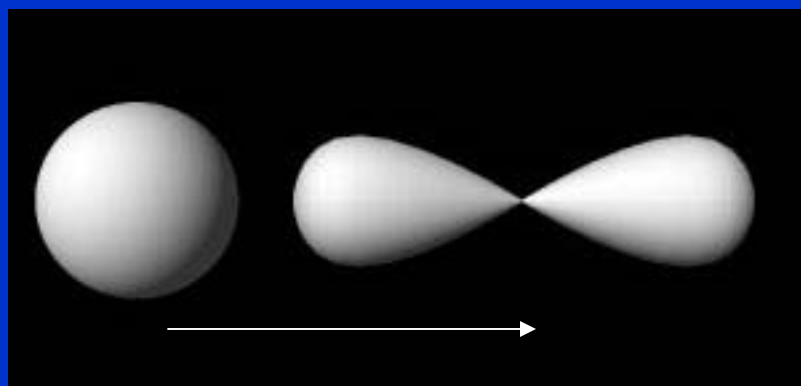
Sigma vazba, σ_{ss}

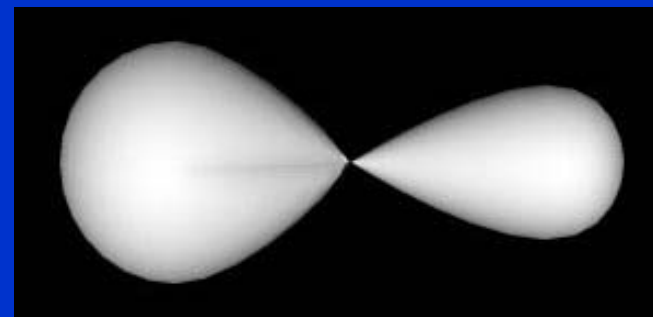
σ_{ss}

Elektronová hustota lokalizována na spojnici jader

Sigma vazba, σ_{sp}

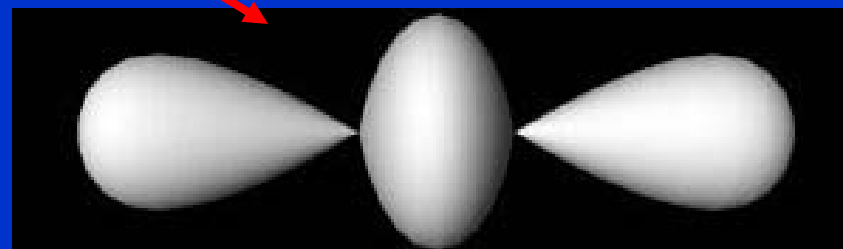
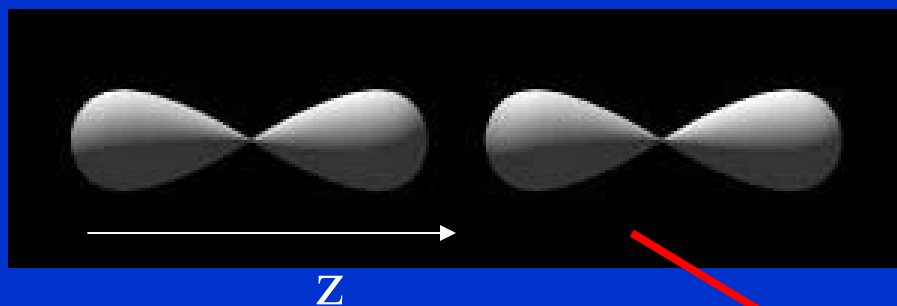
Z

σ_{sp}

Sigma vazba, σ_{pp}

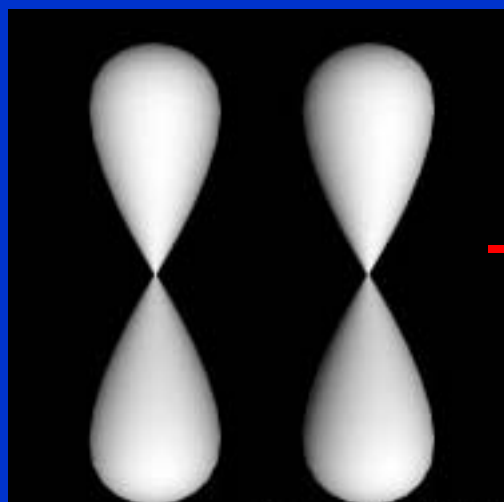

σ_{pp}

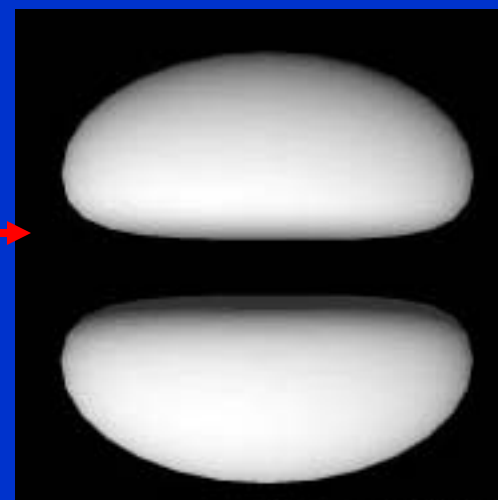
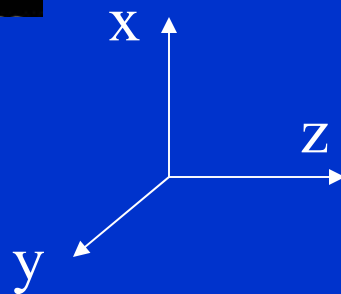
Pi vazba, π

Elektronová hustota lokalizována mimo spojnici jader

Jedna uzlová rovina

Stejně pro p_x a p_y

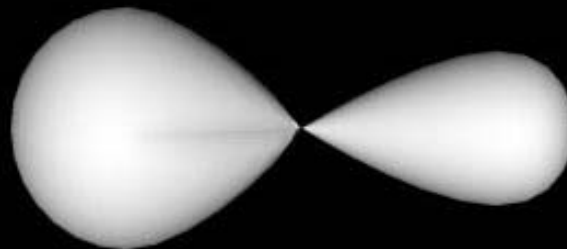
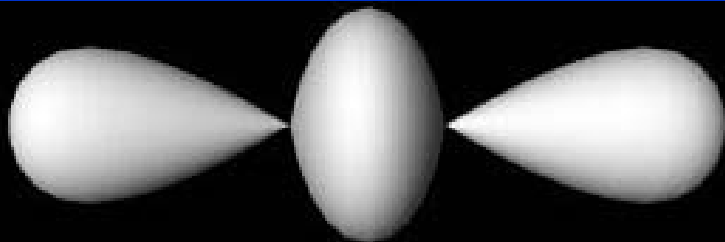
$2 \times \pi_{pp}$

Účinnost překryvu orbitalů

Kratší vzdálenost = lepší překryv

Při stejné vzdálenosti jader: $\sigma > \pi > \delta$

Pro σ : $p_z-p_z > p_z-s > s-s$

Vazebné parametry

Anion	Řád vazby	Vazebná délka, Å
ClO^-	1.0	1.67
ClO_2^-	1.50	1.58
ClO_3^-	1.67	1.49
ClO_4^-	1.75	1.43
ClO_2^+	2.0	1.39

Řád vazby roste

Vazebná délka klesá

Vazebné parametry

vazba	délka [$\text{\AA}$]	energie [kJ mol^{-1}]
C–C	1.54	348
C=C	1.34	612
C≡C	1.20	837
C–O	1.43	360
C=O	1.23	743
C≡O	1.13	1074
N–N	1.47	163
N=N	1.24	409
N≡N	1.10	944

Vazba	E, kJ mol ⁻¹	Polarita vazby
H-H	431	Nepolární
F-F	155	Nepolární
H-F	565	Polární
C-I	240	 Polarita vazby roste
C-Br	276	
C-Cl	339	
C-F	485	
t. tání, °C		
Ge-Ge	188	937
Si-Si	226	1412
C-C	347	3827

Vazebné parametry

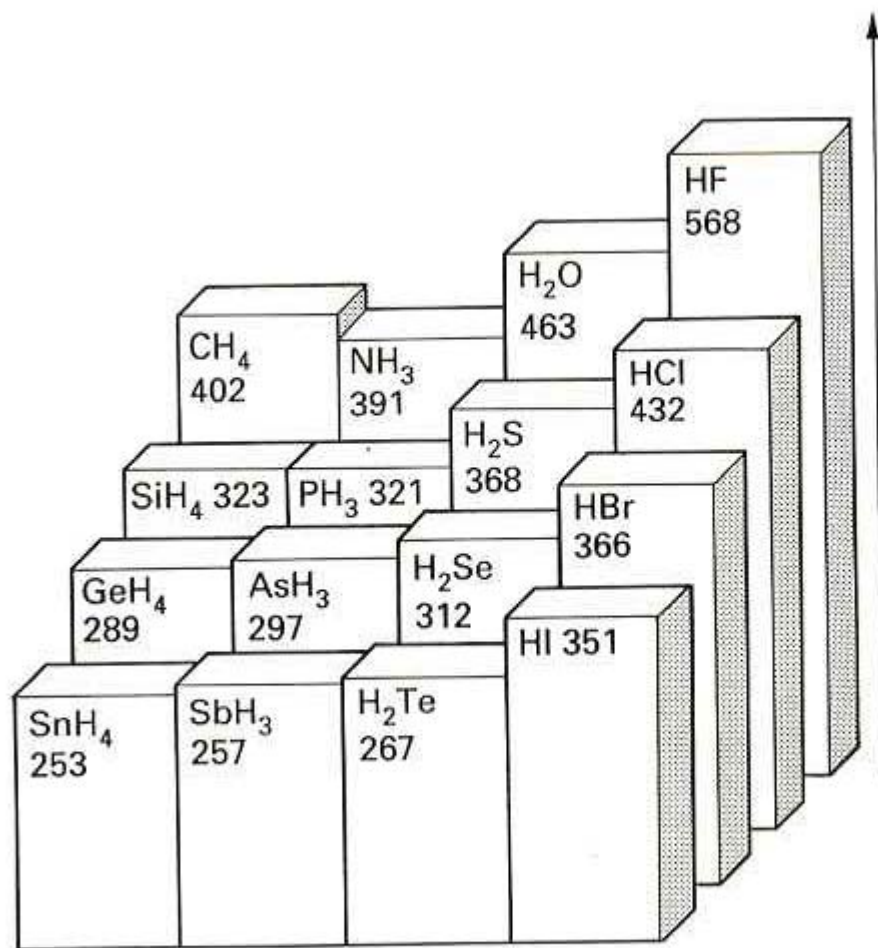
Vazba	E, kJ mol ⁻¹	délka, Å
C-I	240	2.16
C-Br	276	1.91
C-Cl	339	1.79
C-F	485	1.40

Pauling $E_D(AB) = \{E_D(AA) \times E_D(BB)\}^{1/2} + \Delta$

$$\Delta = 96.48 (\chi_A - \chi_B)^2$$

Schomaker-Stevenson

$$r_{AB} = r_A + r_B - 0.09 |\chi_A - \chi_B|$$

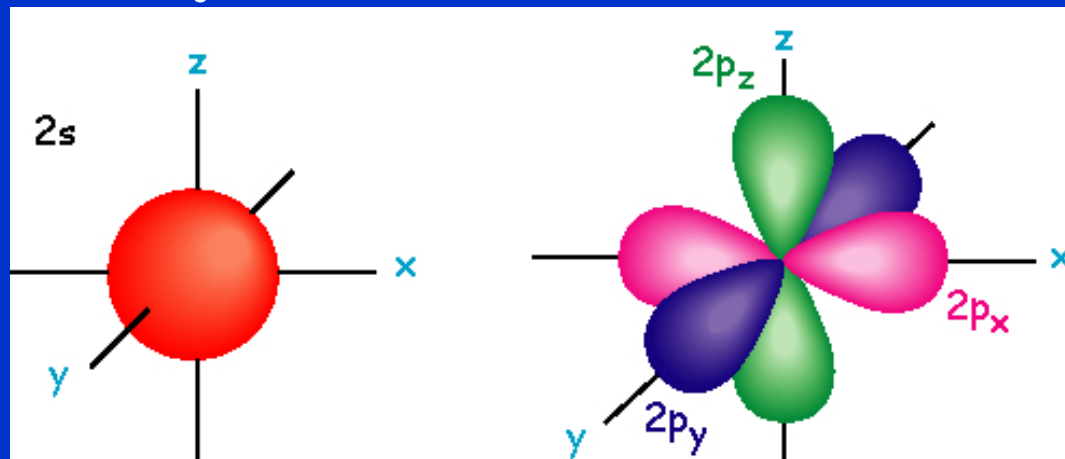

Vazebná energie
kJ mol⁻¹

Hybridizace

Vazebné úhly 90° jsou vzácné (u prvků hlavních skupin), obvyklé úhly jsou 109 , 120 , 180°

Hybridizace = energetické smíšení a směrové vyrovnání atomových orbitalů na **stejném** atomu

Počet hybridních orbitalů = počet smísených atomových orbitalů

Hybridizace sp

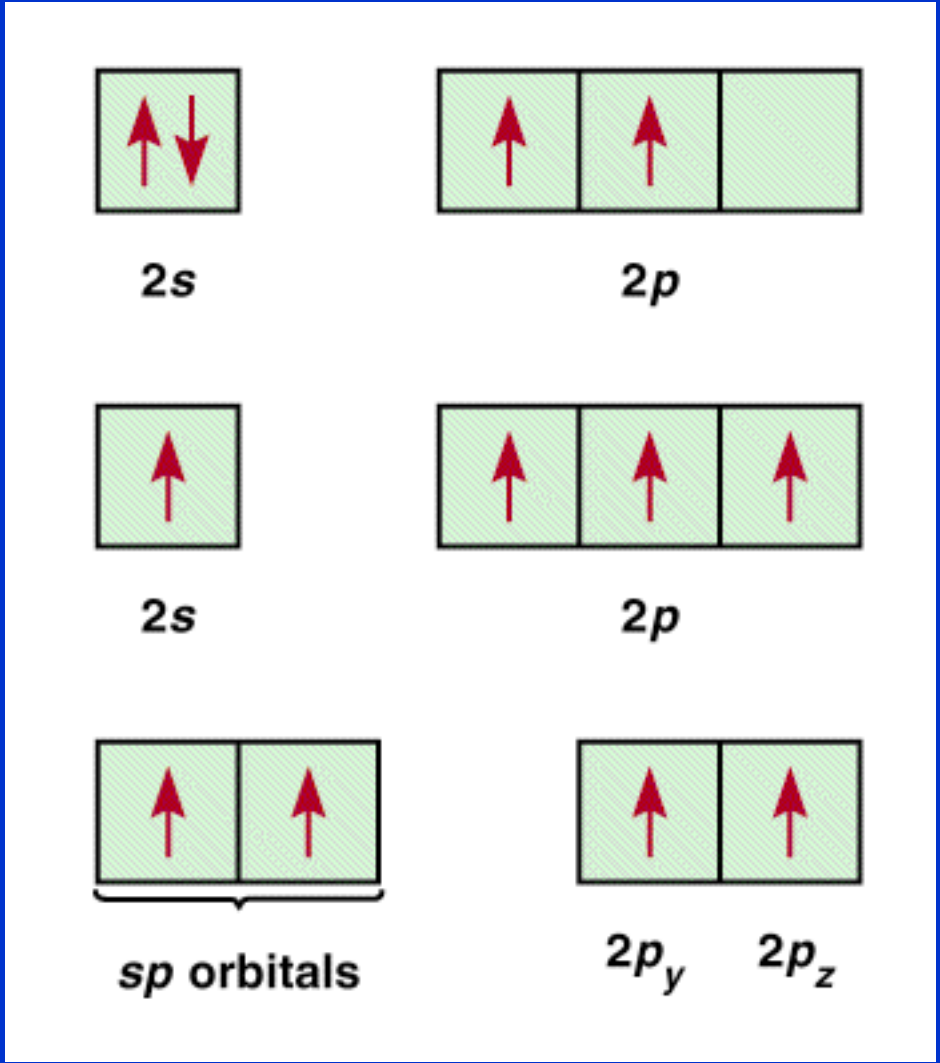
Základní stav

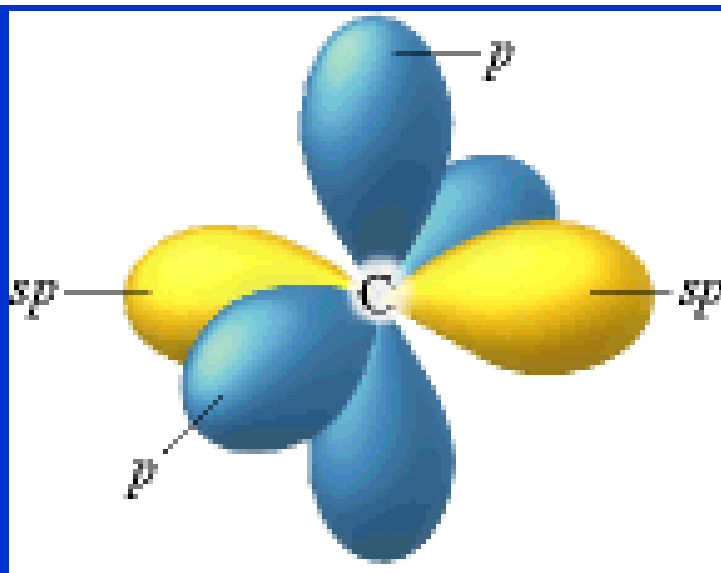
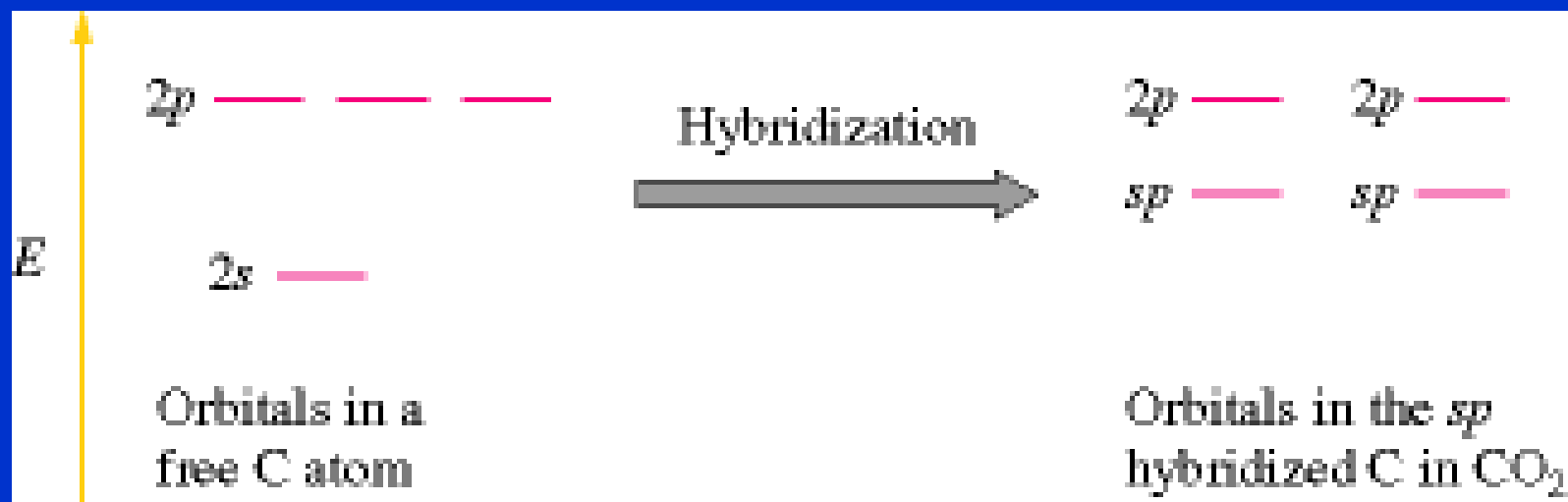
Excitovaný stav

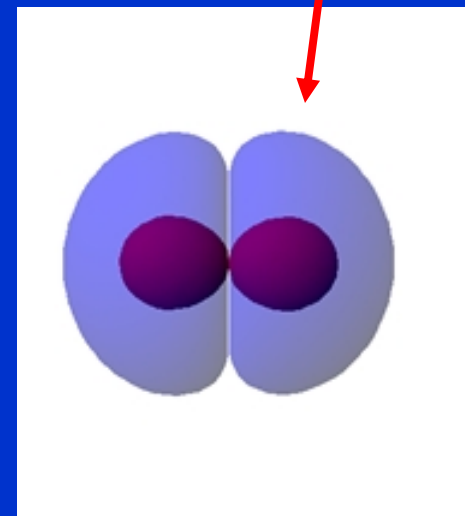
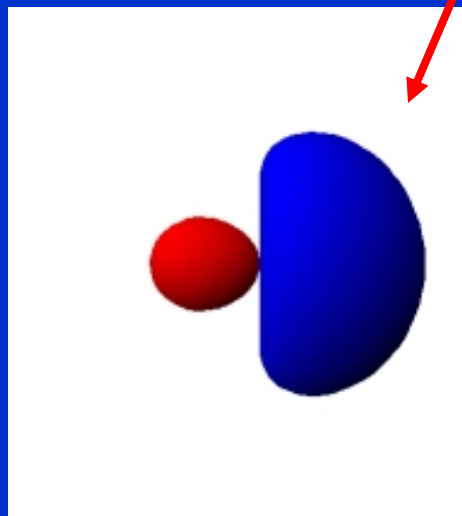
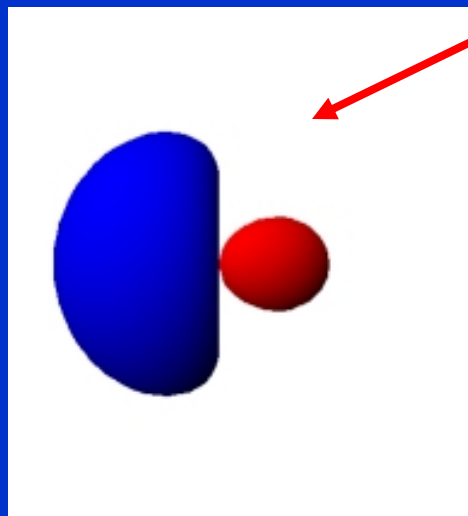
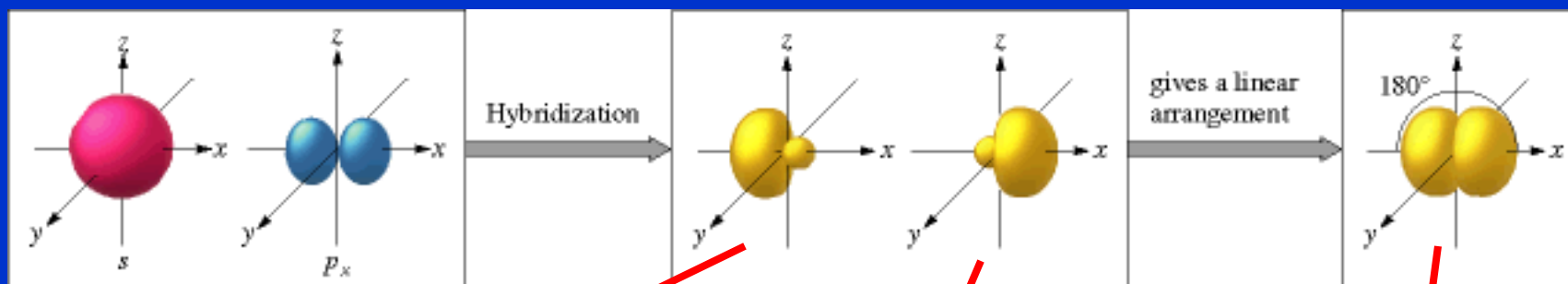
Hybridizovaný stav

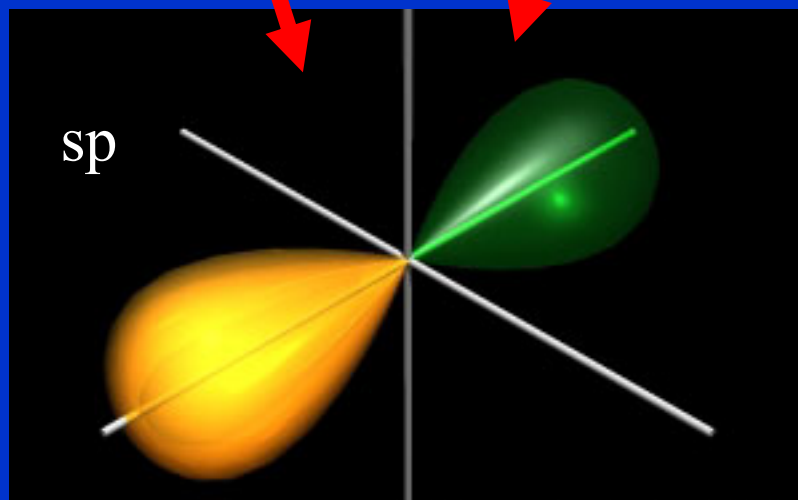
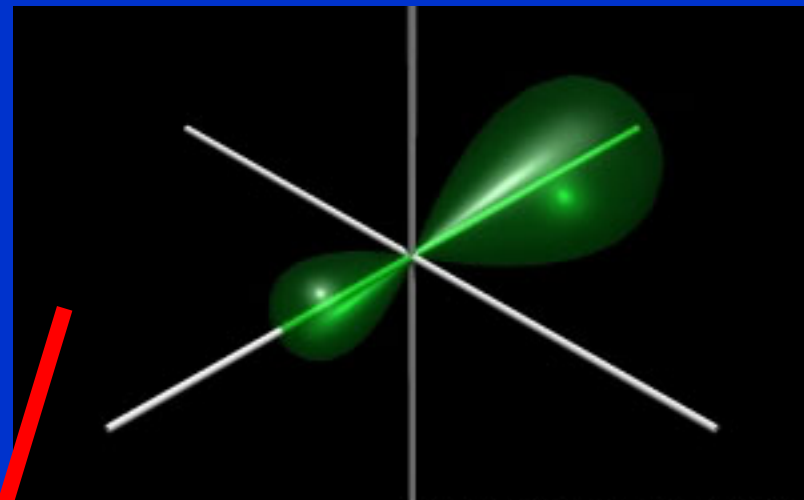
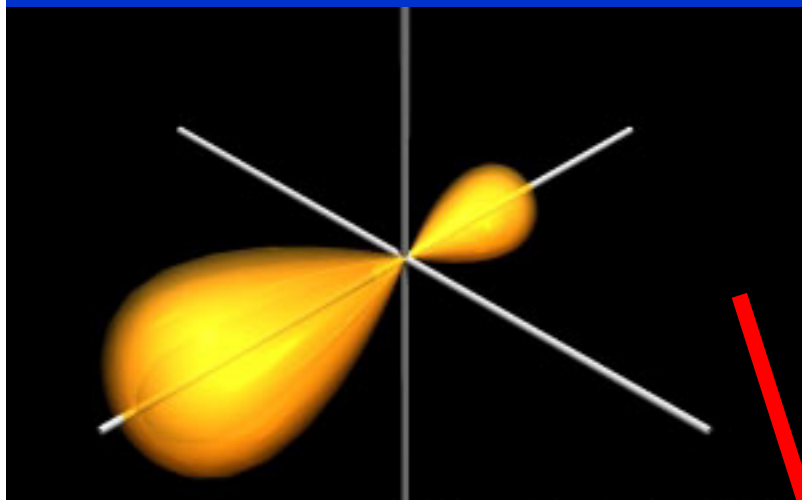
Hybridize sp

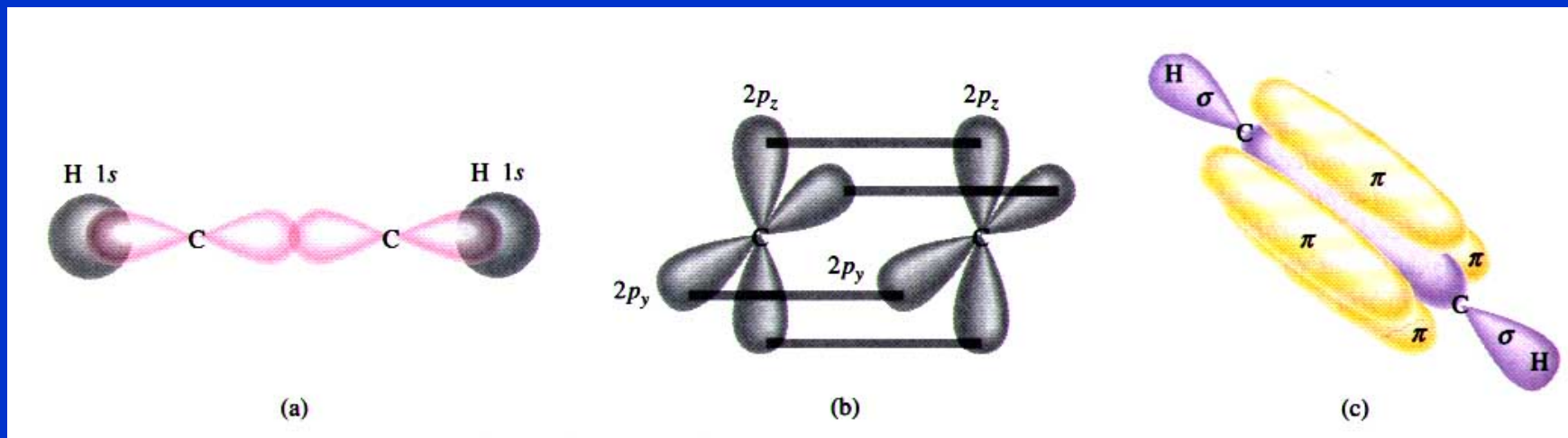
Hybridizace sp

Hybridizace sp

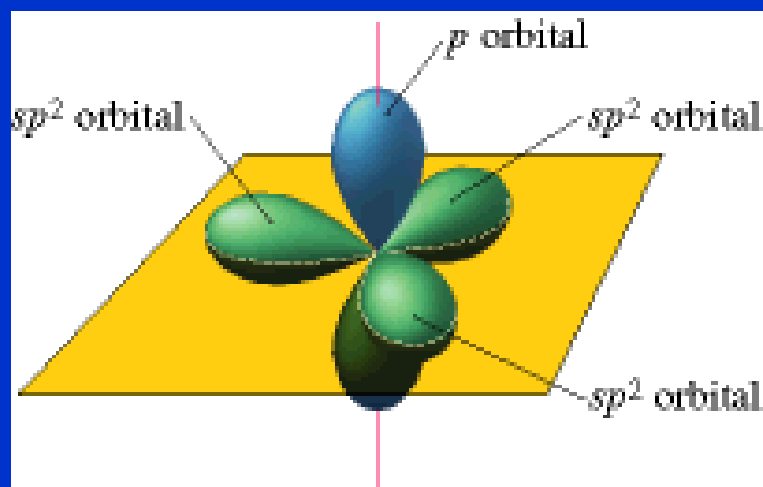
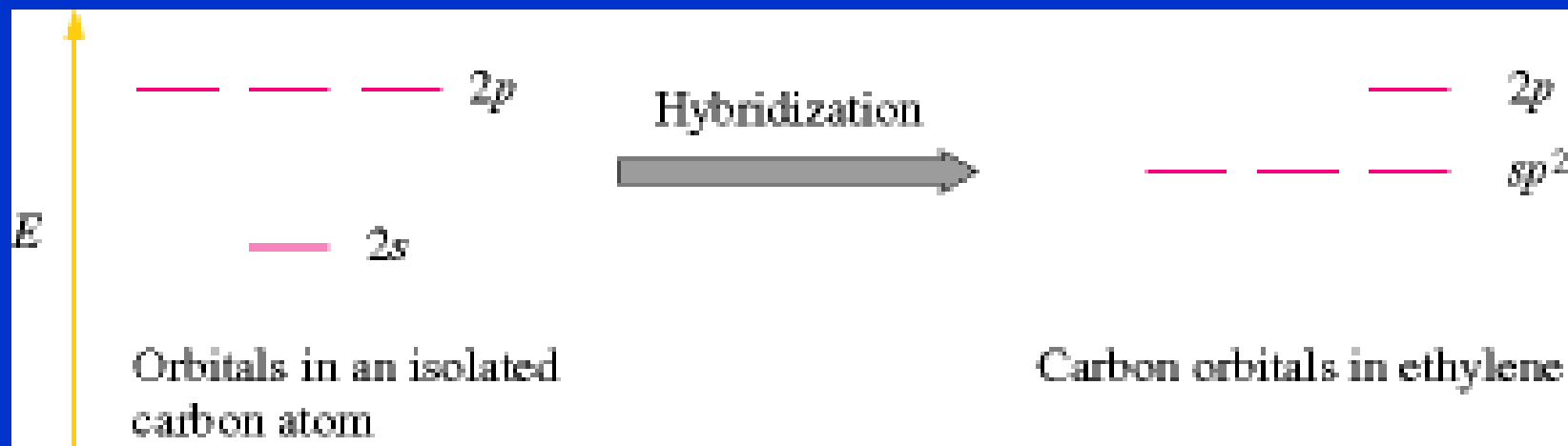

Acetylen

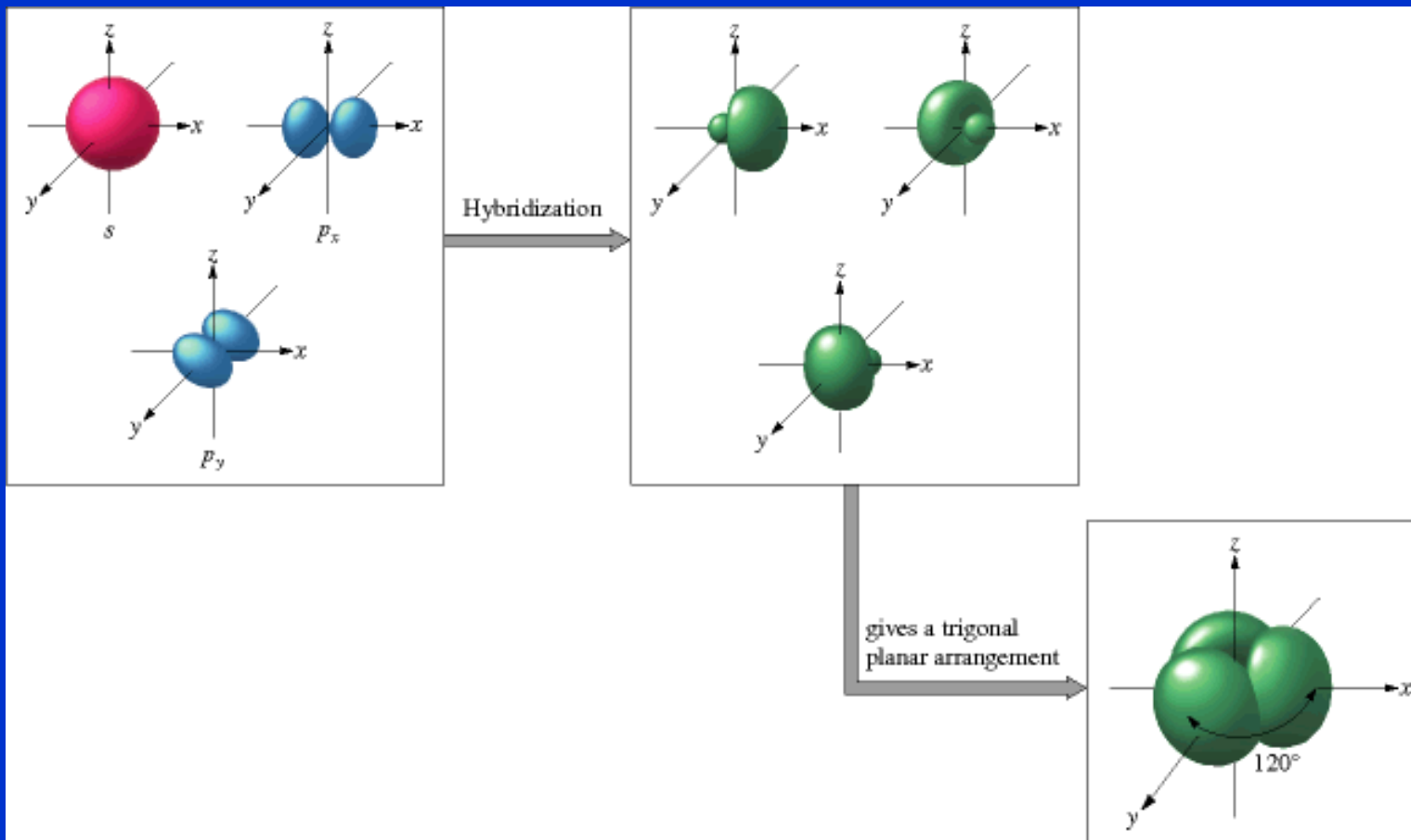

- 2 σ vazby překryvem C(sp)–H(s)
- 1 σ vazba překryvem C(sp)–C(sp)
- 2 navzájem kolmé π -vazby (x, y) překryvem C(p)–C(p)

Hybridizace sp^2

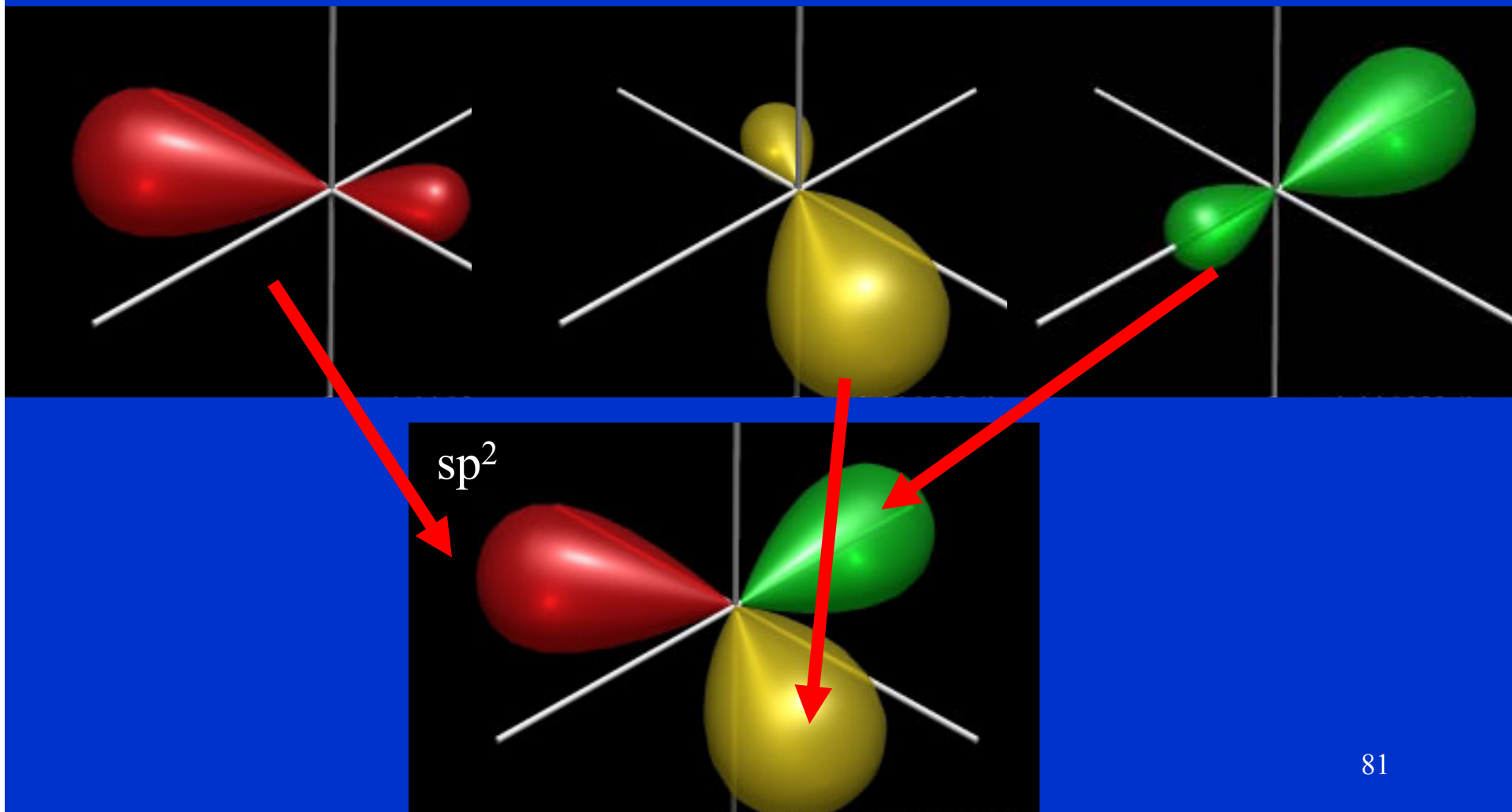

Hybridizace sp^2

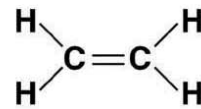

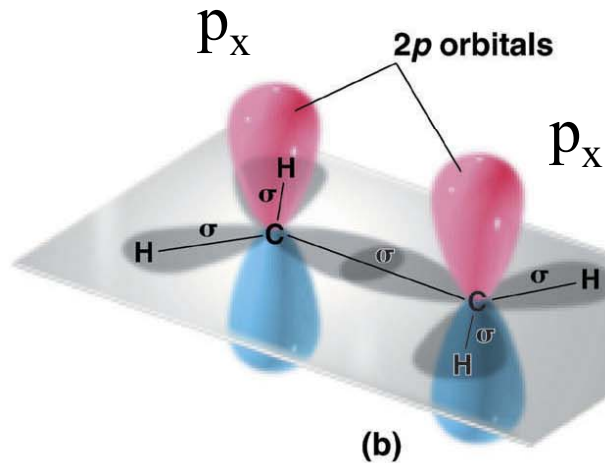
Hybridizace sp^2

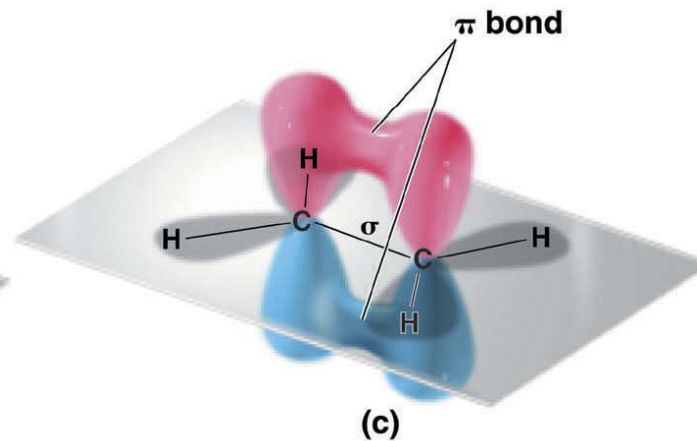
Ethylen

(a)

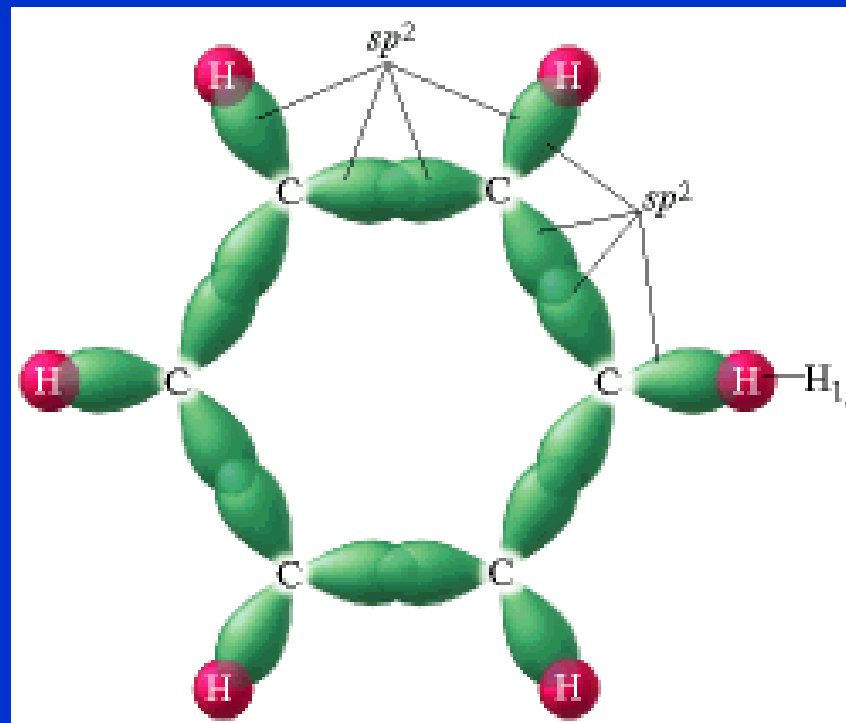
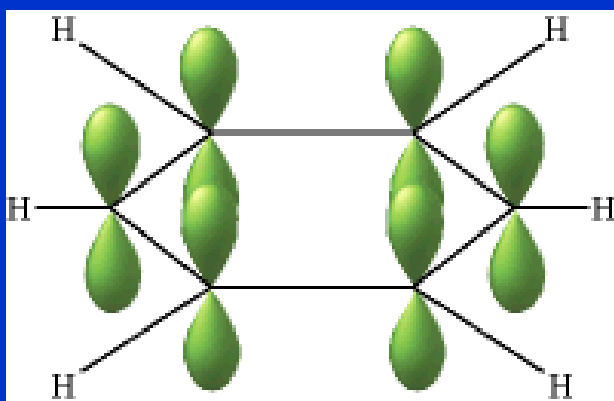
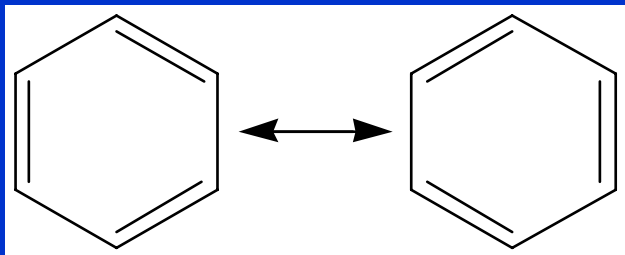
(b)

(c)

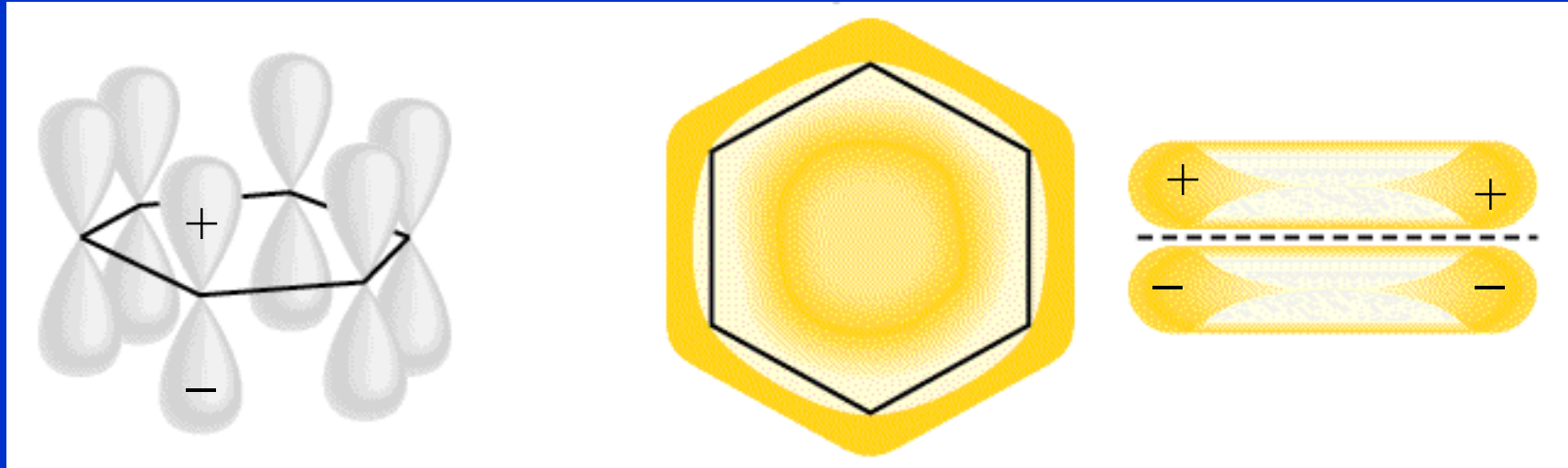
- 4 σ vazby překryvem $C(sp^2)-H(s)$
- 1 σ vazba překryvem $C(sp^2)-C(sp^2)$
- 1 π -vazba překryvem $C(p_x)-C(p_x)$

Benzen

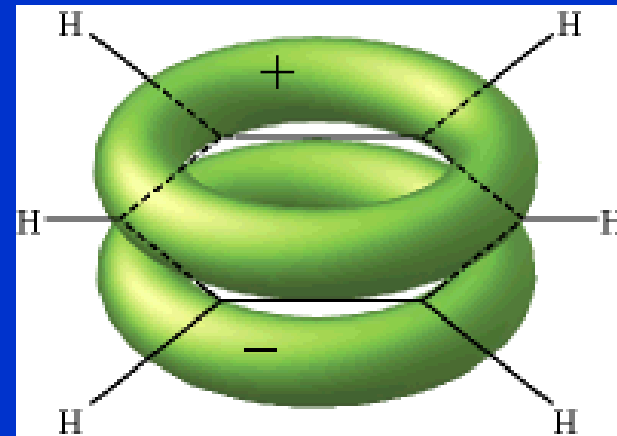

- Každý C použije 3 sp^2 orbitaly pro 3 σ -vazby
2 C – C vazby a 1 C – H vazba
- 1 $2p_x$ orbital na každém C zůstane nepoužitý (pro σ -vazby)

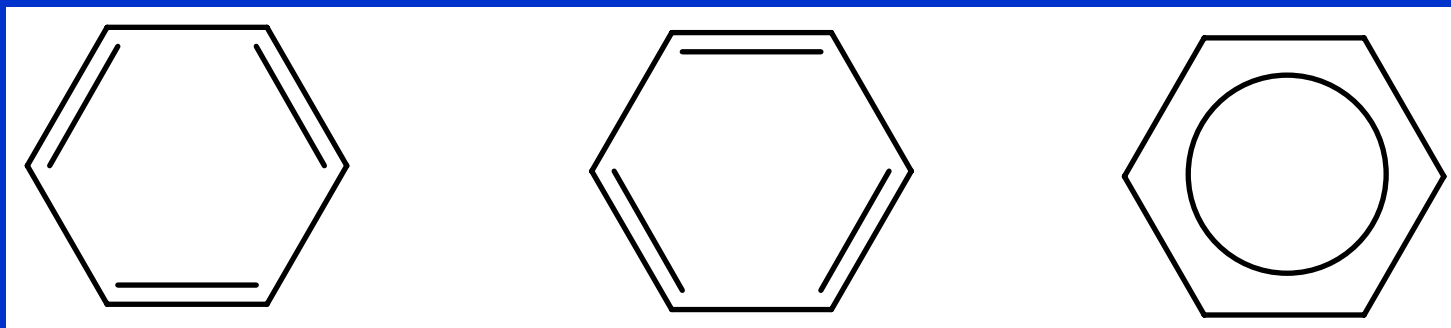
Benzen

6 C $2p_x$ orbitalů použito pro 3 π -vazby

Benzen

(a) Localized π bonds

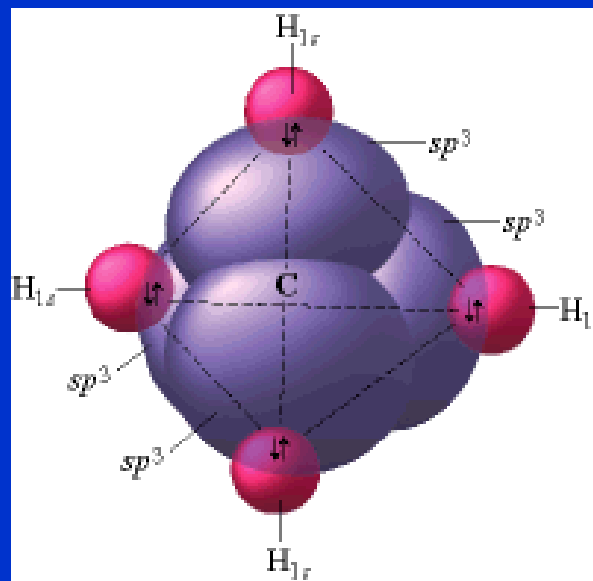
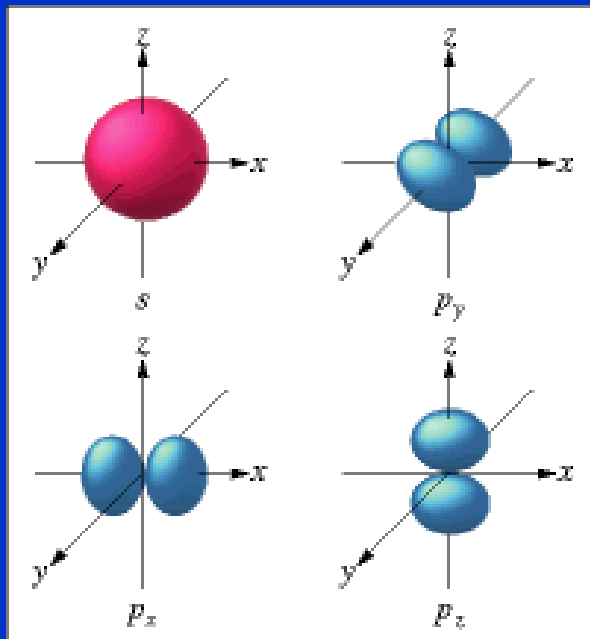
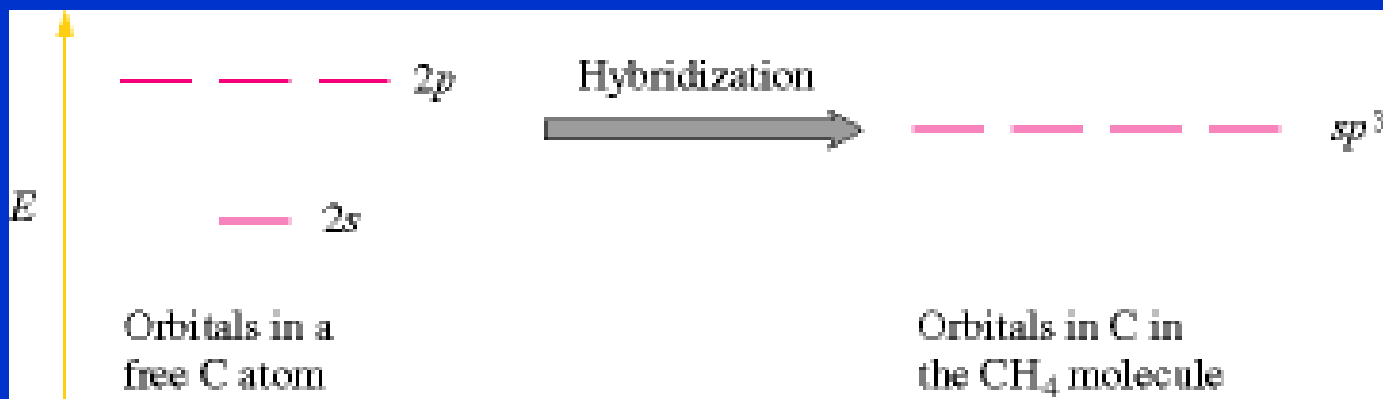

(b) Localized π bonds

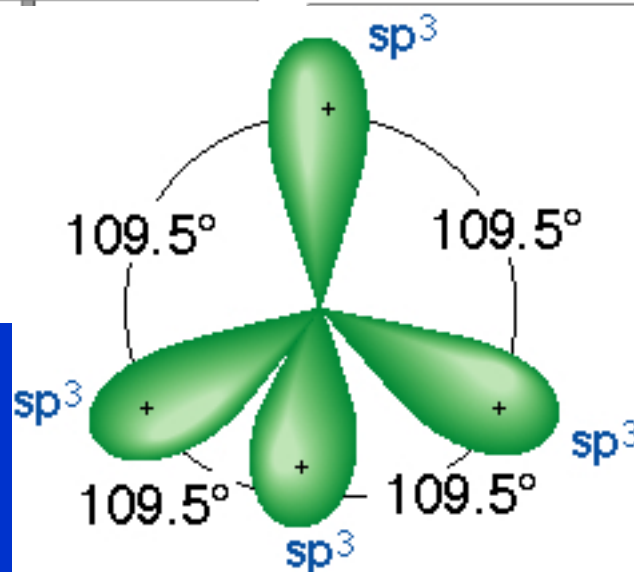
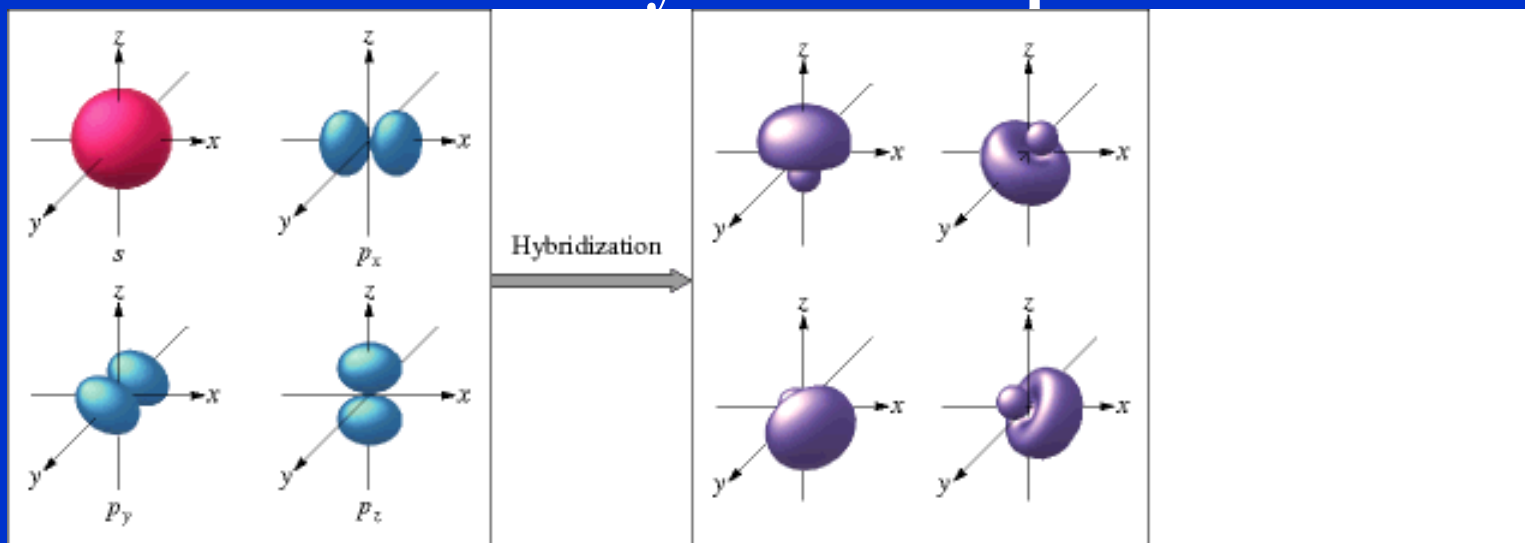

(c) Delocalized π bonds

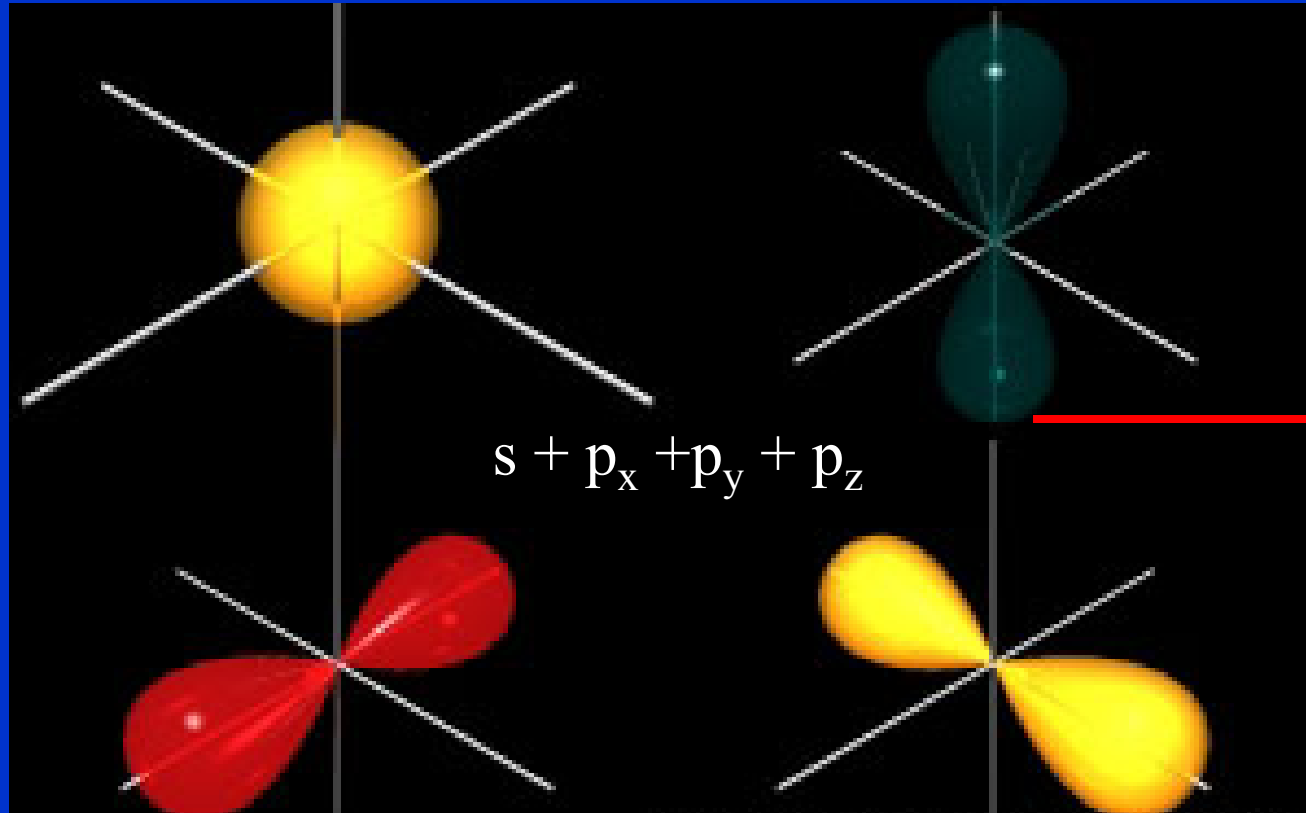
Hybridizace sp^3

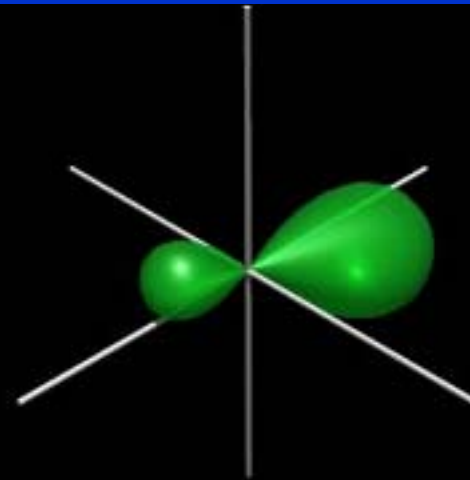
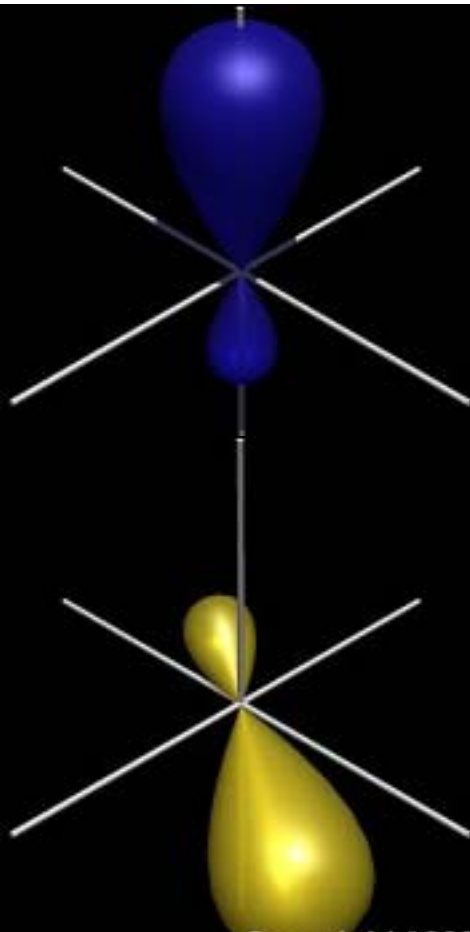
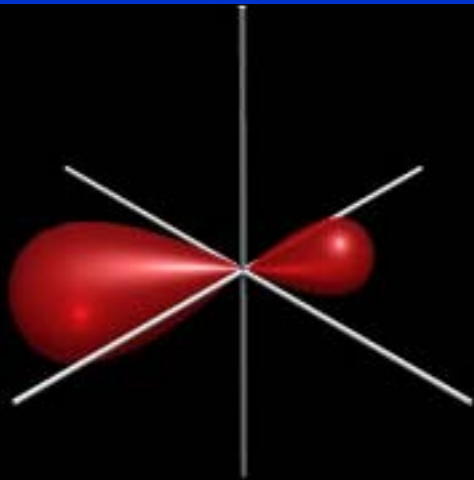
Hybridizace sp^3

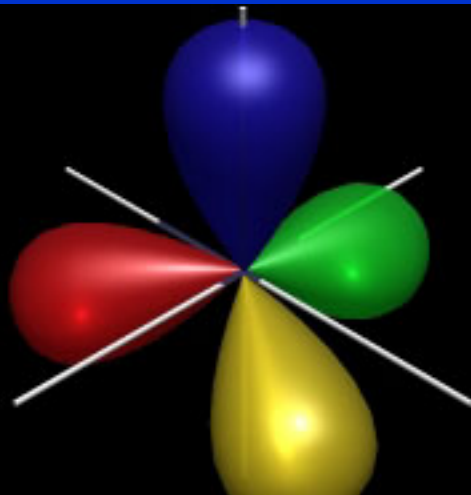
Hybridizace sp^3

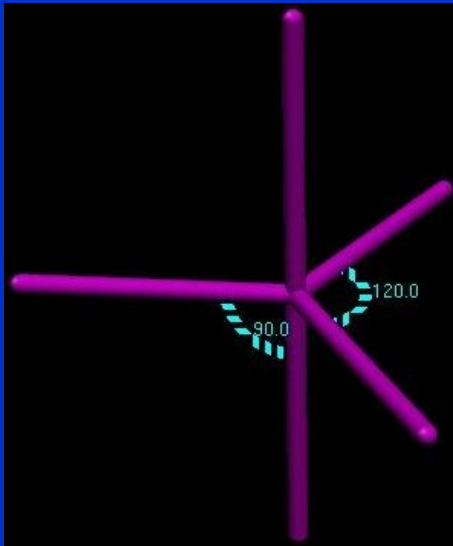

sp^3

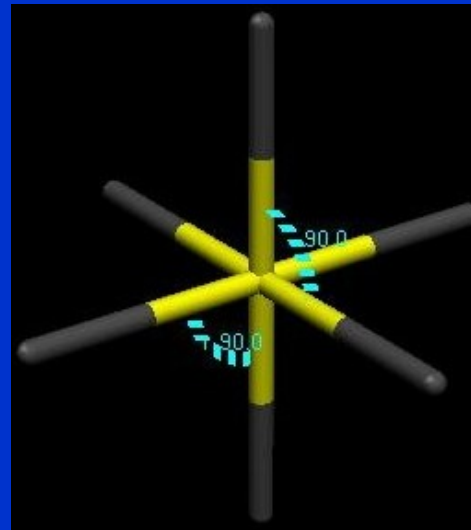

Hybridizace

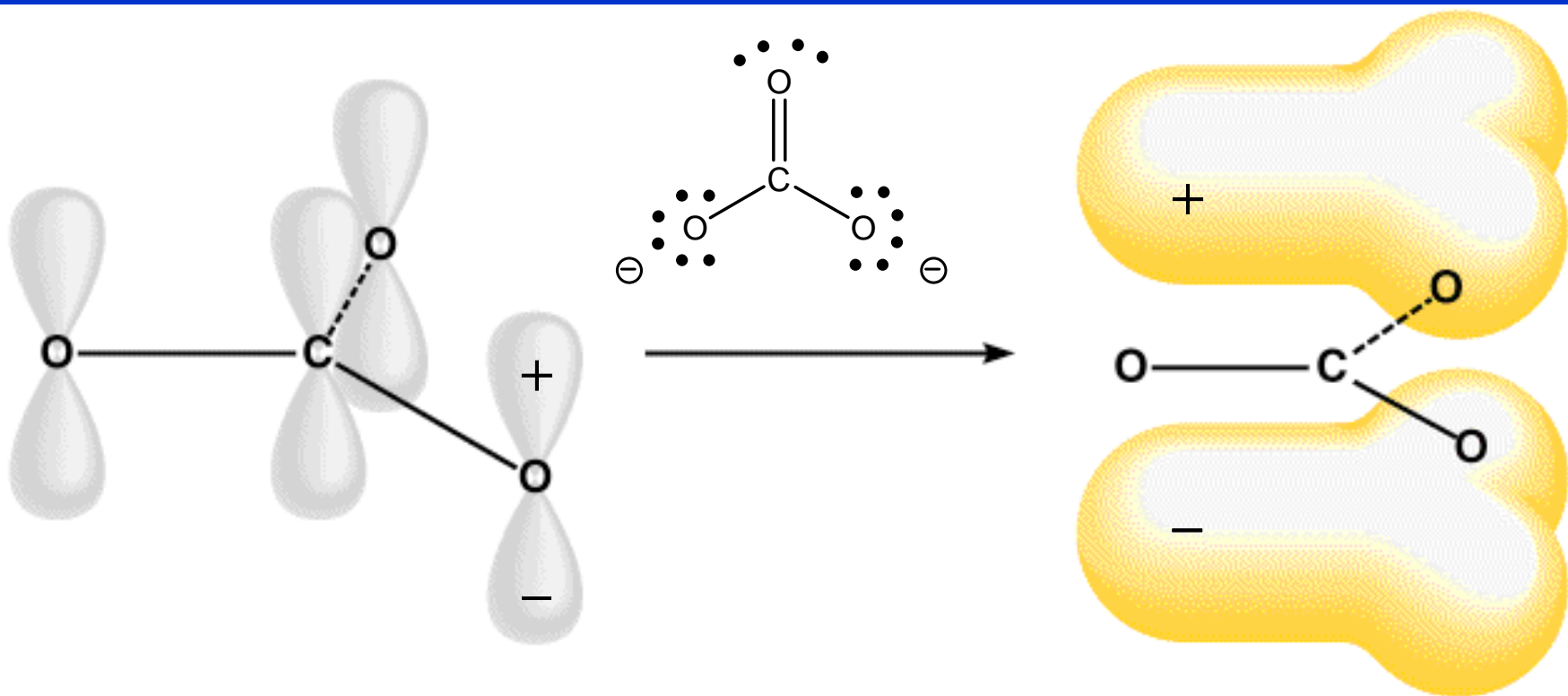
sp^3d

sp^3d^2

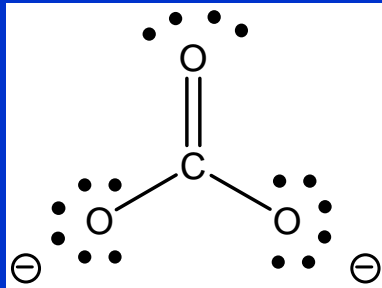
Vazba v CO_3^{2-} a NO_3^-

3 σ vazby překryvem $\text{C}(\text{sp}^2)\text{--O}(\text{sp}^2)$

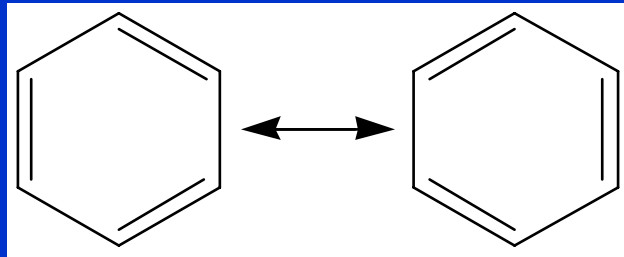
1 π -vazba překryvem $\text{C}(\text{p}_x)\text{--O}(\text{p}_x)$

Řád vazby

4 (3+1) vazebné elektronové páry / 3 vazby

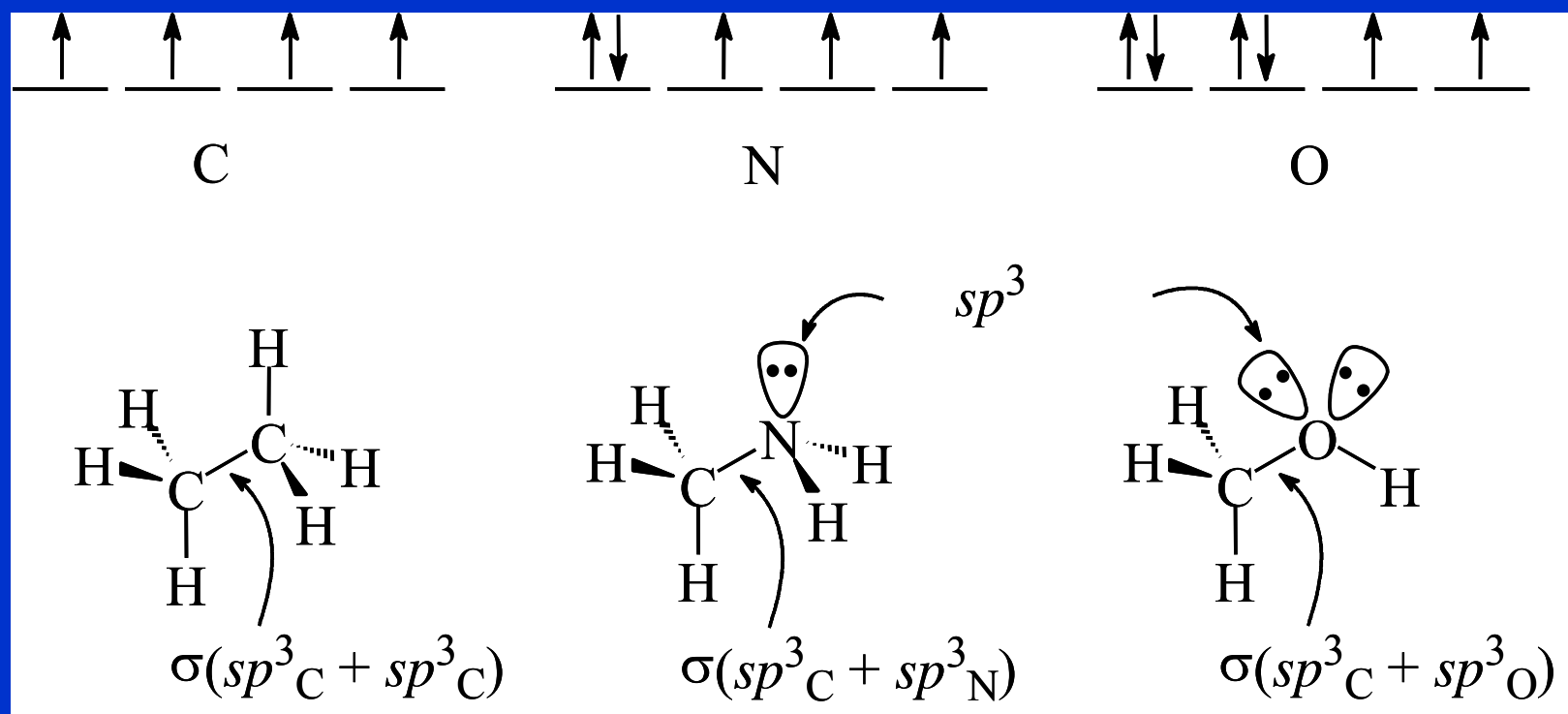
Řád vazby = 1.3333

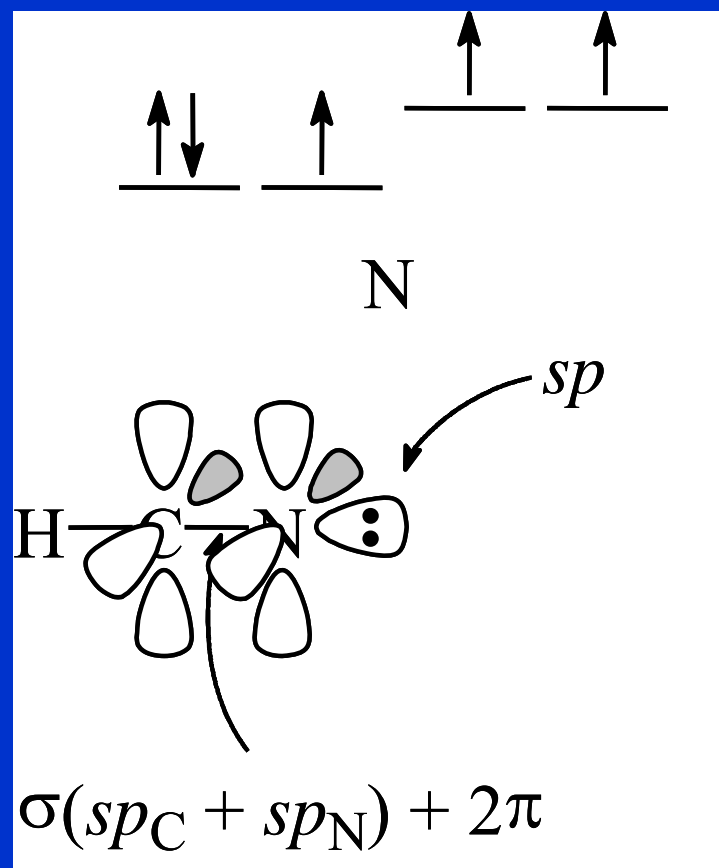
8 (2+3) vazebných elektronových párů / 6 vazeb

Řád vazby = 1.5

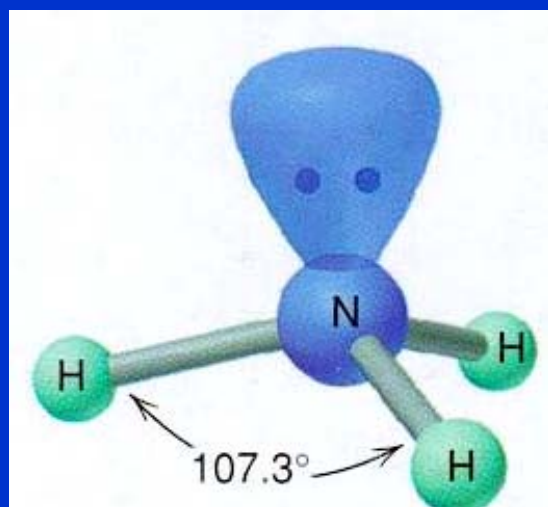
Vazba v C₂H₆, CH₃NH₂ a CH₃OH

Vazba v HC≡N

Elektronegativita a vazebné úhly

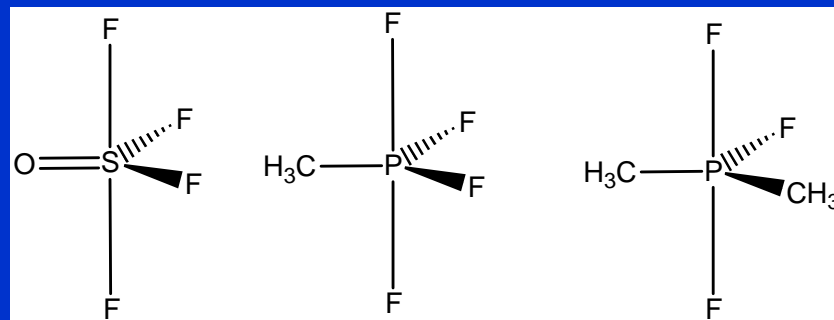
Vazebný úhel Hybridizace

NH ₃	107.3°	sp ³
PH ₃	93.8°	
AsH ₃	91.8°	
SbH ₃	91.3°	
		s + 3p
NF ₃	102.5°	
OH ₂	104.5°	
OF ₂	103.2°	

Rostoucí $\Delta\chi$ snižuje vazebné úhly

Bentovo pravidlo

Elektronegativnější substituenty preferují hybridní orbitaly s menším s-podílem a naopak elektropozitivní substituenty (lepší donory) preferují hybridní orbitaly s větším s-podílem.

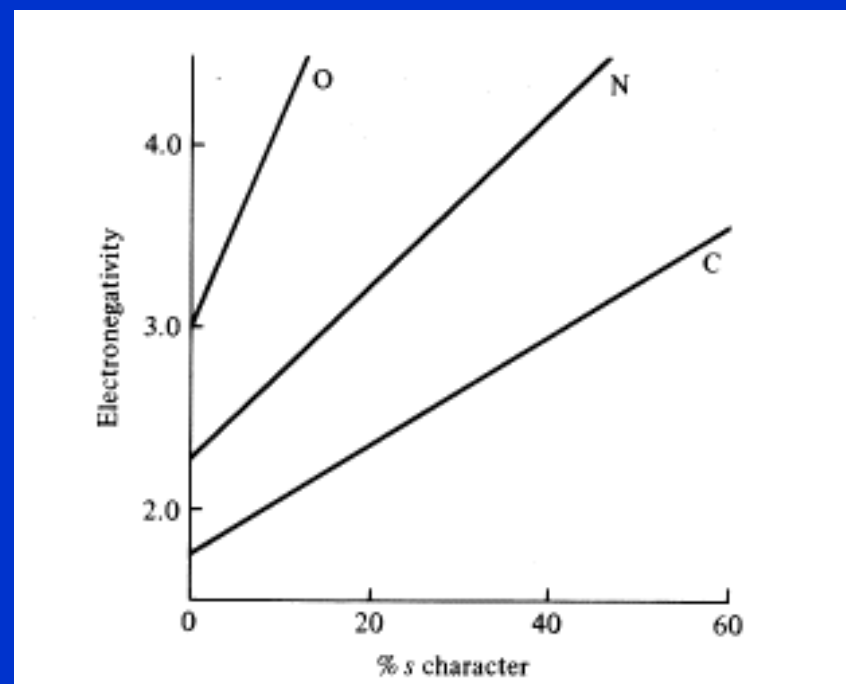
Lepší donory obsazují ekvatoriální rovinu v TBP a bazální rovinu v SP.

Volný elektronový pár je nejlepší donor = substituent s nulovou elektronegativitou

Hybridizace a elektronegativita

Hybridizace	% s	% p
sp	50	50
sp ²	33	66
sp ³	25	75

↑
s-charakter

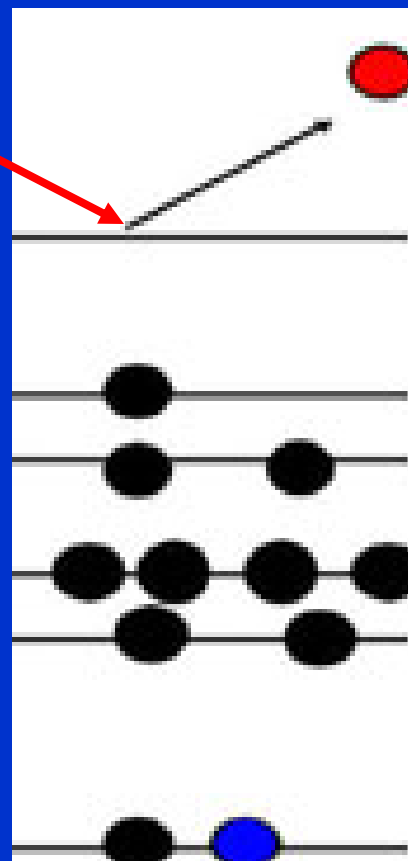
↑
p-charakter

Elektron v s-orbitalu je vázán pevněji než v p-orbitalu
Orbital s vyšším s-charakterem má vyšší elektronegativitu

PES = Fotoelektronová spektroskopie

$$h\nu = IE + E_{\text{kin}}$$

$h\nu$

E_{kin}

měříme

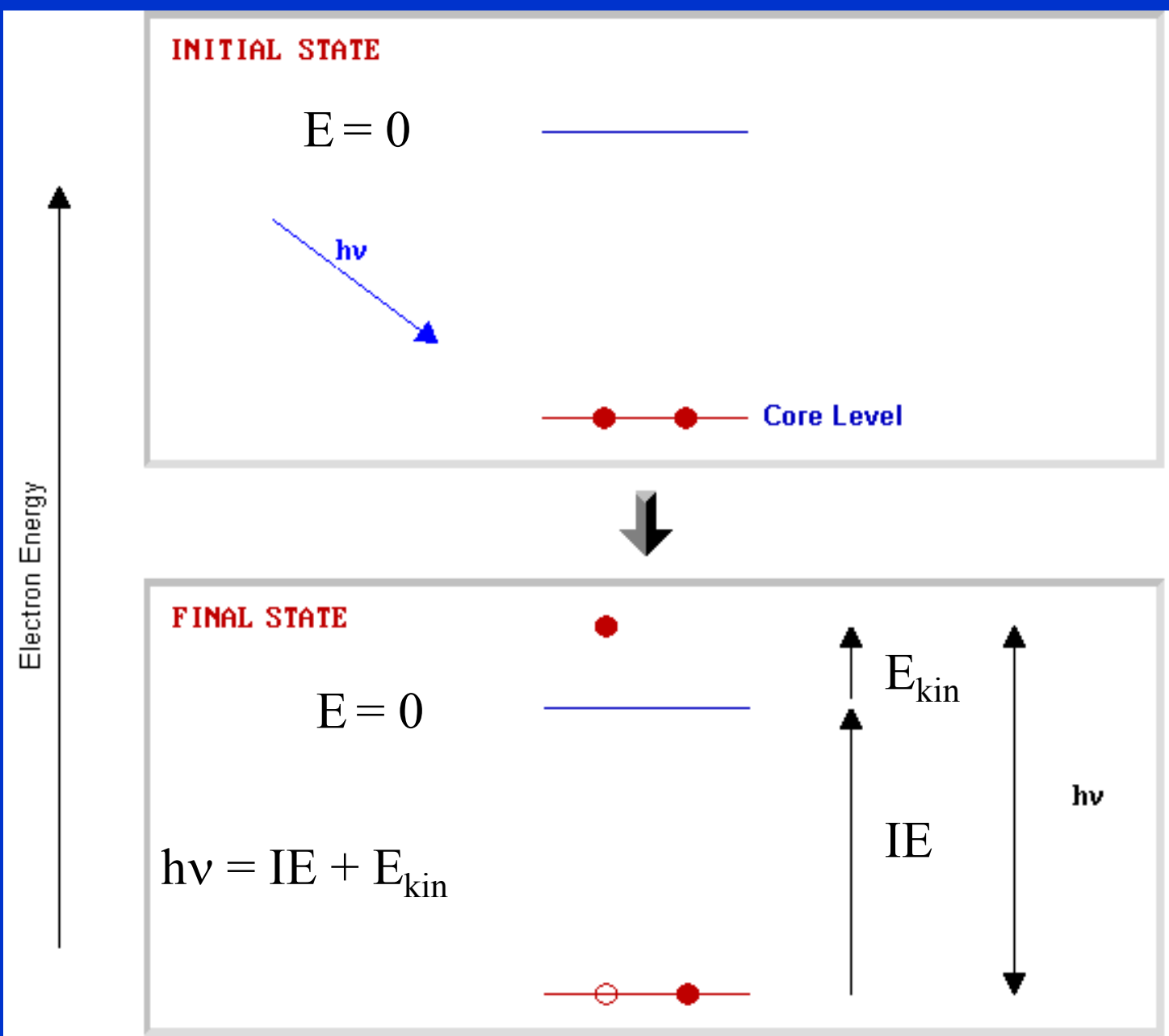
X-ray Fotoelektronová Spektroskopie (XPS)

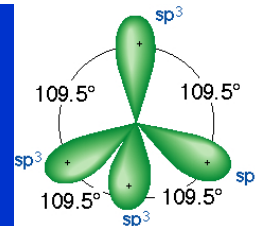
- měkké rtg. záření (200-2000 eV)

vyráží vnitřní e

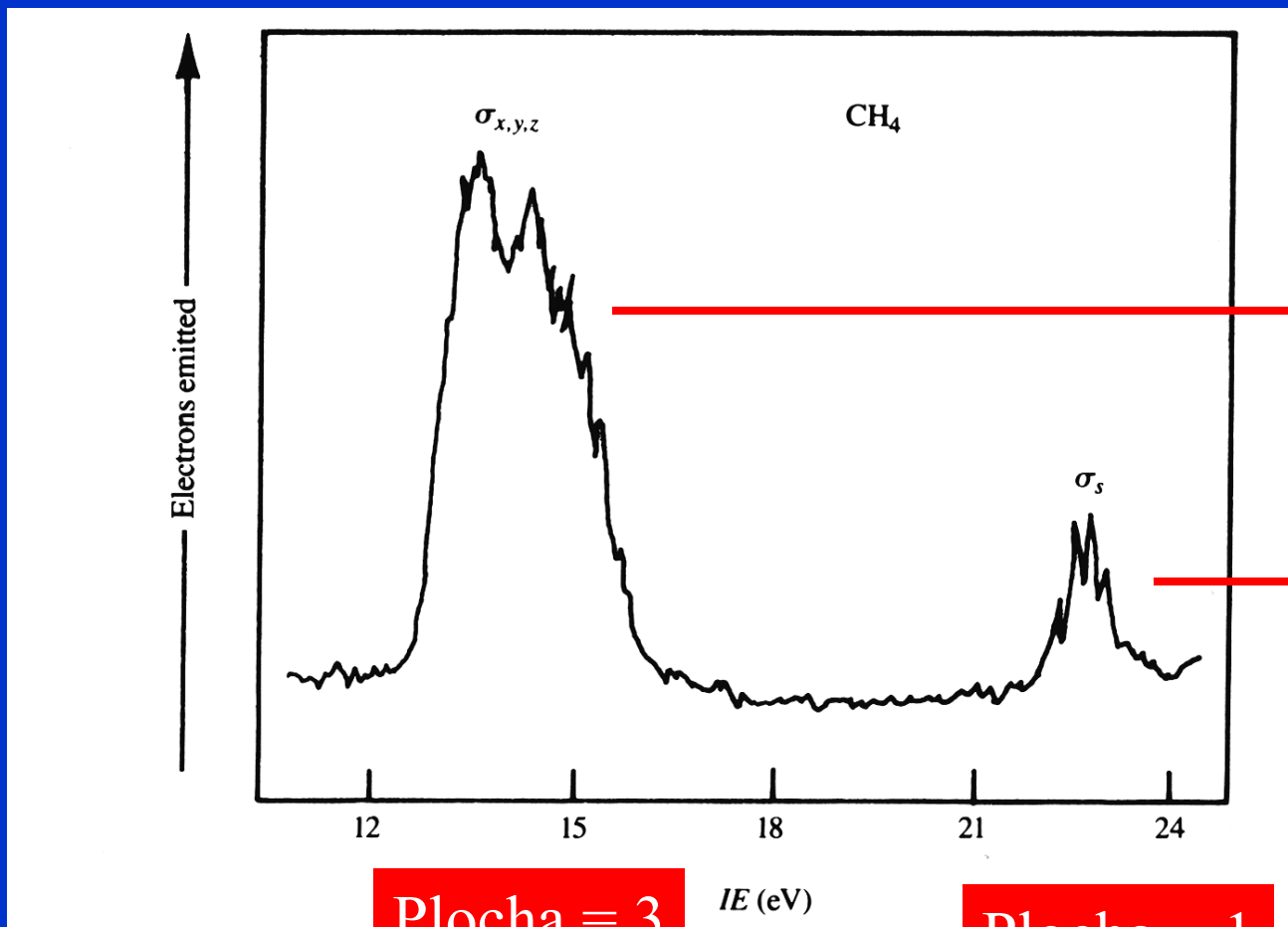
UV Fotoelektronová Spektroskopie (UPS)

- vakuové UV záření (10-45 eV) vyráží valenční e.

PES methanu nesouhlasí s modelem 4 sp^3

Plocha = 3

Plocha = 1

